

Kočevska

Februar 2017 / Poštnina plačana pri Pošti 1102 Ljubljana / Občina Kočevje / Brezplačni izvod

Polovica sveta

Foto: Bori Grabovac Morse

Ženske si ne želijo biti samo enakopravne z moškimi, temveč jih želijo nadvladati. Namesto da bi bile tam, kamor spadajo, silijo v težke poklice samo zato, da bi dokazale svoj prav. Takšno je razmišljanje marsikaterega moškega. A kot je nekoč že dejala francoska pisateljica Simone de Beauvoir, je treba podvomiti o vsem, kar so o ženskah napisali moški, saj ti razsojajo v svoji lastni pravdi. Danes je model 3K, Kinder, Küche, Kirche (otroci, kuhinja, cerkev), preživet, a le v zahodnem svetu, kjer se celo bodoče prve dame in kraljice pustijo fotografirati 'zgoraj brez'. Pot do enakih pravic za vse, tudi tiste v burkah, pa je še dolga. Morda bodo tudi zato, ker so veliko manj nasilne, ob današnjem napredku potrebovale še 450 let, preden bodo enakopravne z najbolj uspešnimi direktorji. ► [strani 4 in 5](#)

Naredite domačo nalogo

Velikokrat imamo na voljo le osem sekund, da prepričamo kupca, investitorja, šefa, bodočega delodajalca ali tistega, ki nam je všeč. Prvi vtis si ustvarimo v nekaj sekundah, zelo težko ga je popraviti. Nanj še najmanj vplivajo izgovorjene besede. Govorci prevečkrat ne razumejo, kaj zanima poslušalca, velikokrat tudi z govoricu telesa sporočajo popolnoma drugo, kar govorijo. "Če imate dober pitch, boste prodali skoraj vse," trdi Peter Bruner, mojster pitchanja. Tujka, ki še ni našla ustreznega slovenskega nadomestila, označuje javni nastop, s katerim prodajamo. Pitch združuje glas, nastop, predstavitev in prodajo. Kočevar, ki živi v Ljubljani, soustanovitelj dveh podjetij in prejemnik številnih nagrad, še dodaja: "Če se znate dobro predstaviti, vas to lahko popelje daleč."

Foto: Doris Jurković

Kočevski uspehi
► stran 3

Ženske skozi čas
► stran 4

Intervju:
Peter Bruner
► stran 6

Nič več pisanih
fasad?
► stran 8

Kaj jemo?
► stran 12

Zdravniške
napake
► stran 13

Oglasi, krivec
debelosti
► stran 14

O kletvicah
► stran 15

Moda -
onesnaževalka
► stran 17

Ste vedeli?
► stran 21

Deklica s piščalko
► stran 22

Kolumna
Nataše Briški
► stran 23

Odlični sestri
Šalehar
► stran 27

Recept za krofe
► stran 28

Razcvet Kočevske Reke

Kočevski Reki se obeta turistični preporod. Tamkajšnje podjetje Ekuus Trade, ki zaposluje že 14 ljudi, namreč širi svoje poslovanje in ideje, povezane z lesom, konji in turizmom. Za temelj so vzeli obstoječo mizarско delavnico, ki je povsem neopazno vkomponirana v okolje in v kateri se zaposleni ukvarjajo z izdelavo stolnega pohištva iz masivnega lesa. Na njeni lokaciji so zdaj odprli še žago za razrez hlodovine, ki je v pridobivanju obratovalnega dovoljenja. Ta bo imela po besedah vodje lesnopredelovalnega

obrata Gašperja Mesojedca kapaciteto okoli 40 kubičnih metrov razrezanega lesa dnevno. Nedaleč od delavnice in žage v Kočevski Reki pa je v okviru istega podjetja zrasel čisto drugačen objekt. Na Kočah se bodo namreč ukvarjali s konji in turizmom. "Imamo 27 konjev in dve večjim maneži, jahalnici. Imamo tudi deset turističnih apartmajev, ki bodo še sredi letošnjega leta nared, da sprejmejo prve goste," pravi Gašper Mesojedec. Ena od manež ima skoraj dva tisoč kvadratnih metrov površine, medtem ko stan-

dardne dresurne maneže merijo 1200 kvadratov. V njej delavci vsakodnevno razgibavajo konjiče, ki so sicer strast lastnice podjetja. Podjetje je konec preteklega leta zaključilo s še enim nakupom: pod njihovo okrilje je namreč prišel lovski dom v Kočah, v katerem bo gostinska ponudba in bo prav tako na voljo obiskovalcem tega konca Slovenije. "Tem krajem se res obeta širši razvoj. Pa saj je že čas, da se stvari po dolgem času le premaknejo," zadovoljno pravi Gašper Mesojedec.

B. G. M.

Foto: Nastja Gorjup

Nauk: voda ni samoumevna dobrina

"Pitna voda in elektrika nista samoumevni, marsikateri Zemljan ju nima, moramo ju ceniti," je povzela sporočilo letošnjega projekta RTM Kočevska :) njegova protagonistka Tina Žele Kovačič. Vsi kočevski osnovnošolci bi morali zdaj vedeti, da je novembra 1896 v kočevska stanovanja po vodovodnih ceveh prvič pritekla pitna voda in da so zasvetile luči. Lansko kulturno leto v občini Kočevje je bilo namreč leto vode in luči, nadgradnja tega pa je projekt RTM Kočevska :) Prek njega šolarji na zabaven način izvedo pomembna dejstva iz lokalne

zgodovine, ki jim jih prenašajo učitelji. Po Hufnaglovem letu, letu vizij, Kozlerjevem letu in letu puntarstva so v Kočevju obeležili tudi 120. obletnico zagona vodarne in elektrarne. Voda in luč sta bili v minulih mesecih izhodišče za otroško domišljijo; ta se je izrazila v dveh gledaliških predstavah, glasbenem nastopu, množici likovnih del, maketah, napravah, ki proizvajajo električno energijo, in še čem. Projekt, ki se je začel 28. junija lani s seminarjem za učitelje, so zaključili 3. februarja v kočevski športni dvorani, kjer so se zbrali učenci in učitelji iz vseh štirih kočev-

vskih osnovnih šol. Novi rodovi Kočevjarjev so dokazali, da znajo pripraviti zanimivo prireditev, ki sta jim jo pomagala izpeljati igralec Gašper Jarni in glasbenik Roman Zupančič. Osnovnošolci zdaj tudi vedo, da pitna voda ni vsesplošna dobrina in da smo Slovenci s povprečno porabo 136 litrov na dan precej razsipni (na Češkem naj bi jo porabili skoraj dvakrat manj). Prav tako vedo, da gre veliko več vode za proizvodnjo – za pridelavo 1 kg pšenice npr. 1.500 litrov, za izdelavo 1 kg plastike 85.000 litrov, za izdelavo enega avtomobila pa 450.000 litrov vode. **P. Š.**

Foto: Petra Šolar

Za las zgrešili stopničke

Maruša Rako in Tilen Rac
• Foto: Marko Mesec

V soboto, 21. januarja, je v Športni dvorani v Kočevju potekalo državno prvenstvo v standardnih plesih za leto 2017. Plesalo je 37 trenutno najboljših slovenskih plesnih parov, ki jih je ocenjeval sedemčlanski sodniški panel. Tokrat se je Plesna zveza Slovenije odločila, da bo tekmovanje organizirala v Kočevju, ki vedno bolj postaja plesno mesto, saj v športnem in rekreativnem plesnem klubu Jasmin pleše že več kot 240 članov. Gledalci so si lahko ogledali angleški valček, tango, dunajski valček, fokstrot in quickstep. Domači plesni klub Jasmin je imel na prvenstvu tri pare. Par Gal Pohar in Ana Južnič sta si priborila v mladinski konkurenci šesto mesto. Jasna Potočar in Patrik Klun sta bila med starejšimi mladinci sedma, Maruša Rako in Tilen Rac pa sta si priplesala četrto mesto. Vsi trije pari se že pridno pripravljajo na državno prvenstvo v latinskoameriških plesih ter na mednarodno tekmovanje, ki bo konec februarja v Bassanu. Držimo pesti, da bodo tokrat stopničke. **Jasmina Arko**

Prvi smučarski koraki

Zima, ki je zadnjih nekaj let malo bolj radodarna s snegom, tudi letos ni izneverila. Zato je bilo januarja na delno urejenem smučišču v Dolgi vasi, ki je namenjeno predvsem najmlajšim, zelo živahno. Deklice in dečki v predšolskem ter šolskem obdobju so ob pomoči staršev ali učiteljev delali prve smučarske korake in se pridno spuščali po blagi dolgovaški strmini. Pri tem so jim nekaj požitivte ponujale tudi grbine, ki jih je v poletnem času za kolesarje pripravilo Kolesarsko društvo Melamin. "Del smučišča, ki je v domeni Javnega zavoda za šport Občine Kočevje, je pripravljen za otroke, v ograjenem delu imamo tudi 52 metrov dolg trak. Vse drugo je v domeni posameznikov. Če 'poštamfa', se lahko tudi spusti. Se pa otroci tukaj lahko tudi sankajo," je pojasnil Sebastjan Vovko iz omenjenega javnega zavoda. Letos je znova zažive-la tudi športna šola, ki je kočevskim malčkom ponudila tečaj smučanja, na katerem so se kalili bodoči ingemarjstenmarki in tinemaze. Januarja jih je bilo 32, prijavljenih pa je bilo krepko prek sto malih nadobudnežev, vendar na zavodu ne vedo, ali bodo lahko ugodili temu silnemu povpraševanju. Vse je namreč še najbolj odvisno od vremena. **B. G. M.**

Foto: Bori Grabovac Morse

45 ilegalnih prestopov meje

Vzdolž 55-kilometerskega pasu, ki ga nadzirajo kočevski policisti, od začetka januarja pa tudi vojak, je lani poskušalo nedovoljeno prečkati mejo 45 ljudi. Hrvaško-slovensko mejo so poskušali ilegalno prečkati: 16 Turkov, 11 Sircev, 6 Albancev, 6 Pakistancev, 2 Afganistanca, 2 Libijca, en Hrvat in en Iračan. Od teh jih je 32 zaprosilo za mednarodno zaščito in so bili nameščeni v Azilni dom v Ljubljani. Gre za

precejšen porast ilegalnih prestopov, saj je leto poprej mejo na območju, ki spada pod Policijsko postajo Kočevje, nezakonito prečkalo osem ljudi, vsi pa so bili vrnjeni na Hrvaško.

"Nedovoljeni prehodi državne meje običajno niso vezani na mejni prehod, osebe mejo prehajajo na območju celotne državne meje. Konkretnih poti zaradi operativno taktičnega delovanja Policije ne bomo izpostavili,

lahko pa povemo, da nedovoljene migracije na območju PP Kočevje zaznavamo pretežno na relaciji Petrina–Osilnica," je pojasnila predstavnica za odnose z javnostmi Policijske uprave Ljubljana Nataša Pučko. Dodala je, da od 4. januarja pri varovanju državne meje na območju PU Ljubljana sodeluje tudi Slovenska vojska, saj so organizirane skupne patrulje policistov in vojakov. **P. Š.**

Dobra koruptivna država

"Slovenija je koruptivna država. Če pogledamo lestvice mednarodne transparentnosti, vidimo, da so nas nekatere države, ki so bile za nami, že prehitele. Med tranzitnimi državami smo na dokaj slabem mestu, problem pa ni korupcija v ovojnicah, ampak sistemska korupcija," pravi kriminolog, pravnik in politik Bojan Dobovšek, ki se že vso kariero bojuje proti finančni kriminaliteti in vplivu neformalnih mrež, ki imajo moč in lahko vplivajo na izvršno vejo oblasti ter dejansko vodijo državo. "To so ljudje, ki se družijo med seboj, imajo veliko premoženja, a ga skrivajo. Če bi šli v politiko, bi morali razkriti, koliko premoženja imajo in kje so ga dobili," trdi Dobovšek, ki je zato skupaj s somišljeniki ustanovil Zavod dobra država. Ugotovil je, da lahko kot strokovnjak in profesor na napake le opozarja, ne more pa doseči ključnih sprememb. "Zato sem se odločil, da vstopim v politiko. Zavod Dobra država pa je platforma

Foto: Bori Grabovac Morse

za to, da hodimo po Sloveniji in vidimo, kaj je narobe na lokalnem nivoju," pojasnjuje Dobovšek in k sodelovanju osebno ali prek spleta vabi tudi kočevske občane.

Nedavni gost Knjižnice Kočevje kot glavna problema poudarja kadrovanje po zvezah in poznanstvih namesto po referencah ter sprejemanje zakonov, ki jih zaradi pritiskov omrežja iz ozadja ne pripravljajo tisti, ki bi jih morali. A stvari se dajo spremeniti.

"Uvesti je treba transparentni sistem kadrovanja in kar je najpomembnejše, slediti finančnim tokovom. Delovati mora začetni finančna uprava, računsko sodišče, ministrstvo za finance in druge agencije, ki morajo slediti tem ljudem. Le tako bomo lahko odpravili vpliv in moč neformalnih mrež," obljublja Bojan Dobovšek, ki je svoje poglede na probleme in rešitve zapisal v novi knjigi Peta veja oblasti. **B. G. M.**

Uvodnik

Kako daleč? Kako daleč gre lahko predstavnik občine in obenem član stranke? Kje so bili tisti, ki bi morali dan za tem zahtevati odgovore in presojeti, ali si je ta oseba dovolila preveč? To se sprašujem od konca januarja, ko sem izvedela, da je odstopila urednica ribniškega časopisa. Glavni razlog za odstop je bil – tako je pojasnila zdaj že nekdanja urednica – poseg občinskega uslužbenca, zadolženega za odnose z javnostmi, v vsebine časopisa. Javni uslužbenec, ki skupaj z urednico predstavlja ves uredniški odbor (kako ima uredniški odbor lahko le dva člana, pri čemer 50 % predstavlja občinski uslužbenec!) je umaknil pismo bralke in uredničin komentar ter ju zamenjal z vabilom na pustni sprevod. Proti volji urednice. "To je videti kot slaba šala," so zapisali soustvarjalci časopisa, ki očitno nimajo nobene glasovalne pravice. Da je vse še bolj tragikomično, potrjuje pismo bralke. Ta ribniškega župana nagovarja, kdaj bo odgovoril glede prometne varnosti na Opekarški cesti, in se sprašuje, ali je tako velik problem postaviti omejitve 40 km/h. Gre za preprosto vprašanje. Občanka, ki plačuje davke, uporablja za sporočanje občinski časopis. In kaj naj bi bil razlog, da je piarovec pismo umaknil? Občanka je že prejela odgovor občinske uprave! Sklepam, da na dom ali na drug medij (o isti temi je spraševala tudi na lokalnem radiu). To je po mnenju piarovca očitno dovolj. Vprašanja ne sme več zastavljati javno. Zakaj ne? Ali je občina težavo rešila? Kot je razbrati iz pisma, ne. Zakaj obenem umakniti še komentar urednice? Pa ta ni bil v ničemer sporen. Njena beseda proti njegovi. Urednica proti predstavniku občine.

Uradniški aparat se je odzval teden po odstopu, programski svet še pozneje. Urednica je ravnala prav. Urednica odloča – skupaj z uredniškim odborom – o vsebinah. Po zakonu in vseh določenih ima zadnjo besedo. Tina, ki je sprejela zelo nevhvaležno nalogo, bi bila – če bi kršila zakon – kazensko in materialno odgovorna. Tina je tista, ki presoja. 'Skrajno nedostojna praksa', kot so jo označili na spletni strani Občine Ribnica, je odziv na grob poseg občinskega uradnika v medij, ki je medij od vseh. Ne Občine. Kar zmotno misli tudi marsikdo v Kočevju. Nespoštovanje novinarskega poklica in prepričanje, da vsak lahko piše vse, bo najbrž privedlo do tega, da bodo časopis nekoč ustvarjali kar javni uslužbenci. Potem pa smo tam ... pri trobilih.

Petra Šolar,
odgovorna urednica

Zaposlitev bo dobilo do 200 ljudi

Potem ko je sredi januarja v javnost pricurljala informacija, da bo Yaskawa Electric Corporation novo tovarno zgradila v Kočevju, in ne v Ribnici, so predstavniki tega največjega proizvajalca robotov 30. januarja novico potrdili na novinarski konferenci v Kočevju. "Načrtujemo, da bomo začeli graditi septembra letos. V tovarni bo delalo od 150 do 200 ljudi, proizvodnjo pa bomo zagnali septembra ali oktobra 2018," je povedal Manfred Stern, predsednik Yaskawa Europe in podpredsednik Yaskawa Electric Corporation. Dodal je, da do zdaj

Manfred Stern, predsednik Yaskawa Europe • Foto: Petra Šolar

še niso imeli tovarne za proizvodnjo robotov v Sloveniji, obenem pa se je predsedniku slovenske vlade in kočevskemu županu zahvalil za dobro sodelovanje.

"Vlada bo k naložbi prispevala 20 % sredstev," je pred novinarji obljubil dr. Miro Cerar in dodal, da bodo občini pomagali pri hitri predstavitvi električnih napeljav. Novo tovarno bo Yaskawa zgradila na 7,5 ha velikem zemljišču med Kočevjem in Gorenjem, hkrati pa naj bi – kot smo že poročali – dokupila še 4 ha zemljišč, prek katerih potekata električna daljnovoda. Korporacija,

ki je bila ustanovljena leta 1915 in ima sedež v mestu Kitakjušu, se je za Slovenijo odločila zaradi dobrega sodelovanja z vlado in univerzo, za Kočevje pa zaradi nižje cene zemljišč in možnosti širitve. Vodilni v multinacionalki, ki ima obrate v Ribnici (Yaskawa Ristro), Nemčiji, na Škotskem, Švedskem, Japonskem, Kitajskem, v Indiji, ZDA, Kanadi, Mehiki in Braziliji, načrtujejo, da bodo sprva postavili tovarno, nato pa še razvojni center. Tudi zato je nov srednješolski program, ki ga uvaja kočevska gimnazija, dobrodošel. **P. Š.**

Ženske poganjajo svet

Dokler znanstveniki niso ugotovili, da velikost možganov nima nič opraviti s pametjo, so se moški bahali s svojim razumom. Prevlado so potrjevali z večjo fizično močjo, večvrednost pa dokazovali s podatkom, da so bili vsi veliki skladatelji, pisatelji, znanstveniki in slikarji v preteklosti moški. A ženske so bile v istem času ekonomsko odvisne. Če so hotele pisati, so to počele pod moškimi psevdonimi, sicer jih niso objavili. Niso se mogle izobraževati, saj jim je bil dolgo prepovedan vstop na univerzo. Marsikdaj so morale, zato da bi 'oprale sramoto', ker v družini ni bilo moškega potomca, življenje preživeti v moški vlogi. V Albaniji in Črni gori so še v 20. stoletju dokumentirani primeri deklic, ki so jih od otroštva povijali in vzgajali kot fante. Nikoli se niso smele poročiti, saj bi bila v nasprotnem primeru razkrita 'strašna' resnica. Svetovi žensk so neverjetni mozaik pravic, krivic, svoboščin in zatiranja. Včasih se zdi, da niti one same ne živijo na istem planetu.

Še pred nekaj leti je takole 'slečene' Iranke preganjala ženska iranska policija; izpod rute se ni smel videti niti en las.

Ženske so od nekdaj skrbele za dom, otroke in družino nasploh. Med svetovnimi vojnami so redno zagrabile za moško delo, še prej so bile enakopravne bojevnicke.

Nato pa se je vse spremenilo. Njihovo edino družabno življenje je postalo povezano s cerkvijo, katere sovražnost do žensk je neolčljiva sestavina prav vseh svetovnih religij. Pristranskost boga je očitno v prid 'prvem spolu', ki ga v judaizmu prepričljivo izraža jutranja molitev moškega. Ta pravi: "Blagoslovljen bodi Gospod naš Bog, kralj vsega stvarstva, ki me nisi ustvaril kot žensko." Kako je torej mogoče, da prav ženske še danes predstavljajo večinsko občestvo vernikov? Kako je mogoče, se sprašujejo znanstvenice, da so se spočetje, rojstvo, nosečnost, hranjenje in ustvarjalna telesnost tako razvrednotili, da so bile (zlo)razumljene kot kazni božja za človeške grehe? Preprosto.

Sovražno razpoložene religije

"Skozi stoletja je bila cerkev z 'gospodom' edini priznani javni prostor za ženske, mesto njihovega duhovnega in moralnega oblikovanja in nadzorovanja ter tudi kaznovanja (kamenjanje, sežiganje, besedno stigmatiziranje)," pravi sociologinja in univerzitetna profesorica **Maca Jogan**. Odgovore na to gre iskati v androcentrični, moški delitvi družbenega dela. Temu na eni strani dodamo koristnost žensk z življenjem za druge in na drugi njihovo izključenost iz obvladovanja celovitih okoliščin. Zaradi takšne vpletenosti v prav vse družbene strukture se ta spoj zelo počasi razkrajata. Katoliška cerkev pa ga poskuša še upočasniti, pravi Joganova. Za Cerkev sta po oceni profesorja za cerkveno zgodovino Georgea Denzlerja značilni 'stoletja trajajoče

obrekovanje in diskriminacija ženske'. Da se ta zgodovina še ni nehala, je prepričan Hans Küng: "Komaj kje je še kakšna velika ustanova, ki bi v naših demokratičnih časih z drugače mislečimi in kritiki iz lastnih vrst ravnala tako ljudomrzno in nobena tako ne diskriminira žensk."

V sodobnem času naj bi moralno razsulo zakrivil socializem, ki pa je Slovenkam

prinesel večino pravic. To vse se da popraviti z vrnitvijo prave morale v javno življenje. "Njeno vračanje je neločljivo povezano z vrnitvijo 'pravega dostojanstva' ženskam, takšnega, ki ne bi bilo nasprotju z njihovo 'pravo' naravo. Prizadevanje za moralno prenovno se je pokazalo nato v težnji po kontroli ženskih reproduktivnih zmogljivosti v času priprave ustave samostojne države Slovenije. In sicer v zahtevi po odpravi ustavne pravice do svobodnega odločanja o rojstvu otrok. Sploh je urejanje človeške spolnosti osrednje za večino krščanskih pojmovanj," ugotavlja Joganova. Trdi, da je od začetka devetdesetih let Cerkev z različnimi sredstvi izvajala pritisk na ženske, ki naj bi postale bolj 'ženstvene' in ne bi še naprej 'uničevale družine'. "Uradna doktrina cerkve kljub nekaterim spremembam vztraja na tradicionalnem razumevanju ženske kot nesamostojne in pomočnice moškemu. Če se ne počutijo dobro v tem položaju, lahko poiščejo pomoč in oporo v (moško vladani) cerkvi. Ta prosi, da bi vse žene našle same sebe v tej skrivnosti in v svoji največji poklicanosti, to je materinstvu," pravi Maca Jogan. Sovražnost do žensk je Cerkev med drugim izkazovala s čarovniškimi procesi in preganjanji. Med 'čarovnicami' so se znašli tudi moški, a precej redko. Šele ženska, Marija Terezija, je zahtevala, da se vsi procesi v habsburških dednih deželah

predložijo v njeno osebno odločitev in tedaj so se tudi končali.

Nestrpnost se odslikava v satiji, indijskem običaju sežiganja vdov na gmadi pokojnega moža. Britanski kolonialisti so ga prepovedali že 1829, nato še indijska vlada 1987, vendar navada še kar vztraja, predvsem na podeželju.

V arabskem svetu so ženske, tudi v Iranu in Afganistanu, v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja živele veliko svobodneje kot danes. Zakrivale so se le, če so tako same hotele. S prihodom verskih skrajnežev pa so se na ulicah spet pojavile burke. Po vojni v Bosni je tudi vse več muslimank ponovno zakritih. Hipokrizija gre tako daleč, da recimo v Iranu moški s prostitutko sklene eno- ali nekaj urno 'poročno zvezo', ker je spolnost izven zakona prepovedana. Ženske, celo tiste, ki so bile posiljene, za svoje 'grehe' še marsikje kamenjajo. Sramoto njihove nesposobnosti lahko omili le umor iz časti, ki je vedno v modi in katerega izvršitelji so očetje ali bratje.

Začela je Cerkev, nadaljuje šola

Subtilni seksizem, pokroviteljski odnos do žensk, zasmehovanje in žaljive šale. Vse to prispeva k veljavnim dvojnimi standardom v družbi. Poleg Cerkev k tej dualnosti še danes prispeva šolski sistem. V zadnjih letih je nastalo kar nekaj diplomskih nalog, ki se ukvarjajo s seksizmom v osnovnošolskih berilih. Diplomsko delo Ženski liki v berilu Babica, ti loviš, Nadine Kotorić, diplomantke fakultete za humanistiko, že v uvodu opozarja na stvarno kazalo. V njem so besedila razdeljena glede na spol. Prvi del z naslovom Danes sem pa slavna princeska postala je namenjen Mojcem, torej deklicam. Drugi, Vitez na obisku, pa Andrejem, torej dečkom. Berilo, kot bi si

morda kdo predstavljal, ne nosi letnice 1812, ampak je v ponatisu izšlo pred dobrimi štirimi leti in je še vedno v uporabi. Njegova analiza kaže, da kategorijo gospodinjstva zastopajo le ženski liki, in to samo v prvem sklopu. Tu deklica cele dneve pometa, čisti in pere. "Predpasnik, kovinska vedra, metle in krtače so predstavljeni kot simbol ženske vloge. Očala simbolizirajo inteligenco, vendar ne, če jih nosi deklica. Očala jo pogršajo, so simbol 'piflarke'. Na drugi strani časopis in aktovka ponazarjata inteligenco, vendar v slikanica berejo le očetje, dedki, skratka samo moški," ugotavlja **Nadina Kotorić**. Podobno je s poklici; zaposlenih žensk v besedilih skoraj ni. Matere v slikanica nimajo poklica, se ne ukvarjajo s športom in ne udeležujejo kulturnih dogodkov. Pri tipu matere brez poklica je opaziti dva tipa. Mati edinega sina je mati služkinja. Dostikrat je predstavljena kot ljubosumna, svojega otroka ne zna ničesar naučiti (ta vloga je prepuščena očetju). Mati deklice je popolnoma drugačna. Hčerka je vedno lepo počesana, roditeljica celo najde čas za pogovore in sprehode. Oče je velikokrat v naglici, odsoten, čeprav je jasno, da dela in plačuje za vse ugodje, v katerem živi družina, analizira Kotorićeva. Sodobno berilo je potrdil Strokovni svet RS za splošno izobraževanje, delitev pa po mnenju Igorja Saksida naj ne bi izhajala iz sugeriranja, da bi morale deklice brati dekliški del, fantje pa fantovskega,

"Bralnorazvojna teorija piše o tem, da mora biti v starosti od 8 do 10 let glavna literarna oseba vrstnik, ter razlikuje pustolovsko deško literaturo in dekliško literaturo," razlikovanje pojasnjuje Igor Saksida. "To se zdi drobna in skoraj banalna zadeva, pa ni. Zgodba je dolga

in zapletena, zadeva pa načine, kako se oblikujejo spolne vloge," pravi dr. Tanja Rener, profesorica sociologije spolov na fakulteti za družbene vede. "Otroci se v spolno specifični socializaciji zelo zgodaj naučijo, kako je treba izražati svoj spol. Ko ima v naši družbi moški opraviti z žensko ali s podrejenim moškim, zlasti če je ta mlajši, potencialno razdaljo, težave in napetosti ublaži tako, da uporabi model razmerja med staršem in otrokom. Kar pomeni, da se ženske izenačujejo s podrejenimi moškimi, oboji pa z otroki," razlaga Renerjeva.

Moški so pametni, ženske lepe

Neredko je (bilo) mogoče v knjigah prebrati ali v filmih slišati moškega, ki dekletu ali ženi na srce polaga, naj nikar ne obremenuje svoje male glavo s problemi, ki jih ne razume. Dovolj bo, če je lepa. Če je lepša kot vse preostale, pa še toliko bolj. In medtem ko se v živalskem svetu lepoticijo le samci, ki na ta način privabljajo potencialne godne kandidatke, je v človeški vrsti ravno obratno. Ženske so tiste, ki z barvanjem, krašenjem, prebadanjem, botoksiranjem ter lomljenjem kosti in reber snubijo možakarje. In trpijo nepredstavljive bolečine zaradi moških lepotnih in modnih idealov. Običajev je toliko, kolikor je ljudstev, med tiste bolj boleče pa spadajo obroči, s katerimi pripadnicam tajskega plemena Karenov podaljšujejo vratove. Petletne deklice začnejo nositi obroče, ki jim z leti ves čas dodajajo nove. Zadnjega si nataknejo pred poroko. Naberejo jih lahko do 27, tehtajo pa 5 do 7 kilogramov. Brez njih ne morejo več, saj bi se nepodprt vrat čez leta prelomil. Stezniki so bili v modi že za časa Ludvika XIV, zategovali so jih tako močno, da so ženskam položili rebra in se jim je spremenila

Afganistanke brez burke in spremstva še vedno ne smejo nikamor.

• Fotografije: Bori Grabovac Morse

lega notranjih organov. Tako so gospe lovile nov ideal: pas, 'širok' 45 centimetrov. Ko je bila v času angleške kraljice Elizabete I priljubljena blede polt, so si jo ženske pričarale z mešanico, ki je vključevala strupen svinec. Ta je povzročila razjede, ki so si jih zakrivale z nanosom novih količin. Zaradi strupa so jim izpadali lasje, v najhujših primerih so dočakale smrt. Razkošne lasulje v 18. stoletju so si bogate dame na kraljevem dvoru pritrjevale s pomočjo prašičje maščobe. Ta je privlačila uši in druge zajedavce. Zato so bile obvezni del opreme palčke, s katerimi so si praskale lasišče. Na Kitajskem je bilo do nedavnega aktualno povezovanje nog. Od 10. stoletja je moda narekovala stopala, ki so merila do največ 8 centimetrov. Deklicam so lomili prste in del stopala spodvili pod nogo. Lotosove nožice so celo življenje trpele hude bolečine, saj je bilo na njih že težko stati, kaj šele hoditi. Da bi lažje trpela bolečine, so dekleta iz iste vasi pogosto živela v isti hiši. Postale so, marsikdaj z uradno pogodbo, zaprisežene sestre. Status je bil pomembnejši od poroke, razvile so celo svoj lastni jezik nušu, ki ga ni znal brati niti govoriti noben moški.

Žene z več možmi in tašče, ki spijo z zeti

Danes tretjina držav v razvoju nima enakih zakonov o dedovanju. Ti so pogosto v škodo žensk, ki ne morejo same razpolagati z dediščino. Ena od desetih žensk, ki so zaposlene, nima besede pri tem, kako porabiti zaslužen denar. Več kot 600 milijonov jih živi v državah, kjer družinsko nasilje še vedno ni kriminalizirano. Dobrih 125 milijonov deklet pa je žrtev spolnega pohabljanja. Znana je politika enega otroka na Kitajskem, zaradi katere so danes cele province brez žensk. Ker je sin še vedno bolj cenjen, so številne družine po rojstvu

umorile novorojenko, da bi imele možnost še enega poskusa.

In vendar. Ženske niso samo žrtve, čeprav jih pogosto portretirajo kot take. Najbolj znane bojevnice naj bi živele v Kapadokiji. Amazonke so bivale izključno v ženski družbi. Desno dojko so si odrezale ali izžgale, da jih ne bi ovirala pri streljanju z lokom. Spolne odnose z moškimi so imele le enkrat na leto. Takrat naj bi ti zaplodili potomce, še raje pa potomke. Grobove z ženskimi okostji in orožjem ter ostalo bojno opremo so našli tudi v današnji Ukrajini in južni Rusiji. Pri Vikingih so bile poglavarke vojska, bojevnice so poznali na Irskem, kjer pa jim je cerkev v 7. stoletju prepovedala nošenje orožja. Tudi Krištof Kolumb je bil presenečen, ko je v Južni Ameriki srečal bojevnice Arawak, ki so se z ramo ob rami bojevale z moškimi.

V Tibetu in med nekaterimi plemeni v centralni Aziji ter severni Indiji je ženska z več možmi še danes najbolj običajna podoba. Tipična je poliandrija, kjer poroka z enim bratom pomeni poroko tudi z vsemi preostalimi. Vendar ima pri tem glavno besedo nevesta, saj lahko izbira, s katerim se zvezo dejansko prakticirala in s katerim ne. Izbira pa res ni majhna. Če mož nima bratov, v poštev pridejo tudi bratrance, v Lasi in centralnem Tibetu pa celo tast in moževi strici. Otroci, ki se rodijo v takem zakonu, za očeta kličejo najstarejšega brata, ostale pa 'mali' očetje.

V nekaterih afriških plemenih imajo glavno besedo pri hčerini poroki matere. Še v fevdalni dobi je veljalo pravilo prve noči, po kateri je fevdalni gospod še pred ženinom spal z nevesto. Takšne in podobne pravice so si lastili lastniki sužnjev. V sodobnih afriških primerih pa si to pravico vzame kar tašča. Ta je veliko bolj izkušena, zato zeta najprej

sama 'preskusi'. In če mladenič skušnjo preživi s pozitivno oceno, se lahko začnejo priprave na poroko. Sicer si mladenka poišče novega partnerja.

Sodobne ženske

Sodobne razmere kljub izboljšavam še vedno niso v prid damam. Te opravijo 66 % svetovnega dela za manj kot 5 % svetovnega plačila. Če seštejemo plačano in neplačano delo, delajo ženske v razvitem svetu 30 minut, v nerazvitem pa 50 minut na dan več kot moški. Pogosteje so brezposelne, vse premalo jih je na mestih odločanja. Le 23 od 500 najbogatejših podjetij vodijo pripadnice nežnejšega spola. In tudi te so slabše plačane od moških kolegov. S staranjem se razlika v plači večja, čeprav so dandanes gospe enako ali bolje izobražene kot gospodje. Nesprejemljivo je, da je ženska 'vredna' dve plači manj kot moški. Še najmanj v Jemnu, kjer zasluži le 30 % dohodka svojih kolegov.

Pri nas so ženske uspešne gospodarstvenice, čeprav je položaj daleč od idealnega. Po podatkih predstavništva Evropske komisije v Sloveniji je razlika med moško in žensko plačo za isto delo v letu 2014 znašala 7 %, leto prej 3,2 %. Nekaj manj kot tretjina podjetij je v večinski lasti žensk, kar je le dve odstotni točki manj od evropskega povprečja. Glede na obseg zaposlitve delajo več kot njihove evropske kolegice, in sicer 42 ur pri polni zaposlitvi, medtem ko je obseg dela v Evropski skupnosti 36 ur. "Upadanje deleža žensk v obrti in skrb vzbujajoč trend med samozaposlenimi, ki ne zmorejo preživeti s podjetniško dejavnostjo, opozarjata, da s strategijo pospeševanja razvoja podjetništva, kakršno imamo v Sloveniji že 20 let, ne dosegamo zastavljenega cilja," pravi **Marta Turk**, direktorica GZS Zbornice osrednjeslovenske regije.

Ženske iz številnih azijskih plemen lahko o vrtcu le sanjajo.

Pri starejših Gruzijkah na podeželju so zlati zobje še vedno moderni.

Nič pa ne upada število znanstvenic, kjer na nekdanje izključno moškem področju med drugim kraljujejo fizičarka Svjetlana Fajfer, kemičarka Ingrid Milošev ter elektroničarka Dunja Mladenič. Na področjih, ki jih pokriva Institut Jožefa Stefana, je največ raziskovalk na področju kemije, biokemije in znanosti o okolju, nekoliko manj pa na področju informacijskih in komunikacijskih tehnologij. Najmanj jih je v fiziki. Številke med zaposlenimi so že nekaj časa enake. "Približno 20 % je raziskovalk in okrog 80 % je raziskovalcev. Zanimivo je, da na področjih, kjer je tudi največ raziskovalk, praktično ni razlik med spoloma in je odstotek enih in drugih enakovreden. Med vsemi vodji posameznih enot oz. odsekov je tretjina raziskovalk, kar verjetno izkazuje pomembno vlogo žensk na našem inštitutu," pravi **Polona Strnad** z Inštituta Jožefa Stefana.

Ženski izumi

Uspehi žensk na vseh področjih so ostali zamolčani desetletja, čeprav športnice, umetnice in raziskovalke v ničemer ne zaostajajo za moškimi kolegi. Niti pri izumih.

Marsikatera iznajdba, brez katere si danes ne znamo predstavljati življenja, je zrasla na ženskem zelniku. Signalne rakete, ki jih uporabljajo v pomorski komunikaciji, je izumila Martha Coston, posodo za smeti s pedalom pa Lilian Gilbreth. Za pravico do svojega izuma, papirnatih nakuovalnih vrečk, se je morala Mar-

garet Knight spopasti na sodišču. Elizabeth Magie je za priljubljeno igro monopoli prejela 500 dolarjev, za patent pa nobenih tantiem, saj so jo uradniki 'pozabili' omeniti. Nekaj desetletij pozneje pa je 'svojo' igro, sumljivo podobno Magiejevi, patentiral neki moški. Josephine Cochrane je davnega leta 1886 izumila pomivalni stroj, za katerega ženske sprva niso bile zainteresirane, med glavnimi kupci pa so bili hoteli in restavracije. Maria Telkes in Eleanor Raymond sta leta 1950 predstavili vizijo solarne hiše, ki bi jo v celoti ogrevalo sonce. 1903 je brisalce za avtomobil patentirala Mary Anderson. Proizvajalci so sprva menili, da bodo ti ovira za voznike in jih bodo le motili, Mary pa nikoli ni dobila profita od tega pomembnega izuma. Stephanie Kwolek, znana kemičarka in znanstvenica, je leta 1960 izumila izjemno močno in lahko substanco, kevlar, ki ga danes uporabljajo za zaščitna oblačila, športno opremo in v vesoljski industriji. Verjeli ali ne, tudi cirkularna žaga je rezultat ženskih možganov. Okoli leta 1800 je Tabitha Babbitt videla dva možaka, ki se mučita z žaganjem z ročno žago, in porodila se ji je odlična ideja. Vendar pa izuma, ki je močno olajšal tovrstno delo, zaradi svojih verskih prepričanj ni nikoli patentirala.

Ni kaj. Ženske počasi, a zgotovo postajajo vse enakopravnejši partnerji. In še največji 'ženskomrzniki' morajo priznati, da bi bil svet brez njih najmanj pust, če ne že kar neznosen.

Bori Grabovac Morse

Dober pitch odpira vrata in denarnice

'Posredovanje sporočil je lahko! To zmotno prepričanje je posledica podcenjevanja občinstva, utvar in velikokrat prevelike egocentričnosti govorca. Še težji posel postane, ko moramo kaj prodati. In prodajamo vse – izdelke, storitve, podjetja, organizacije ... in sebe. 84 % nastopov je slabih. Tretjina poslušalcev zaspi, preostali ne poslušajo. Kriv je govorec, t. i. pitcher. Peter Bruner, trener 'pitchanja', zato vsem svetuje, naj se na nastop dobro pripravijo. Retorične sposobnosti niso dovolj! Nadzorovati morate, kaj poveste in na kakšen način, nadzorovati morate govornico telesa, veliko vaditi ter vse pospremiti z odlično vizualizacijo. Dobitnik treh nagrad iz pitchanja – predstavitev produkta, storitve in podjetja – poudarja, da prvi vtis naredite v nekaj sekundah in da morate vedno povedati, kar je bistvo za poslušalca. Soustanovitelj podjetij Oosm in Curious je iz rodnega Kočevja odšel v svet, dokazal, da zna narediti veliko boljši pitch kot drugi, zato zdaj predava podjetnikom. "Besede so še najmanj pomembne," trdi Bruner, s katerim sva se pogovarjala tudi o tem, ali je trema dobra ...

Foto: Doris Jurkovnik

Kdo od 'znanih' je imel v zadnjem času zelo slab nastop?

Televizije skoraj ne gledam, večinoma spremljam le vsebine na internetu ... Ampak zagotovo ga je imel Donald Trump.

Zakaj?

Recimo, da je dober govornik, a njegovemu nastopu bi jaz težko rekel nastop. Le 7 % nastopa predstavljajo besede, dobrih 30 % je govorica telesa, najbolj pomembno pa je celotno gibanje telesa. In on stoji na miru. Nima nobene energije.

Kakšen ne sme biti javni nastop, katere so najpogostejše napake, ki jih nastopajoči delajo?

Najpogostejše napake niso v javnem nastopu, temveč v tem, kaj nekdo sporoča. Veliko ljudi – jaz precej sodelujem s podjetniki – naredi svoj produkt in je vanj tako zaljubljenih, da vidijo le produkt, ne pa, kakšno vrednost ta predstavlja za kupca. Javni nastop zato odraža zgolj predstavitev produkta, ne pa vrednosti

za kupca. To je prva napaka, ki jo naredijo. Druga napaka je v pripravi na javni nastop ali bolje rečeno pomanjkanju te. Če se ne pripraviš, slabo predstaviš produkt. To moraš jemati kot vsako stvar v življenju, npr. preden greš na zmenek, ti nekdo da pitch. In če ta pitch ni dober, se ne zgodi nič. Enako je v prodaji in povsod drugje.

Kaj vse je pomembno – omenil si retorične sposobnosti – in koliko časa imamo, da prepričamo poslušalca?

Včasih pet sekund, včasih deset minut, odvisno, pred kom nastopaš in s kakšnim namenom. 'Elevator pitchi' so – že sam naziv pove – takšni, da je en stavek dovolj, da zbudiš zanimanje in ti poslušalec reče: 'Povej mi kaj več!'. Prvi stavek je zelo pomemben, ker z njim vzbudiviš zanimanje. Ljudje se lahko časovno osredotočimo na izgovorjene besede 8 sekund, vsakih 8 sekund moraš nanizati novo dejstvo, narediti pavzo ali pa narediti kaj drugega. Pomen besed

je najmanj pomemben. Bolj sta pomembna govorica telesa in zvočni vtis. Med nastopi Obame je bilo dobro videti, koliko strasti je v govoru, veliko več mahanja z rokami in podobnega, medtem ko Trump le stoji zraven. Besede so še najmanj pomembne, vse drugo je veliko bolj.

Kako moteči so preostali dejavniki, na primer vizualni?

Pri političnih figurah v primerjavi s podjetniki ni veliko motečih dejavnikov, saj med govorom na zaslono ali na platno ne prikazujejo predstavitev. Pogosta napaka podjetnikov je, da na eno projekcijo natipkajo vse možne informacije, skorajda esejsko besedilo, zraven dodajo še slike, barve, hodijo sem ter tja, so živčni in vse skupaj zna biti zelo moteče. Steve Jobs je bil oblečen v črn puli in navadne kavbojke in sploh ni bil moteč. Njegove besede, torej zvok, so bile skupaj s sliko zelo enostavno sprejemljive za poslušalce. Dober skupek vizualizacij in zvoka namreč popelje poslušalca in ga pripravi k poslušanju.

Večina predstavitev v programu Power point je takšna, kot si omenil. Znanstveniki, podjetniki, pripravljavci strategij nagnetejo tisoč in eno informacijo na eno projekcijo (slide). Zakaj se govorniki ne zavedajo, da to sploh ni v redu? Se ne postavijo v vlogo poslušalca?

Tudi to. Hkrati pa bi radi povedali čim več. V petih minutah, kolikor imajo na voljo, bi radi povedali vse. Ampak pozabijo, da morajo povedati bistvo. Poslušalca ne zanima, kdaj si ustanovil podjetje in kako je bila težka pot. Zanima ga le vrednost produkta, zakaj bi ga jaz kupil oz. kaj bi dobil s tem.

Novinarji smo svoje nastope vadili pred sošolci in profesorji, ki so bili najboljši kritiki. Pred kom naj jih vadijo drugi?

Če si podjetnik, zagotovo pred svojo ekipo, ker ta največ pričakuje o tebe. Člani ekipe so najboljši sodniki. Če prepričaš njih, boš prepričal marsikoga. Hkrati pa si sam najboljši sodnik, zato

svojim učencem priporočam, naj se posnamejo med vadbo pitcha. Pred tem naj vadijo pred ogledalom, nato pa naj se posnamejo, pogledajo in analizirajo, ali med pitchem gledajo v tla, prehitro govori, mahajo z roko, so živčni in podobno. Ker je vsak do sebe kritičen, se bo popravil.

Kaj pa, če izdelek naredijo sami, če ni ekipe, pred kom naj vadijo, pred sorodniki?

Definitivno ne pred sorodniki. Če imajo prave prijatelje, tiste, ki si upajo povedati resnico, pred njimi. Pitcha definitivno ne smeš pokazati mami, ker te ima preveč rada in bo povedala vse najboljšo, ne bo objektivna. Najboljši so testi na kakšnih sejnih, dogodkih, kjer ne poznaš nobenega. Če poslušalci ne razumejo, kaj govoriš, delaš narobe in moraš pitch popraviti.

Je trema dobra?

Ne. Ker izbija kredibilnost, ker se zdi, kot da si na odru živčen. Živčni smo zaradi neke neresnice ali tega, ker o nečem nismo

prepričani. S tremo se da boriti – s pravim dihanjem, z držo. Jaz vsakomur govorim, da mora sedeti zravnano in dihati, ker smo povečini skrčeni in takšni odidemo na oder, namesto da bi vse to zaokrožili in se sprostiti. Zelo dober dejavnik pri prebijanju treme je, da se naučiš prvih 60 sekund svojega pitcha oz. zgodbe na pamet. Na pamet tako, da če te kdo zbudi ob 4. zjutraj, zdrdraš. Če znaš besedi-

čstva dobrodošla, saj produkti in storitve po navadi zadovoljujejo potrebe kupca.

Kdaj si ti odšel na oder suvereno, koliko si bil star?

Že v osnovni šoli kot predsednik razreda. V srednji šoli je bilo enako. Pomagali so razni krožki, pravzaprav vse, od obnov bralne značke do ... vse je pomagalo. Tremo sem imel morda do faksa, potem pa ne več.

da je jasna, da jo vsi razumejo. V občinstvu so namreč zelo mešani profili, od investorjev in potencialnih partnerjev do kupcev. Je pa spet odvisno, za koga pitchaš. Pri investitorjih bom bolj izpostavil številke, pred kupci bom izpostavil vrednost produkta.

Kako končati pitch?

Pitch treba končati z zgodbo, mislijo, ki jo poslušalec odnese s seboj domov, v podjetje, drugim

da se zavedamo, za kakšno občinstvo pitchamo?

Najbolj pomembno je, da znaš povedati, kaj dejansko prodajaš. Podjetja so že propadla zato, ker so prodajala nekaj, česar dejansko niso prodajala. Napačno sporočilo. Hkrati je pa treba izžarevati zaupanje. Mi smo imeli takšen problem zaradi tega, ker smo iz Slovenije in smo šli v pospeševalnik v Amsterdam. Tam smo imeli ravno ta problem: 'Od kod ste?' 'Iz

se sicer zdi, da to traja minute, v resnici je par sekund.

Retorika je stara veda. Izvira iz antične Grčije. Se tudi v pitchih poudarjajo elementi, logos, patos, egos?

Odvisno, za kakšno zadevo gre. To je personalizacija pitcha. Pa tudi tako je: če si energična oseba, ne potrebuješ prezentacije. Imaš pitcherje, ki skačejo po odru gor in dol, imajo energijo,

Peter Bruner je prejel tudi nagrado eCommerce za odličnost, predstavitev produkta/storitve

lo na pamet, se ob blokadi pred ljudmi, strahom pred odrom spomniš na te v možgane vtisnjene besede, in ko govoriš te, se počasi sprostiš.

Nekateri so bolj dojemljivi za učenje pitchov, nekateri manj. Ali lahko introvertirano osebnost naučiš, da dobro pitcha?

Da. Vse se da naučiti. V Amsterdamu me je učil David Beckett, ki je učitelj TEDx pitchov. Gledal sem njegovo zgodbo in tudi poznam tega fanta, ki je bil izrazito introvertiran, skorajda nezmožen javnega nastopanja, potem pa je tako dobro odigral na odru, da je bilo veselje gledati. Vse se na naučiti – s trdim delom in vajo. In tudi tremo se da premagati.

Ali je pomembno, da govornik vključi čustva poslušalcev v pitch?

Čustva mora izražati pitcher, da se vidi, da ta živi in diha svojo idejo. Čustva poslušalcev pa so odvisna od produkta oz. storitve, ki jo prodajamo. Večinoma so

Kdo je najboljši v javnih nastopih?

Steve Jobs je bil svojevrstni lik, pravzaprav rojeni talent. Pa tudi Richard Branson.

Kaj pa izmed slovenskih politikov?

Kdo ima dober nastop? Kočevski župan ima dober nastop.

Katera je bila najboljša predstavitev, ki si ji bil priča na kavah z idejo, star up predstavitev v Sloveniji?

Ko sem učil v primorskem inkubatorju, mi je bil všeč nastop starejšega gospoda, ki je imel dobro idejo. Nisem se udeležil zadnje konference niti zadnje Coinvest konference, na predzadnji smo zmagali mi. Tako da ... ne vem.

Kaj ocenjujejo na tekmovanjih?

Vse. Od ideje in tega, kako je prišlo do realizacije, kaj se je ekipa naučila, kako je močna ekipa – so to strokovnjaki, imajo izkušnje, so popolni začetniki – do tega, kako poveš svojo idejo,

na uho. Od celotnega pitcha si bodo najverjetneje najbolj zapolnili zadnji del, zato ga moramo končati kar se da dobro, sploh če vsebuje veliko informacij nasploh. Ali naj končamo pitch na humorističen način, pa je veliko odvisno od samega pitcherja in produkta. Bodimo to, kar smo.

Je pri nastopanju za širše občinstvo, recimo vse državljanke, dobro držati se načela: Govori tako, da te bo razumela stara mama?

Če gre za politično zadevo, ki cilja na množice, da.

Se govorniki zavedajo?

Mislím, da se. Vsaj znani politiki se. Tudi Trump se tega zaveda, ker so vsi njegovi govori takšni, da jih razume vsak. Če poslušamo kakšnega našega politika, ki razlaga o kakšni zadevi, je ta veliko bolj kompleksna, kot so njihovi govori, tako da jim še kar uspeva.

Poudarjaš, da prodajamo vse, še najbolj pa sebe. Kaj moramo pri tem vedeti, poleg tega,

Slovenije.' 'Aha, pa bo to ziher, da bo ta vaš produkt deloval?' Tega francosko ali nemško podjetje ne doživi. Že s tem, ko komuniciraš, moraš pokazati, da imaš zaupanje v stranke. Da si kredibilen.

Kakšno mesto torej zavzema pitch pri poslovanju podjetja?

To je prodaja. Če pošlješ e-pošto s slabim pitchem, potem ne boš prodal. Če na kavi s potencialnim kupcem poveš slab pitch, znova ne boš prodal. Pitch je prodaja in prodaja je najpomembnejša. Slovenci smo znani po tem, da znamo stvari dobro narediti, ne znamo pa prodajati. Pri Američanih je obratno: oni so odlični prodajalci, veliko govorijo, veliko hodijo naokrog, velik vadijo in veliko prodajo.

Je pozornost v govorih omejena na določen čas – ne glede na zanimivost?

Čeprav so bili polurni govori, je ta limit časovne pozornosti 8 sekund. Po osmih sekundah moraš narediti nekaj, prekiniti, narediti premor. Pavza je tudi varianta za tiste, ki zablokirajo. Na odru

ki komunicirajo z občinstvom iz oči v oči. Imaš pa tudi takšne, ki stojijo bolj pri miru, govorijo tišje, pa izražajo umor. Odvisno od osebe pa vsebine in občinstva.

Nas bo nori tempo prisilil, da bomo morali tudi ta znanja nadgrajevati?

Ja. Sploh zato, ker živimo v družbi z veliko informacijami. Ravno na delavnici, ki sem jo imel prej, sem povedal en primer: Če bi ti danes na Čopovi nekdo ponudil kocko zlata, je najbrž ne bi vzela, ker bi mislila, da je skrita kamera, fora, nateg. To pomeni le eno stvar: danes je toliko produktov, informacij in vsega preostalega, da je zelo težko prodati, tudi če ponujaš zastonj. Ljudje je nočejo vzeti. Zdaj pa si predstavljaš, kako težko je, če narediš en produkt in ga poskušaš prodati. Moraš res dobro znati prodajati, da lahko prodáš.

Je tebe v zadnjem času kdo na ulici pričal, da si kaj kupil?

Ne.
Petra Šolar

OPN o fasadah in nadstreških

S sprejetjem Odloka o občinskem prostorskem načrtu (OPN) bo območje občine Kočevje lažje dobilo enotno in prepoznavno podobo kraja. Poleg razvojnih usmeritev, širitve stavbnih zemljišč, možnosti prenove opuščanih naselij in zagotavljanja opremljenosti z infrastrukturo OPN opredeljuje tudi nekatere manjše detajle.

Med njimi so spremembe na področjih obdelave fasad objektov, gradnje dozidav, nadstreškov, lop, opornih zidov, oglasovanja in zasajanja. Za vse nove gradnje bo veljalo, da bodo lastniki stavb s fasado barvno veliko bolj omejeni kot poprej, tako da bo naselje lahko tudi navzven delovalo kot vas na Kočevskem, ne pa vrečka sadnih bombonov. Tudi škarpe in oporni zidovi imajo omejitve, kar se tiče odmikov od ceste

ter višine; pomembno je, da je javni prostor dovolj odprt, pregleden in dobro dostopen za vse, kar zagotavljamo z upoštevanjem pravil.

Kot naslednji primer bi postavili gradnjo nadstreškov. Večina gospodinjstev se sreča s problemom pomanjkanja pokritih površin zaradi nakupa dodatnega avtomobila ali menjave načina gretja. Rešitev pa so med seboj neusklajene gradbene domislice, od umestitve do oblikovanja, ki v večini primerov degradirajo ne samo osnovnega objekta hiše, ampak ko seštejemo še nadstreške sosedov, celotno ulico. Dodatni objekt je lahko in naj bo umeščen in oblikovan kot sestavni del hiše, ne pa kot samostojna umetnina.

Kot zadnji primer pa še nekaj glede zasaditev; na prvem mestu je prav tako pomembno

upoštevati predpisane odmike od ceste, v to pa všteti velikosti rastlin v odraslem stanju. Tudi rastlinam bo lažje in lepše rasti malce bolj stran od ceste in njenih škodljivih vplivov. Na drugem mestu je pomembna izbira vrste. Ne pustite se zamotiti marketinškim potezom vrtnarjev, ampak z mislijo na dolgi rok in lokalno okolje izberite avtohtone vrste – imamo jih mnogo, ki so tudi bolj prilagojene Kočevju (gaber, lipa, bukev, kalina, kosteničevje, tisa, smreka ...). Rezultat je dolgoživa, zdrava zasaditev, ki je v kontekstu okolja kraških jelovo-bukovih gozdov.

Dokument odloka je vsem v branje dostopen na spletni strani Občine Kočevje, v primeru dodatnih pojasnil ali razlag pa ste dobrodošli na Oddelku za prostor in okolje Občine Kočevje.

Spoštovani podjetniki, direktorji, poslovneži!

Urejanje zbirnih mest za odpadke

Prikaz lesenega plota za primer stanovanjskega bloka s približno 55 prebivalci

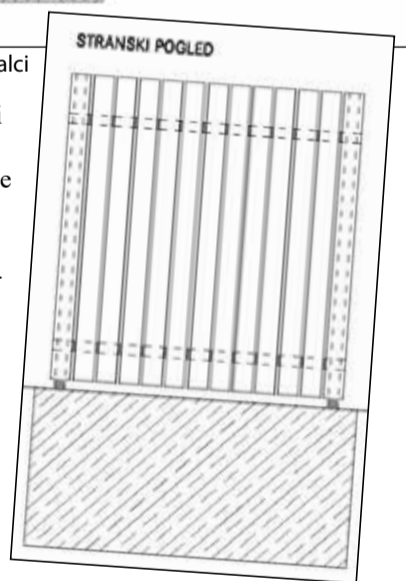
Zaradi prihajajočih ukrepov na področju obračuna odvoza odpadkov Komunale Kočevje je skrb občanov, ki prebivajo v večstanovanjskih objektih, na mestu. Zagotovitev zbirnih mest po posameznih skupnostih in omogočanje dostopa do zabojnikov samo za njene člane je tako zelena (nujna). Ker pa ima (neurejeno) zbirno mesto lahko velik negativen učinek na podobo ulice, je primerna izbira lokacije zbirnega mesta kot urejenost te ključnega pomena. Pomembno je, da zabojnikov ne umeščamo pred vhode objektov, ob najbolj obljudene poti, na pogosto obiskane mestne ulice. **Zabojniki naj bodo, če je le mogoče, diskretno umeščeni stran od našega vsakdanjega pogleda.**

Predlagamo vam, da za ustrezno lokacijo in količino zabojnikov poizveste skupaj s svojim upravnikom z oddajo vloge na Občino Kočevje, kjer zagotovimo uskladitev lokacije tako, da ne kršimo občinskih prostorskih predpisov, zagotovimo nemoten odvoz in nevpadljivo lokacijo.

Po umestitvi zabojnikov je na vrsti zaklepanje. V prejšnjih

izvodih Kočevske smo že pisali o tipski zaščiti zbirnih mest v občini Kočevje, ki v celoti zapre zbirno mesto, ki je zaklenjeno (slika 1). Tovrstna zaščita poskrbi za suho, čisto zbirno mesto in estetski videz. Prvi primer bo mogoče videti pri mladinskem hostlu na Ljubljanski ulici, sicer v povišani varianti zaradi združevanja zbirnega mesta s kolesarnico.

Mogoč je tudi način zaklepanja s ključavnicami, ki bodo nameščene na zabojnike in se ti zaklenejo pri pokrovu. V takšnem primeru je prav, da zabojnike skrivamo (zbirno mesto uredimo) na drugačen način; s sajenjem žive meje ali s postavitvijo lesenega plota. Leseni plot se lahko obsadi s plezalkami – primerne so vajčijeva vinika, bršljan, okrasni srobot, vrtnice plezalka ... Najbolj preprost ukrep skrivanja (ureditve zbirnega mesta) pa je gotovo sajenje žive meje okoli zbirnega mesta. Predlagamo avtohtone in pa prilagojene vrste: na prvem mestu beli gaber in še lipo, smreko, liguster – kalino, češmin, kosteničevje, tiso, nepravi

jasmin. Izbor skrivanja in zaklepanja je vaš – ta naj bo enoten v ulici, območju, soseski.

Pri urejanju zbirnega mesta vaše skupnosti se lahko obrnete na Občino Kočevje, Oddelek za prostor in okolje, kjer vam bomo pomagali z usmeritvami in tudi izrisom izbrane zaščite za konkretno lokacijo. Pomembno je, da k urejanju pristopite v sodelovanju s svojim upravnikom, da skupaj uskladimo lokacijo zbirnega mesta ter preprečimo poznejše težave v prostoru in degradiranje ulic s poljubnimi gradnjami.

Občina Kočevje letos načrtuje sanacijo otroškega igrišča v parku Gaj. Razlog za sanacijo množično obiskanega in priljubljenega igrišča je njegova dotrajanost.

Ureditev igrišča omogoča dobro definiran prostor, na robovih omejen s travnatimi hribčki ali zasajenimi grmovnicami. Objekt za prhanje s stranišči za športnike je od igrišča ločen tako s hribčkom kot z zasaditvami in ima svoja dva dostopa iz smeri teniškega igrišča.

Dodana vrednost igrišča je tudi zasaditev rastlin z užitnimi plodovi – sadili bi leske, ribez, josto – ter na videz zelo zanimive rastline: rdeči sibirski dren, dišeča brogovita ter obstoječe medvejke. Nekaj obstoječe drevnine je po mnenju gozdarjev primerne za posek. Podrta drevesa bomo predelali (na Kočevskem lesu) v sedežne in igralne elemente ter jih razmestili po zelenici. Drevesa bi nadomestili z novimi saditvami, in sicer s hrasti, eno rdečo bukvijo za barvni prostorski poudarek ter s črnimi jelšami ob reki Rinži.

Igrišče je zasnovano tako, da se ena od obstoječih poti, ki danes razdeljuje zeleno površino, ukine in da servisna asfaltirana pot poteka po robovih igrišča. Ta pot je pozimi splužena in je tehnično urejena temu primerno. Skozi igrišče je med obstoječo drevnino popeljana nova peščena pot, ki povezuje ali deli območja igre.

Objekt s prhami in stranišči se zaradi zasaditve diskretno skrrije, a je še vedno funkcionalno dobro dostopen prek obstoječe ter še eno dodane tlakovane poti. Smetnjaki (za navadne smeti ter pasje iztrebke) so nameščeni po robu igrišča; v notranjem območju igrišča ne zbiramo smeti.

S spodnjega dostopa na peščeno pot lahko dobro opazimo igrala

za večje otroke. Skrajno ob obstoječem balinišču bomo odstranili tlakovane površine in uredili večjo odprto trato za prosto igro, na robu pa bi uredili dve točki širših kompleksov urbane opreme za druženje. Na robu igrišča v smeri proti brvi je še zadnji hribček, ki 'ujame' otroke pri teku proti reki in jih usmerja k igrišču.

Poleg otroškega igrišča bi želeli urediti tudi območje ob reki, da bi s tem povečali varnost z niveliranjem sprehajalne poti (sanacija škarpe ob vodi) ter povečali kakovost in privlačnost tega obvodnega prostora. Načrtovane so zasaditve, primerne obvodnemu prostoru, da ustvarjajo varnostni odmik sprehajalcev od reke.

V najbolj optimalni izvedbi bi pripravili tudi nov dostop do vode, prednostno za čolnarje, a primerno za vse uporabnike, ki bi želeli posedeti bližje reki (sliki 11,12).

Zaradi visoke vrednosti naložbe za ureditev območja in pomembnosti za javno uporabo je občina pristopila k iskanju možnih donatorjev za nakup posameznih igral ali elementov/kompleksov urbane opreme. Igrala za javne površine dosegajo zelo visoke zneske zaradi certifikatov, občina pa v letu dni ni zmožna izvesti celotne ureditve. Izvedli bomo vsa gradbena dela, da območje pripravimo le še na dobavo in montažo otroških igral. Pripravili smo tudi že izbor igral za to igrišče, ki zadosti različnim tipom igre, igralom podrejeno pa so definirana tudi območja varne podlage (prod).

Če se s svojim podjetjem odločite za pomoč pri investiciji, bi izbrano igralo ali kompleks poimenovali po investitorju in to tudi jasno prikazali s tablico na elementu.

Informacije o najemu občinskih stanovanj

Občina Kočevje oddaja neprofitna stanovanja v najem na podlagi 87. člena Stanovnijskega zakona in podzakonskih aktov ter predhodno objavljenega javnega razpisa. Javni razpisi so predvidoma objavljeni vsako leto novembra. Po temeljitem pregledu prispelih vlog prosilcev in v skladu z določili Pravilnika o dodeljevanju neprofitnih stanovanj v najem je komisija oblikovala prednostni red liste A in liste B, ki je osnova za dodeljevanje prostih neprofitnih stanovanj v najem.

Sklenitev najemne pogodbe za neprofitno stanovanje

Upravičencu je prosto in primerno neprofitno stanovanje oddano v najem na podlagi sklepa o dodelitvi. Neprofitno stanovanje se odda v najem za nedoločen čas z neprofitno mesečno najemnino.

Sprememba najemne pogodbe med trajanjem najemnega razmerja za neprofitno stanovanje (povečanje ali zmanjšanje števila uporabnikov stanovanja)

94. člen SZ – obveznosti najemnika: predlagati lastniku sklenitev aneksa k najemni pogodbi, če se število oseb, ki uporabljajo stanovanje, spremeni. V teh primerih gre za sorodstveno razmerje in zakon dovoljuje spremembo, torej

zmanjšanje oziroma povečanje števila uporabnikov stanovanja.

2. točka 91. člen SZ – obveznosti lastnika stanovanja, ki pravi, da mora lastnik skleniti aneks k najemni pogodbi na zahtevo najemnika, če se število oseb poveča za eno ali več oseb, ki jih je po zakonu dolžan preživljati, za vse preostale osebe pa le, če je glede na število oseb stanovanje po velikosti še primerno.

Sklenitev najemne pogodbe po smrti najemnika, nosilca najemnega razmerja

Podlaga za prenos najemnega razmerja za neprofitno stanovanje je 109. člen zakona, ki pravi: "Če najemnik stanovanja umre, mora lastnik stanovanja skleniti najemno pogodbo pod istimi pogoji z zakoncem, zunajzakonskim partnerjem oziroma z enim od ožjih družinskih članov, če je v času najemnikove smrti dejansko prebival v stanovanju, imel v tem stanovanju prijavljeno stalno prebivališče ter bil naveden v najemni pogodbi kot uporabnik stanovanja.«

Sklenitev najemne pogodbe po razvezi zakonske skupnosti ali prenehanju zunajzakonske skupnosti

Podlaga za prenos najemnega razmerja za neprofitno stanovanje je 110. člen zakona, ki pravi, da če se zakonska zveza

razveže ali zunajzakonska zveza preneha, se prejšnja zakonska ali zunajzakonska partnerja sporazumeta, kdo od njiju ostane ali postane najemnik stanovanja, drugi zakonec ali zunajzakonski partner pa se iz stanovanja izseli. V tem primeru Občina Kočevje ni dolžna tistemu, ki se izseli iz stanovanja, zagotoviti drugo primerno neprofitno stanovanje, ampak zanj veljajo zakonska določila za dodeljevanje neprofitnih stanovanj v najem, torej sodelovanje na objavljenem javnem razpisu za stanovanja.

Zamenjave neprofitnih stanovanj znotraj obstoječega stanovnijskega fonda, ki so v lasti Občine Kočevje

Na podlagi 28. člena Pravilnika o dodeljevanju neprofitnih stanovanj v najem Občina Kočevje v okviru svojih možnosti omogoča menjave najemnih stanovanj in pri tem se upoštevajo spremenjene potrebe najemnikov neprofitnih stanovanj po primerni stanovanjski površini (število uporabnikov), legi stanovanja (nadstropje) in višini najemnine in drugih stroškov za uporabo stanovanja. Zamenjava neprofitnih stanovanj se lahko izvede tudi takrat, ko dva najemnika neprofitnih stanovanj predlagata medsebojno zamenjavo stanovanj ob upoštevanju navedenih razlogov.

Občina ima nove sanitarne prostore

Občina Kočevje je oktobra 2016 začela adaptacijo in obnovo sanitarnih prostorov v pritličju stavbe na Ljubljanski cesti 26 v Kočevju. Stavba je v souporabi Upravne enote Kočevje in Okrajnega sodišča Kočevje. Adaptacija in obnova sanitarij v pritličju sta bili nujni zaradi dotrajanosti vodovodnih in kanalizacijskih instalacij. Obnova je vključevala še prilagoditev sanitarij invalidnim osebam ter strankam in zaposlenim, kar je bilo nujno zaradi veljavne zakonodaje.

Za izvedbo investicije sta bila pridobljena projektna dokumentacija in pravnomočno gradbeno dovoljenje, ker je investicija posegala v konstrukcijo stavbe in preureditev obstoječih prostorov sanitarij. Za zagotovitev sanitarij za invalidne osebe je bilo treba prestaviti vhodna vrata obstoječih sanitarij na hodniku. Prav tako je bila med obnovo izdelana okenska odprtina (do zdaj je bila odprtina okna začrtana, vendar pozidana). Končna vrednost investicije je znašala 33.004 EUR brez DDV oziroma 40.265 EUR z DDV.

Vrednost investicije se je med uporabnike stavbe delila glede na višino deleža uporabe po zakonu oziroma lastništvu v stavbi, tako da je znašala vrednost sofinanciranja investicije:

Uporabnik	Velikost (m ²)	Delež (%)	Vrednost sofinanciranja v EUR z vključenim DDV
UPRAVNA ENOTA KOČEVJE, Ministrstvo za javno upravo RS	545,87	24,50	9.866,87
OKRAJNO SODIŠČE KOČEVJE, Ministrstvo za pravosodje RS	435,27	19,54	7.867,72
OBČINA KOČEVJE*	1.246,46	55,96	22.530,39
Skupaj:	2.227,60	100,00	40.264,99

Investicija je bila zaključena konec leta 2016 in zdaj so prostori primerni za uporabo zaposlenih, strank in invalidnih oseb v skladu z veljavno zakonodajo, ki velja za vse javne objekte, ki so namenjeni uporabnikom javnih storitev.

Tržnica odslej tudi ob petkih

Tržnica Kočevje je na pobudo občanov februarja začela obratovati tudi ob petkih. Lokalno pridelano hrano lahko odslej kupite vsak petek med 13. in 18. uro.

Petkova ponudba je – tako kot ponudba v preostalih dneh – zelo pestra in raznolika. Na stojnicah tržnice lahko izbirate med mlečnimi izdelki, suhim sadjem, jabolki, sokovi, kislim zeljem in repo, jajci,

zelišči, čaji in tinkturami, kozjimi jogurti in siri, aromatičnim kisom, kolerabo, česnom itd. V pomladanskih mesecih pa se bo ponudba zelenjave še povečala.

Vsake 14 dni bo tudi sveža dostava postrvi iz Ribjeka, ravno tako bodo na voljo mesni izdelki s kmetije Abram ter potice in kruh Mojce Kramarič.

Vsi si želimo, da bi z novim delovnim časom omogočili kupcem večjo dostopnost do

lokalno pridelanih izdelkov. Ker se zavedamo, da si številni v dolгих delovnih sredah težko utrgate trenutke za nakupovanje, ob sobotah pa imate čas za mirne družinske zajtrke, smo odpiralni čas raztegnili še na tretji dan v tednu – petek. Tržnica je od začetka februarja odprta vsako sredo med 8.00 in 13.00, petek med 13.00 in 18.00 in soboto 8.00 in 13.00 uro.

Najava razpisa za pospeševanje gospodarstva

Občina Kočevje bo predvidoma na začetku marca 2017 objavila javni razpis za pospeševanje razvoja gospodarstva v občini. Razpisana bodo sredstva v skupni višini **130.000 EUR** za naslednje ukrepe:

- Spodbujanje začetnih investicij in investicij v razširjanje dejavnosti in razvoj – dotacija

(75.000 EUR).

- Spodbujanje začetnih investicij in investicij v razširjanje dejavnosti in razvoj – subvencija obrestnih mer (10.000 EUR).
- Spodbujanje odpiranja novih delovnih mest in samozaposlovanja (15.000 EUR),
- Spodbujanje razvoja socialnega podjetništva (20.000 EUR).

- Spodbujanje izobraževanja, usposabljanja in promocije na področju podjetništva (5.000 EUR).
  - Spodbujanje projektov inovacij (5.000 EUR).
- Razpisna dokumentacija bo objavljena na spletni strani občine <http://www.kocevje.si/> razpisi-javna-narocila.

**BRBL VZDRŽLJIVOSTNI POHOD PO ROŠKI PEŠPOTI
PO MEDVEDOVIH STOPINJAH
22. APRIL 2017**

WWW.BRBL-APPAREL.COM | MAKE IT BEARABLE.

STE V FORMI?
PRIJAVE OD 01.03.2017 NA WWW.KOCEVJE.INFO

VABLJENI!

kočevsko
Skrbnostni gozd
Slovenija

JAVNI ZAVOD ZA TURIZEM
IN KULTURO KOČEVJE

TURISTIČNO DRUŠTVO
BREZPOTJA

OBČINA
KOČEVJE

Zgodovinski preobrat na Kočevskem

Država Kočevski še nikoli ni namenila toliko podpore kot sedanja vlada dr. Mira Cerarja. To, čemur smo priča zdaj, ni nastalo samoumevno ali kar samo od sebe.

SMC oziroma Stranka modernega centra je ob vstopu v politični prostor postavila jasno definirane cilje na vseh področjih upravljanja države, predvsem na področju gospodarskih in infrastrukturnih premikov. Številni so napovedovali zastoj, kolaps, politični razpad in še kaj. Ne da se njihove napovedi niso uresničile, ampak so se kazalci gospodarske uspešnosti obrnili navzgor in še rastejo. Za to, da se je Yaskawa odločila za nada-

ljevanje zgodbe v Sloveniji, je bilo treba na državni ravni nekaj storiti. Pot predsednika vlade dr. Mira Cerarja na Japonsko, poseben sprejem predstavnikov Yaskawe pri vladi in zagotovitev zajetne državne podpore pri naložbah v Sloveniji so veliki kamni v mozaiku uspešnega dela.

Železnico do Kočevja so si podajale številne vlade in ministri, vendar dlje od obljub v prihodnosti niso prišli. Zdaj se že dela in prvi vlak se pričakuje v letu 2018. Izdatna podpora podjetju Melamin pri zagonu nove proizvodnje, naložbe v vodovodni sistem širše regije, sedež družbe za državne gozdove v Kočevju,

pridobitev srednješolskega programa strojnika ...

Vse to se ni zgodilo samoumevno. Zakaj toliko novih razvojnih priložnosti ravno v Kočevju? Potrebne so bili tri stvari: razvojno usmerjena vlada, napredna in prodorna občinska uprava z županom ter aktivna lokalna politika. Brez kogarkoli od obeh akterjev se v Kočevju ne bi zgodilo prav nič ali bistveno manj. Potrebna je bilo veliko prepričevanja, predstavitev dobrih projektov in ne nazadnje tudi dokazovanja, da mora država bolj upoštevati razvojne kazalnike in bolj skrbeti za enakomeren razvoj. Pa tudi prepričevanje,

da mora država na neki način vrniti Kočevski nekaj, kar ji je bilo v času povojnega enoumja odvzeto. Veliko je bilo srečanj in sestankov daleč od oči javnosti in kamer, dokazovanja, predstavitev, prepričevanj ... Tudi v sami stranki SMC smo morali 'lokalci' prepričati vodstvo SMC, da Kočevska potrebuje poseben zagon. Verjemite, nekemu iz prestolnice, ki pozna Kočevsko samo kot deželo medveda, je bilo težko dopovedati, da je Kočevska še kaj več od naravnega rezervata.

Najpomembnejše pa je, da nasprotni državi kot partner nastopa sposobna občinska uprava z županom na

čelu. Če se hočeš pogajati z državo in pridobivati investicijska sredstva, moraš imeti izdelane dobre projekte in vsebinske rešitve. Tu tamenja ne pomaga. Ni dovolj priti do ministra samo z besedo: pomagajte. Potrebno je nekaj več. Uspešnost pogajanja župana dr. Prebiliča tako z državo kot tudi z Yaskawo v sami zaključni fazi je primer odličnosti, ki ne bo samo polnil časopisne kolumne, ampak bo šel v politično zgodovino kot primer učinkovite in uspešne aktivnosti občinske uprave.

Kapo dol in srečno v naslednje projekte!

Božidar Peteh

Beg možganov

Januarja nas je vse skupaj razveselila novica, da bo Yaskawa Electric Corporation gradila svojo tovarno v Kočevju. Ob tej priložnosti bi radi čestitali županu in ekipi za odlično opravljeno delo. Moramo pa poudariti, da je za uspeh pripomogla tudi klima v občinskem svetu, saj smo že večkrat dokazali, da znamo stopit skupaj. Če bi primerjali to sestavo s sestavo prejšnjega občinskega sveta, v kateri je bilo delo precej onemogočeno – prihajalo je do trenj znotraj občinskega sveta – bi bilo pogajanje še toliko bolj oteženo z dejstvom, da občinski svet ni poenoten. Tako pa smo v tem mandatu dokazali, da smo

enotni in da je kočevska koalicija stabilna in pripravljena zgrabiti vsako ponujeno priložnost.

V prejšnji številki časopisa Kočevska smo napisali članek Izkušnja za mlade, navdih za gospodarstvo in iz te teme bomo izhajali tudi v tem letu. Vsem, ki vam je tema vzbudila zanimanje, dajemo možnost, da se nam pridružite v iskanju rešitev za probleme, ki nas spremljajo. Vsi, ki spremljamo dnevne novice, vemo, da beg možganov ni zgolj kočevski, temveč slovenski problem. Na problem nenehno opozarjamo tudi v stranki SDS, kjer ponujamo tudi rešitve, ampak posluha vlade za naše

rešitve ni. Sedanja vlada nima rešitev, kako Slovenijo popeljati v pravo smer, občinam zmanjšuje povprečnino in na podlagi tega je delo občin oteženo in ni zadosti denarja v proračuna za investicije. Na področju mladih pa v trenutni vladi ni posebnega zanimanja, saj se število mladih, starih med 15 in 34 let, ki so se odselili iz Slovenije, vsako leto povečuje. Če se je iz Slovenije leta 2011 izselilo 1466 posameznikov, se jih je že leto dni pozneje 2597. Leta 2013 se je iz Slovenije odselilo 2752 mladih, leta 2014 pa že 3214. Zadnji podatek, ki so ga zabeležili na SURS-u, pa je za leto 2015, ko se je iz Slovenije

odselilo največ mladih do zdaj, in sicer 3689. Ob vsem tem bi vas radi spomnili na besede predsednika vlade Mira Cerarja, ki se zadnje mesece hvali s podatkom, da je v dveh letih njegovega vladanja delo dobilo 50 tisoč mladih Slovencev in Slovenk, pri tem pa se nam zastavlja nekaj novih vprašanj: kakšno zaposlitev so dobili mladi, s katerimi se hvali Miro Cerar? Koliko mladih se potem, ko so dobili službo, dnevno vozi na delo v sosednje države, a ostaja v slovenskih statistikah zaposljivosti? Koliko mladih se po zaključku izobraževanja sploh ni prijavilo na Zavod RS za zaposlovanje, ampak takoj odšlo

v tujino s trebuhom za kruhom. V stranki SDS menimo, da bi morala vlada storiti več za to, da bi ustvarila pogoje, s katerimi bi mlade izobražene kadre obdržala doma, ne pa, da smo v državi očitno soočeni s pogoji, ki za mlade niso ugodni, zaradi česar si svojo prihodnost poiščejo v tujini.

Mahatma Gandhi je nekoč izjavil: "Najprej te bodo ignorirali, potem te bodo zasmehovali, nato se bodo borili s tabo in na koncu boš zmagal." Upamo in želimo si, da to velja za vse nas v naši državi in občini. Vsako dejanje, ne glede na to, kako majhno in brezpomembno se zdi, torej šteje. Vaše še posebej. **Luka Bubnjič**

Dajmo mladim priložnost!

Niz poročil opravljenega dela Moje Kočevske iz svojega napovedanega programa smo v januarški številki prekinili zaradi vesele novice o prihodu tujega investitorja s 25 milijoni evrov vredno naložbo v prvi fazi, kar dokazuje realizacijo že napovedanega prihoda tujih investitorjev v septembrski številki časopisa.

Skladno z zakonom o lokalni samoupravi občine sicer ne razpolagajo z instrumenti neposrednega poseganja v gospodarstvo, lahko pa poskušajo ustvariti spodbudno gospodarsko okolje. V tem mandatu izvajamo dejavnosti za pomoč gospodarskim subjektom na več načinov: s hitro odzivnostjo pri

izkazanem interesu potencialnih investitorjev, zlasti na postopkovnem področju. Lep primer tega je začetek izjemno hitrega postopka sprememb občinskega prostorskega načrta, ki omogoča vzpostavitev dodatne industrijske cone za širitev podjetja Yaskawa Electric in zagotovitev ustrezne industrijske cone za vzpostavitev največje lesnopredelovalne verige na Slovenskem.

Ne zanemarimo dejstva, da smo stopnjo brezposelnosti v preteklih letih in letos zmanjševali z odločitvijo, da aktivno pristopimo in prisluhnemo željam zavodov, javnih podjetij in društev, in sicer s programom sofinanciranja javnih

del. Tako je od 33 javnih delavcev v letu 2010 to število naraslo v letu 2014 na 99, v nadaljnjih letih pa se je ustalilo na 93. Žal je država v letu 2017 temu ukrepu aktivne politike zaposlovanja namenila manj sredstev kot leta poprej, zato je vsem prej naštetim pravnim subjektom uspelo pridobiti na letošnjem razpisu odobrenih le 73 javnih del, kljub aktivnostim in pomoči občinske uprave.

Pri ustvarjanju možnosti novih zaposlitev nismo pozabili na mlade: v letu 2016 smo prvič v zgodovini občine objavili razpis za spodbujanje počitniškega dela za dijake v starosti od dopolnjenega 18. leta in študente s stalnim

prebivališčem v kočevski občini. Ponujeno je bilo delo v javnih zavodih, osnovnih šolah in krajevnih skupnosti z namenom spoznanja dela z različnih področij življenja in njihovo vključitev v družbeno življenje lokalne skupnosti. Z omejenim projektom je ob Občina Kočevje želela vsem navedenim omogočiti, da spoznajo potencialni bodoči kader. V obdobju od julija do septembra je počitniško delo opravilo 26 dijakov in študentov ter tako opravilo 1.520 ur dela v lokalnem okolju. Zanimanje med mladimi je bilo veliko, tako da bomo letos za ta projekt namenili več sredstev in omogočili delo čim več zainteresiranim, saj se je lani izbor

kandidatov opravil glede na čas oddaje prijavnice. Vse institucije, pri katerih so mladi delo opravljali, so bile nad izborom vključenih ter njihovo prizadevnostjo in odgovornostjo navdušene. Že zdaj napovedujemo tudi daljše obdobje možnosti opravljanja počitniškega dela in prepričani smo, da se bo odzvalo veliko mladih.

Poleg navedenega v povezavi s podjetniškim inkubatorjem mlade učimo podjetnosti in jim omogočamo vključevanje v t. i. start up vikende z željo, da vodijo v ustvarjanje novih start up podjetij, ki temeljijo na inovacijah in ustvarjajo nova delovna mesta. **Lilijana Štefanič**

Program SD se izvaja, 2. del

Pričakovanja poslanca Janka Vebra, da bo program Pokolpje prepričal japonske investitorje, obenem pa razpolaganje občine z nezazidanimi stavbnimi zemljišči in apel svetnikov županu, da ponudi minimalno ceno za zemljišče, so se uresničila in prepričala japonske investitorje za vlaganje v Kočevju.

Poslančeva napoved se je glasila: "Po odločitvi vodstva japonske družbe Yaskawa, da bo organiziralo proizvodnjo robotov v Sloveniji, je

treba narediti vse, da se jim predstavijo ugodnosti, ki jih Kočevska ima zaradi statusa problemskega območja, ki je posledica visoke stopnje brezposelnosti, in so vsebovane v programu Pokolpje. Program se je pripravljal skupaj z gospodarstvom in strokovnjaki Fakultete za strojništvo, Fakultete za računalništvo in Inštituta Jožefa Štefana, ki so bili takrat vključeni v delo Podjetniškega inkubatorja Kočevje. To je še danes podlaga za pridobivanje inve-

stitorjev, saj je bil program po izteku šestletnega obdobja letos podaljšan s sklepom vlade do leta 2020. Ugodnosti, ki jih ponuja program Pokolpje, so: 20 milijonov nepovratnih sredstev, 23.750 milijonov povratnih sredstev, povračilo plačanih prispevkov delodajalca za socialno varnost, davčne olajšave za zaposlovanje, davčne olajšave za investiranje. Poleg teh ugodnosti smo že leta 2009 komunalno opremili industrijsko cono Lik II, ki je še nezasedena."

Treba je izreči vse čestitke gospodu Hubertu Koslerju, ki je odločilno vplival, da bo Yaskawa investirala v Sloveniji. Njegov predlog, da se po neuspelih predpogodbah za zemljišča v Ribnici obvesti župan občine Kočevje, ki je imel možnost takoj ponuditi rešitev, je omogočil, da je podjetje investiralo v kočevsko-ribniški regiji. Čestitamo županu, da je znal predstaviti vse prednosti Kočevja zaradi lastništva zemljišč in Programa Pokolpje. To je res prijet-

na novica, še posebej ob dejstvu, da Program Pokolpje ni bil v proračunih, ki jih je predlagal, nikoli omenjen niti z besedo, da je naš ključni razvojni dokument.

Velika prednost za Občino Kočevje je tudi sprejem zakona, predlaganega od našega poslanca, da postanejo državna nezazidana stavbna zemljišča lasti občin. To je izjemen kapital za prihodnost, saj žal tukaj občina nima nadzora in lahko prihaja do zlorab. **Vesna Lisac**

QUICK CHECK CENITVE
POŠKODOVANIH VOZIL

NA ZALOGI PREKO
30 RABLJENIH VOZIL

PRODAJA IN
SERVISIRANJE VOZIL

KAROSERIJSKA
POPRAVILA

TEST IN NASTAVITEV
GEOMETRIJE PODVOZJA - OPTIKA

ZA VAS POSKRBI MATIC OBRANOVIČ,
KI VAŠE VOZILO ODPELJE IN PRIPELJE
BREZ DOPLAČILA

SERVISIRANJE VSEH
ZNAMK VOZIL

BON

unovčljiv ob nakupu vzdrževalnega paketa za vaše vozilo.
Paket vsebuje: servisni pregled vozila, filter olja,
tesnilo čepa, olje, 1l tekočine za vetrobransko steklo.

Veljavnost bona do 31. 3. 2017, bon ni združljiv s popustom in se ne sešteva.

25 €

Novi Renault SCENIC

Več prostora. Več zgodb.

RENAULT
Passion for life

5 ČISTA* KA

- 5 let podaljšane jamstva
- 5 let brezplačnega rednega servisa
- 1 leto brezplačnega obveznega in kasko zavarovanja
- Paket zimskih pnevmatik**

*Velja ob nakupu preko Renault Financiranja in vključuje 5 let podaljšane jamstva, 5 let brezplačnega rednega servisa ter obvezno in osnovno kasko zavarovanje za prvo leto. 5 let jamstva obsega 2 leti tovarniške garancije in podaljšano jamstvo za 3., 4., in 5. leto ali 100.000 km, karkoli se zgodi prej. Brezplačni redni servis velja 5 let ali 100.000 km, karkoli se zgodi prej. **Renault Financiranje ni pogoj za pridobitev paketa zimskih pnevmatik. Več informacij o ponudbi, nakupu in pogojih nakupa je na voljo na renault.si.

Poraba pri mešanem ciklu 3,9 - 6,1 l/100 km. Emisije CO₂ 100 - 136 g/km. Emisijska stopnja: EURO 6b. Emisija NOx 0,0219 - 0,0723 g/km. Emisija trdnih delcev: 0,00024 - 0,00083 g. Število delcev (x10¹¹): 0,01 - 14,7. Ogljikov dioksid (CO₂) je najpomembnejši toplogredni plin, ki povzroča globalno segrevanje. Emisije onesnaževal zunanega zraka iz prometa pomembno prispevajo k poslabšanju kakovosti zunanega zraka. Prispevajo zlasti k čezmerno povišanim koncentracijam prizemnega ozona, delcev PM₁₀ in PM_{2,5} ter dušikovih oksidov.

Renault priporoča elf

renault.si

Slika je simbolna. Renault Nissan Slovenija, d.o.o., Dunajska 22, 1511 Ljubljana.

AVTOHIŠA VRTIN d. o. o.
Kočevje 21, 8340 Črnomelj

**SAMO 39 KM
IZ KOČEVJA**

Kaj jemo?

V lističih topljenega sira je od 48 do 55 % sira. Preostanek so – tako kažejo rezultati primerjalnih testov – barvila, fosfati, palmova maščoba in drugi aditivi. 'Briške' češnje so marsikdaj v resnici zrasle v Italiji ali Španiji, in to precej drugače kot tiste v Goriških brdih. Večina se vas najbrž spomni afere iz leta 2013, ko so ugotovili, da so bile goveje pleskavice pravzaprav konjske; konjsko meso so s podrobnejšim nadzorom našli še v lazanjah, čevapčičih ... Kdaj ste zadnjič kupovali hrano in pomislili, od kod je in kaj vse je v njej? Vas je kdaj med pečenjem mesa spreletelo, da ne veste, kje in kako je bila žival rejena, kako zdravljena in ali sploh je meso od dotične vrste živali?

Poleg vsega naštetega vsakdo od nas v enem letu povprečno poje od 1 do 2 kilograma aditivov. Ti so narejeni iz nafte. Marsikdo jih poje veliko več, tudi do 4 kilograme. Veliko hrane vsebuje gensko spremenjene organizme (GSO), kar pomeni, da je iz rastlin ali živali, katerih DNK je bila ustvarjena v laboratorijih. V kruhu so našli plastične delce, v jogurtih je bila plesen, v pokovki insekti, v zdrobu delčki stekla ... Vsako leto je s polic slovenskih trgovin odpoklicana množica izdelkov. Kakšno hrano pravzaprav jemo Slovenci?

Sodeč po razkritih aferah, številčnosti odpoklicanih živil in analizah izdanih odločb inšpekcijskih služb, ne preveč varno. Inšpektorji, ki preverjajo varnost, sledljivost in označevanje, so v minulih letih s polic umaknili precej zdravju nevarnih živil – bodisi mikrobiološko nevarnih (bakterija listerija, salmonela) ali kemično nevarnih (sledijo pesticidov in drugih onesnaževalcev). Kaj pa v primerjavi s preostalimi državami? "Z rezultati raziskave, na podlagi katere bi vam lahko odgovorili na to vprašanje, ne razpolagamo," odgovarja **Jasmina Bevc Bahar** iz Zveze potrošnikov Slovenije. V zvezi, kjer vsake toliko pod lupo vzamejo neko živilo in opravijo teste različnih prodajalcev in blagovnih znamk, potrošnikom priporočajo, naj bodo pozorni na sestavine in hranilno tabelo. "Le tako lahko izvedo, iz katerih sestavin je izdelek narejen – na podlagi teh informacij pa se odločijo, ali je izdelek primeren za njih ali ne," pove Bevc Baharjeva. A je branje označb o hranilnih vrednostih marsikdaj precej zapleteno, pa tudi dolgotrajno. Praviloma velja: manj je sestavin, bolj zdravo živilo je – seveda pa morate paziti na to, koliko sladkorja, maščob, beljakovin in ostalega je v njem. Hrana, ki je industrijsko obdelana, ima več dodanih sestavin in je dokazano manj zdrava. Zato tudi ne drži trditev, da je vse 'slovensko' bolj zdravo. "Skupine izdelkov, ki smo jih testirali nedavno – tekoči jogurti, toast, maslo, mocarela – ne kažejo velikih razlik med izdelki tujih in slovenskih proizvajalcev," potrjuje vodja odnosov z mediji Zveze potrošnikov Slovenije. Analiza izdanih odločb in plačilnih nalogov med letoma 2011 in 2013, ki so jo opravili v podčrtosi, pa je pokazala, da so imele skoraj vse večje trgovske verige – Mercator, Spar, Tuš, Eurospin – težave s prodajo 'varne' hrane.

Katera hrana je bolj zdrava?

Po mnenju strokovnjakov, med njimi npr. **Mateja Gregoriča** in **Urške Blaznik** iz Nacionalnega inštituta za javno zdravje, lokalno pridelana. Takšna hrana gre od kmeta do kupca hitreje, ima krajši rok skladiščenja in je manj obdelana. Hrana, ki pripotuje od daleč, je praviloma obdelana s sredstvi za zaščito rastlin in aditivi. Pri skladiščenju in prevozu

Na videz popolna zelenjava velikokrat nima tistega, kar naj bi imela; • Foto: Andrej Mladenovič

V večini mesnih izdelkov, kot so hrenovke, salame, celo v nekaterih pršutih, sta prisotna za zdravje škodljiva natrijev nitrit (E 250) in kalijev nitrat (E 252), nemalokrat pa so takšni izdelki lepo rdeče obarvani z barvilom karminski kislina (E 120), ki ga pridobivajo iz posušenih samic hrošča košeniljka.

iz oddaljenih krajev se pogosto uporabljajo kemične snovi za zaviranje zorenja, podaljševanje trajnosti in ohranjanje barve. V sadju in zelenjavi se med daljšimi dobavami občutno zmanjša vsebnost antioksidantov, zlasti vitaminov C in E, prav tako pa tudi vitaminov A in B. Sadje in zelenjava sta velikokrat pobrana prezgodaj, ko plodovi še niso dozoreli, kar vpliva na slabše izražen okus. Nutricionisti zato že več let opozarjajo, da je najbolj zdravo jesti zelenjavo in sadje, ki ste jo vzgajali na domačem vrtu oz. v svojem sadovnjaku, če to ni možno, pa kupujte lokalno pridelano. Kot lokalno pridelano štejemo območje, ki je od kupca oddaljeno največ 60 kilometrov. Eden od načinov je kupovanje pri kmetih, drugi pa nakup na lokalni tržnici. **Mateja Žvab** iz Zadruga Zakladi Kočevske pojasnjuje, da je izvor hrane ponudnikov na tržnici preverjen. "Za prodajo na tržnici morajo predložiti potrdilo o vpisu v evidenco primarnih pridelovalcev, izpis KMG-MID z njihovo evidenčno številko. Na podlagi tega lahko inšpektorji preverijo, kaj vse so vpisali kot pridelovalci in na kakšni površini. Brez tega na stojnici tržnice ne morejo prodajati svojih izdelkov," pravi Žvabova in dodaja, da je sama obiskala skoraj vse ponudnike, ki prodajajo živila

na tržnici, in pregledala, kako imajo stvari urejene. "Kupcem iskreno povem, kako in kaj. Že zaradi tega, ker se močno trudim, da bi ljudje zaupali izdelkom in tržnici, na kateri kupujejo. Če se to zaupanje med ljudmi podre, bo propadel tudi ves trud," sklene vodja tržnice.

Izberemo lahko živila brez aditivov

Pri preostalih živilih velja, da so bolj zdrava nepredelana ali tista minimalno predelana. Tudi tu se držite že omenjenega pravila: manj sestavin ima izdelek, bolj zdrav je. Nekateri aditivi so nujni, veliko pa jih je v hrani po nepotrebnem. Med njimi so npr. barvila in sladila. Potem so tu še konzervansi, antioksidanti, emulgatorji, ojačevalci arom, sredstva za želiranje in sredstva za vzhajanje. Pa sredstva za ohranjanje vlage, za topljenje (fosfati), za vzhajanje (karbonati), za glaziranje, sredstva proti motnosti in plini (argon, helij, dušik, kisik, CO₂). Nekateri aditivi – v Evropski uniji jih je registriranih 1700 – predstavljajo tveganje za zdravje (povzročajo alergije), vprašljivo je tudi njihovo medsebojno učinkovanje.

»Potrošniki smo zaradi nekritičnega povpraševanja tudi sami delno odgovorni, da se uporaba aditivov povečuje. Vprašajmo se,

zakaj bi kupovali pisane bombone in pijače z umetnimi barvili, jogurte z umetnimi sladili, kislo repo in čevapčiče s konzervansi, juhe iz vrečke z ojačevalci arome in še bi lahko naštevali, če pa lahko izberemo enaka živila, ki ne vsebujejo aditivov?" so kritični v Zvezi potrošnikov Slovenije, kjer redno obveščajo tudi o odpoklicih živil.

Kdo nadzoruje, kaj je na policah in stojnicah?

Nadzor nad kakovostjo hrane izvaja ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. "Nadzor se izvaja tako v okviru rednih (v naprej načrtovanih) kot tudi izrednih pregledov. V okviru slednjih se pregledi opravljajo na podlagi prijav, drugih sumov o neskladnosti, lahko tudi akcijsko," odgovarja **Patrizia De Franceschi** Korent iz službe za odnose z javnostmi omenjenega ministrstva. Nadzorujejo trgovine in tržnice. Inšpektorji vsebino nadzora prilagajajo specifični prodajnega mesta, saj se v trgovinah prodajajo predpakirana in nepredpakirana živila, na tržnicah pa pretežno nepredpakirana. Nadzorujejo označevanje in ugotavljajo sledljivost.

"Pri predpakiranih živilih se pri naključno izbranih proizvođačih preverja skladnost označevanja, kot je opredeljeno v EU

uredbi o zagotavljanju informacij o živilih potrošnikom, kot tudi označevanje po posameznih specifičnih kakovostnih pravilnikih. Letni program vzorčenj vsako leto vključuje tudi preverjanje izpolnjevanja kakovostnih kriterijev v ta namen. Pri nepredpakiranih živilih se preverja pravilnost označevanja, predvsem v povezavi z zagotavljanjem sledljivosti," pojasnjuje **De Franceschi** Korentova. Izdelke, ki niso varni, umaknejo s polic ali stojnic.

Država podpira kakovost

Da 'domače', 'slovensko', 'dobrote s kmetij' in podobne označbe niso nujno sinonim za bolj zdravo hrano, med vrsticami priznavajo tudi na inšpektoratu uprave za varno hrano. Zavajajoče oznake inšpektorji odkrijejo tudi pri izdelkih 'bio' in 'eko'. Zavajanje sicer ne pomeni, da je hrana strupena, le ni to, za kar jo trgovci predstavljajo.

Tudi zato in da bi povečali lokalno samooskrbo s hrano, so se na ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano lotili akcije Naša super hrana. S triletno promocijo lokalne pridelane hrane bodo živilom, ki ustrezajo parametrom, dodelili znak Izbrana kakovost. Izdelki bodo morali biti izključno slovenskega porekla in višje kakovosti. Sprva bodo vključevali mlečne proizvode, goveje meso in perutnino, pozneje še preostale. Ravno primer mlečnih izdelkov kaže, da smo Slovenci nesmotni. Po zadnjih podatkih namreč stopnja samooskrbe z mlekom znaša 124,9 %, uvozimo pa 49 % mlečnih izdelkov. Obsedenost z nizkimi cenami, selitev mlečnih obratov na Hrvaško, hiter življenjski tempo in pomanjkanje časa za premišljen nakup ter padec spoštovanja lokalno pridelane hrane so povzročili, da smo postali 'koš za smeti za izdelke, ki jih v drugih državah ne prodajo' – pravi direktorica Mlekarnice Planika **Anka Lipušček Miklavič**.

Znak Izbrana kakovost bo potrošniku zagotavljal, da je označen kmetijski in živilski proizvod višje kakovosti, da je iz osnovne surovine z znanim poreklom, da je v celoti pridelan in predelan v državi, ki bo navedena v zaščitnem znaku, in da ga poleg uradnih institucij redno nadzira tudi certifikacijski organ.

Petra Šolar

Napake, ki nas stanejo tudi življenja

Vsak deseti pacient na svetu je žrtev zdravniških napak, kažejo podatki Agencije za zdravstvene raziskave in kakovost, med razlogi zanje pa naj bi bili neizkušeno osebje, slaba komunikacija, nezadostno število zdravstvenega osebja, zapletena tehnologija in še kaj. Eden od vzrokov je tudi pomanjkanje spanca, 24-urno dežurstvo pa ima za posledico dvakrat ali trikrat več napak, ki bi jih sicer lahko preprečili. Nekateri internisti so tako priznali, da so zas-pali med predavanji, vizitami in celo operacijami. Zaposleni se opravičujejo, da problem niso slabi zdravniki, temveč to, da dobri ljudje delajo v slabem sistemu. V Sloveniji pa iz leta v leto narašča tako število pritožb na zdravniško zbornico kot na zastopnike pacientovih pravic.

"Na letni ravni prejmemo od 200 do 250 prijav oziroma pritožb, ki se v večji meri nanašajo na domnevno nestrokovno in/ali neetično ravnanje zdravnikov," pojasnjuje **Tjaša Banko** z Zdravniške zbornice Slovenije. "Več je pacientov, ki pravico iščejo na drugih instancah. Delež primerov, ko napako ali nemarno ravnanje prijavi zdravniško osebje, je zelo majhen." Precej več, okoli 1.900 pritožb pa je lani prispelo na naslove zastopnikov pacientovih pravic. "Največ je pritožb zaradi domnevnih kršitev pacientove pravice do primerne, kakovostne in varne zdravstvene oskrbe, pravice do spoštovanja pacientovega časa in pravice do obveščenosti in sodelovanja. Je pa zavedanje pacientov o njihovih pravicah v porastu. Dokončnega poročila za leto 2016 še nimam, vendar ocenjujem, da bo porast pacientov, ki so želeli moj nasvet ali posredovanje, okoli 8 odstotkov več kot v letu 2015, pravi ena od zastopnic za ljubljansko regijo **Duša Hlade Zore**.

Podatkov o številu zdravniških napak v Sloveniji nimamo, tisti za Evropsko skupnost pa kažejo, da so te pomote krivec v 8 do 12 odstotkih primerov. 23 odstotkov Evropejcev trdi, da jih je zdravniška napaka neposredno prizadela, 18 odstotkov naj bi jih imelo zaradi nje resne težave, 11 odstotkom pa so predpisali napačna zdravila. Kar 50 do 70 odstotkov napak pa bi lahko preprečili z bolj sistematičnim pristopom zdravljenja in varstva pacientov. V Veliki Britaniji, kjer je za 5,2 odstotka smrtnih primerov kriva napaka zdravstvenega osebja, ugotavljajo, da zdravstveno osebje slabo opravlja osnovne dejavnosti, kot je opazovanje krvnega tlaka ali delovanje ledvic. Pacienta ne obravnavajo celovito, ne ugotavljajo stranskih učinkov pri predpisu tablet. Večina bolnikov je starejših, kar nekaj pa je 40-ali 50-letnikov. Najbolj 'sloviti' primer je tisti 22-letnega Britanca, ki je v bolnišnici umrl zaradi posledic dehidracije. Pozabili so nanj, športniku pa je celo uspelo priklicati policijo in potožiti, da nima kaj piti.

Ameriški zdravniki tretji vzrok smrtnosti

Precej na udaru so tudi Američani, kjer zadnjih nekaj let razburjajo konstantni podatki, da naj bi zaradi zdravniških napak vsako leto umrlo 225.000 ljudi; zdravniki so takoj za boleznimi srca in rakom na tretjem mestu

'morilcev'. Zaradi infekcij, ki jih dobijo bolniki v bolnišnici, (tudi naše niso izjema) pa umre 75.000 Američanov. Med razlogi medicinskih napak so še to-

hujših posledic ni imela, še več, njenemu žolčniku se je stanje tako izboljšalo, da nova operacija ni bila potrebna. Druga je bila žrtev dvojne mastektomije.

zaradi stalne izpostavljenosti okužbam. Čeprav niso mogli ugotoviti, za katero bolezen natanko gre, so ji zdravniki predpisali živo srebro. Najprej

zami, namočenimi v brendi, kar mu sicer ni škodilo. Usoden je bil ogenj, ki je zajel obveze in Charlesa, nekateri pa so prepričani, da smrt ni bila naključna,

Foto: Bori Grabovac Morse

ksične transplantacije, saj okoli 100 bolnikov dobi organe, ki so bolni. Neredki so zračni mehurčki v krvi, operiranje napačnih pacientov, lažni zdravniki, ki se sprehajajo po bolnišnici in obiskujejo paciente, nepotrebne operacije. Po študiji iz leta 2016, ki jo je izvedel oz. vodil dr. Martin Makary, kirurg v ugledni bolnišnici John Hopkins, zdravniške napake niso neposredna krivda zdravnikov, ampak posledica sistemskih problemov, slabo koordinirane zdravstvene oskrbe, fragmentirane zavarovalne mreže in različnih zdravstvenih praks.

Zdravniki svoje napake zelo neradi priznavajo, čeprav si tega pacienti želijo bolj kot pa tožbe. Iskren odgovor, kaj je šlo narobe, in priznanje. V 47 odstotkih primerov naletijo na opravičilo, sicer pa na zid tišine. Tega so v 34 zveznih državah delno sesuli tako, da so sprejeli zakon, po katerem zdravnika za napako ne morete tožiti. Rezultat je menda zdaj veliko pogostejše priznanje krivecev.

Najbolj neverjetne napake

Puščanje predmetov v pacientih, budnost med operacijo, ker anesteziist ni dobro opravil svojega dela, operacija na napačni strani glave, presaditev srca in pljuč pacientki z drugo krvno skupino, odstranjen napačno modo ali noga, zamešana jajčeca na kliniki za oploditev. Dva primera še posebej izstopata. Neki ženski so namesto žolčnika odstranili ledvico. Pacientka

Nepotrebne. Na podlagi pomešanih izvidov so ji odstranili obe dojki, da bi nato ugotovili, da sploh ni imela raka prsi. Ženska je celo poiskala drugo mnenje, a ji je drugi zdravnik predlagal le, naj pohiti z operacijo. Pri nas te dni buri javnost primer zdravnika Janeza Zimmermanna, ki je osumljen 18 kaznivih dejanj malomarnega zdravljenja: ovadba, ki so jo lani vložili kriminalisti, navaja vse od hudih postoperativnih zapletov, nepotrebni operaciji do amputacij nog in izgube le-teh zaradi neustrezne obravnave. Poleg tega je operiral v neprimernih prostorih, brez dovoljenj in sprva celo brez kirurške specializacije, kar je že leta 2006 ugotovil nadzor zdravniške zbornice. Ta je med letoma 1994 in 2016 začasno odvzela pet licenc, trajno pa eno. Kriterije za odvzem licence določa Zakon o zdravniški službi, ki pravi, da lahko zbornica zdravniku začasno ali trajno odvzame licenco zaradi večje strokovne pomanjkljivosti ali napake pri delu. Ko takšno ravnanje povzroči trajne hujše posledice na zdravju ali smrt bolnika, je odvzem lahko trajen.

Znane žrtve zdravniških napak

Tudi med znanimi in slavnimi svetovljani ni malo tistih, ki so postali žrtve zdravniških odločitev ali napačnih prognoz. Med njimi je pisateljica Louisa May Alcott, med drugim avtorica Malih žensk, ki je bila med ameriško državljansko vojno medicinska sestra, je zbolela

je zaradi njega izgubila moč, nato lase, na koncu, pri 56 letih, pa tudi življenje. Tudi ameriški predsednik James A. Garfield ni ušel svojim zdravnikom, ko ga je neki atentator ustrelil v ramo in trebuh. Strokovnjaki v belem so poskušali poiskati naboj z novo napravo, ki se je tedaj pojavila na ameriškem trgu, kovinskim detektorjem, vendar šarjenje po trebuhu ni prineslo rezultata. Postelja, na kateri je ležal ranjenec, je imela železne vzmeti, ki so zmedle detektor, naboj pa so našli šele po Garfieldovi smrti. Kruti vladar Charles II Navarski naj bi si smrt v kakršnikoli obliki že prav zaslužil. Najemne vojake je dal raje ubiti, kot da bi jim plačal, pogosto pa je ljudi vabil na mirovne pogovore in jih nato namesto dogovarjanja mučil in obglavil. Ko je zbolel, nihče ni vedel, kaj ga muči, a se niso preveč sekirali. Zdravniki so predpisali zdravljenje z obve-

saj naj bi se zdravniki bali, da bo dal obglaviti tudi njih. Slavni vojskovođa Napoleon je v času izgnanstva zbolel za – tako so vsaj takrat domnevali – rakom na želodcu, ki je ubil njegovega očeta. Šele sto let po njegovi smrti so z DNK-testiranjem njegovih las ugotovili, da so ga počasi zastrupljali z arzenikom, nekateri zgodovinarji menijo, da namenoma. Še en, tokrat prvi ameriški predsednik George Washington naj bi bil žrtev takratnih specialistov, čeprav je k smrti pripomogel tudi sam. 67-letnik je v ledenem mrazu in ledeni nevihti jahal po svoji farmi, ko se je vrnil, je bil pozen za večerjo. Da ga gostje ne bi čakali, se je takoj usedel in večerjal v povsem mokri obleki. Ko se je prebudil z vnetim grlom in kašljem, mu še ni bilo hudega, ko se je začel dušiti, so poklicali zdravnika. Ta je predpisal puščanje krvi, ker naj bi prevelika količina te pritiskala na pljuča. Za tem so mu ožgali grlo, ker so mu vsilili živo srebro, nazadnje pa jim je Washington sam zapovedal, naj ga pustijo vsaj v miru umreti. **Bori Grabovac Morse**

Zastopniki v Ljubljani; prostori Nacionalnega inštituta za javno zdravje,

Zaloška 29
Telefon: 01 542 32 85
E-pošta:
dusa.hlade-zore@nijz.si
mojca.mahkota@nijz.si
melina.omrzel.petek@nijz.si

Novo mesto, Muzejska ulica 5
Telefonska številka: 051 385 485
E-pošta: zlata.rebolj@nijz.si
Kontaktne podatke za naročanje:
05 96 81 999

OPTIKACENTER

Sončna očala | Korekcijska očala | Športna očala
Kontaktne leče | Okulistični pregledi

Optika Center		
TZO 20	+386 (01) 893 14 86	info@optikacenter.si
1330 Kočevje	+386 (0)51 641 770	www.optikacenter.si

Delovni čas:
ponedeljek-petek: 8:00-12:00, 15:00-18:00, **sobota:** 8:00-12:00

Parodontalna bolezen je javnozdravstveni problem

Parodontalna bolezen je stara najbrž kot človeštvo samo, vendar ji v preteklosti niso posvečali toliko pozornosti, kot ji danes, verjetno zaradi nepoznavanja. Šele z dokazom v 80. letih, da so zobne obloge glavni povzročitelj parodontalne bolezni, se je začelo poglobljeno raziskovanje razširjenosti bolezni ter odkrivanje, ali jo je mogoče preprečiti.

Parodontalna bolezen je odgovor našega telesa na bakterijsko okužbo v obzobnem žepu, ki ga obdaja dlesen in je v svetu najbolj razširjena kronična bolezen. Prizadene večji del odrasle populacije po 35. do 40. letu starosti. Ugotovljeno je bilo, da ima vsak Slovenec med 15. in 65. letom eno od oblik vnetja obzobnih tkiv.

V ambulantah pogosto slišimo komentarje: "Ko si umivam zobe, izpljunem kri." "Moji starši so bili že hitro brez zob, očitno bom tudi jaz." "Čutim majavost zob, očitno bom kmalu na protezi." Za lažje razumevanje problematike, smo pripravili sklop vprašanj in odgovorov.

Zakaj dlesni krvavijo?

Krvaveče dlesni so znak vnetja dlesni ali gingivitisa. Dlesni poridijo in zatečejo. Bolečina je po navadi blaga ali pa je sploh ni. Glavni vzrok za te težave pa so bakterije v mehkih zobnih oblogah. Zobne obloge so ostanki hrane, ki se nabirajo na površini vaših zob in dlesni in so hrana za bakterije. Slednje se pospešeno razmnožujejo na površini zob in

v obzobnem žepu. Prevladovati začnejo škodljive vrste bakterij, ki povzročajo različne vrste bolezni: od zobne gnilobe do vnetja dlesni in pozneje različnih oblik parodontalne bolezni.

Kako odpravimo krvavitev?

Z vzdrževanjem pravilne ustne higijene lahko vnetje odpravimo. Glavna kritična mesta, na katerih se mehke zobne obloge hitreje nabirajo, so rob dlesni, medzobni prostori, mesta pod mostički in okrog zobnih vsadkov. S ščetkanjem očistimo le 60 % zoba. Neočiščeni ostanejo najpogosteje predeli med zobmi, ki pa jih očistimo le z medzobnimi ščetkami ali zobno nitko.

Ali je potrebno zobni kamen odstraniti?

Zobni kamen nastane, ker mehke zobne obloge poapnijo zaradi sestavin v slini. Zaradi hrapave površine zobnega kamna pa se hrana še bolj nabira (še bolj draži dlesen), zato je zobni kamen nujno treba odstraniti.

Kaj se zgodi, če pravočasno ne pozdravimo vnetja dlesni?

Če ne preprečimo dotoka hrane bakterijam, se dlesen ni več sposobna boriti proti okužbi. Pride do vnetja spodaj ležeče kosti. Takrat govorimo o parodontalni bolezni. Parodontalna bolezen pomeni razgradnjo kosti in tkiv, ki držijo zob v čeljusti.

Kateri so znaki parodontalne bolezni?

Odmik dlesni oz. razgaljeni zobni vratovi, črni trikotniki med

zobmi, ustni zadah, majavi in občutljivi zobje so lahko znaki parodontalne bolezni. Vnetje obzobnih tkiv običajno napreduje brez bolečin.

Ali lahko parodontalno bolezen pozdravimo?

Ko so obzobna tkiva že prizadeta, jih je nemogoče popolnoma obnoviti. S pravilnim zdravljenjem pa lahko bolezen ustavimo in s tem preprečimo njeno napredovanje.

Kako lahko preprečimo parodontalno bolezen?

S temeljito ustno higieno (uporaba zobne ščetke in zobne nitke oz. medzobnih ščetk) in rednimi zobozdravniškimi pregledi lahko parodontalno bolezen preprečimo.

Ali parodontalna bolezen vpliva na sistemsko zdravje?

Parodontalna bolezen povzroči ali pospeši srčno-žilne bolezni, poslabša sladkorno bolezen, pogostejše so okužbe dihal. Nosečnice s parodontalno boleznijo pa imajo večje tveganje za prezgodnji porod ter nižjo porodno težo novorojenčka.

Kateri dejavniki poslabšujejo stanje obzobnih tkiv?

Dejavniki, kot so kajenje, stres, sladkorna bolezen, hormonske spremembe in dedna predispozicija negativno vplivajo na potek bolezni.

Zagotovo je bolje preprečevati kot zdraviti. S pravilno ustno higieno in rednimi zobozdravniškimi lahko preprečimo parodontalno bolezen oz. vsaj zaustavimo njeno napredovanje.

Jana Pezdirc

Otroci predebeli tudi zaradi oglasov

Čeprav se trend debelosti v Sloveniji zadnjih šest let obrača v drugo smer, je še vedno predebel vsak četrti fant v starosti 6 do 19 let in vsaka peta deklica. Število otrok s čezmerno telesno težo je v državi pod Alpami naraščalo kar tri desetletja. Tako je število debelih leta 2010 v primerjavi z letom 1989 naraslo za 300 odstotkov. Največji krivec so nezdrave prehranske navade v družini in premalo gibanja. Eden od krivcev za debele otroke pa so tudi oglasi.

96 odstotkov TV-oglasov za živila, ki so predvajani med termini oddaj za otroke, oglašuje presladka, premastna in preslana živila. To so rezultati Inštituta za nutricionistiko, katerega sodelavci so 12 mesecev spremljali program na najpomembnejših TV-kanalih v Sloveniji. V enem letu je bilo predvajanih več kot 93.000 oglasov za živila. "Še posebej skrb vzbujajoči so bili rezultati vrednotenja oglasov, predvajanih v obdobjih, ko so pred TV-zasloni otroci, stari

– ne glede na njihovo hranilno sestavo."

Da je oglaševanje presladkih, preslanih in premastnih živil med programom, ki je namenjen otrokom, resen problem, se zavedajo na Inštitutu za javno zdravje. Zato je inštitut v sodelovanju s številnimi organizacijami in ministrstvom za zdravje pripravil prehranske smernice glede omejevanje živil med predvajanjem otroških vsebin. Pionirski TV-program so imeli do 2. februarja čas

stne samoregulacije čez pol leta med otroškimi programi ne bo več takšnih oglasov.

Svetovna zdravstvena organizacija med ukrepi za zaustavitve otroške debelosti priporoča zmanjšati izpostavljenost otrok takšnemu oglaševanju. Tudi oglaševanje dokazano vpliva na prenajedanje in posledično otroško debelost. "Prodorne tržne prakse spodbujajo uživanje živilskih izdelkov z visoko vsebnostjo maščob, sladkorja in soli, s pomočjo

spreminjanja okolja (transport, različna računalniška oprema in naprave, TV, mobilni telefoni) pa se pojavlja več sedenja. Trženje hrane in pijače otrokom deluje tako, da zavaja prehransko znanje otrok, spreminja njihovo naklonjenost posameznim živilom, njihove potrošniške navade, prehranske navade in razmerja med zaužitimi živilmi," opozarja prim. doc. Mojca Gabrijelčič z NIJZ. Dodaja, da naj starši sladkarije zamenjajo s sadjem. Na NIJZ še

poudarjajo, da je bilo leta 2015 prekomerno težkih 18 odstotkov in debelih 6,6 odstotka otrok in mladostnikov. Otroci s prekomerno telesno težo imajo dokazano večje tveganje za debelost v odrasli dobi, s tem pa se povečujejo tudi tveganja za vrsto drugih nenalezljivih bolezni. Učenje ustreznega načina prehranjevanja in izbire zdravju koristnih živil je ključnega pomena že v otroštvu, saj otroci te navade ohranjajo tudi pozneje v življenju. **Petra Šolar**

96 odstotkov TV-oglasov za živila, ki so predvajani med termini oddaj za otroke, oglašuje presladka, premastna in preslana živila.

od 4 do 9 let. Ugotovili smo, da je bilo 96 odstotkov živil, oglaševanih v tem času, takšnih, da bi jih bilo ob upoštevanju priporočil Svetovne zdravstvene organizacije treba prepovedati," pojasnjuje **doc. dr. Igor Pravst** z Inštituta za nutricionistiko. In še: "Kar 77 odstotkov takšnega oglaševanja je povezanega z oglaševanjem sladkarij, katerih uživanje se otrokom odsvetuje

za posredovanje pravil. Agencija za komunikacijska omrežja in storitve (AKOS) bo začela preverjati izpolnjevanje obveznosti. "Pravila ravnanja morajo biti oblikovana tako, da je otrokom omogočen razvoj zdravih prehranskih navad v skladu s prehranskimi smernicami," je poudaril **Tomaž Gorjanc** z AKOS. Prehranski strokovnjaki pričakujejo, da s pomočjo tovr-

ENERGETIKA,
Vlado Oberstar, s.p

Koprivnik 20
1330 Kočevje

Ponujamo vam nabor storitev in proizvodov,
s katerimi bo v vašem domu za energetske
varčevanje poskrbljeno!

Nudimo:
PVC okna,
Salamander
Lesena okna
Police
Rolete

OGREVANJE

Peči za centralno kurjavo.
Radiatorji.
Ostali material za centralno kurjavo.
Montaža peči in centralne kurjave.

V naši ponudbi so tudi notranja vrata priznanega nemškega proizvajalca GARANT.

KONTAKT
041-798-914
oberstar.vlado@gmail.com

Preklinjajte pogosto, a ne, če želite napredovati

Jezik je bistveni element človekove in narodove identitete ter kulture, njegov integralni del pa je tudi profano besedišče. Vsak jezik namreč pozna kletvice: preklinjajo govorniki vseh jezikov, tudi najstarejše pisne najdbe, stare okoli 5.000 let, vsebujejo barvite opise delov telesa in njihove funkcije. Kolne se povsod, na televiziji, v reklamah, pesmih, športu, na radiu, v filmih. Neko vrsto jezikovnega robantenja poznajo celo šimpanzi. Frans de Waal, profesor vedenja primatov na atlantski univerzi, pravi, da šimpanzi v jezi godrnjajo, pljuvajo ali se grozeče pačijo. Tisti, ki je resnično nevarno razporežen, pa si za to ne bo vzel časa, temveč bo takoj napadel nasprotnika. Nič pa ni bolj smrtonosnega od človeka, ki je preveč besen, da bi preklinjal. Taki, pravi de Waal, vse preveč radi zgrabijo za orožje in ne gledajo, kam bo padalo.

"Kletvice opravljajo pomembno komunikacijsko funkcijo in so idealno sredstvo, s katerim izrazimo svoje frustracije, kar je terapevtsko gledano dobro. Psovke nam pomagajo preživeti konflikte. Namesto njih lahko uporabimo cinizem ali sarkazem, ki imata na akademski ravni status kletvice," pravi **Bernard Nežmah**, avtor knjige Kletvice in psovke, ki je izšla pred 20 leti.

Včasih je veljalo prepričanje, da preklinjajo predvsem nižji sloji, tisti brez izobrazbe ali s premalo domišljije ter oni, ki imajo skromen besedni zaklad. Današnje raziskave pa kažejo, da to ni (več) tako. Višji srednji razred preklinja veliko bolj kot pa nižji srednji razred. Psiholingvisti so še ugotovili, da je uporaba psovke v čustveni komunikaciji bolj učinkovita, omogoča nam, da jezo sprostim brez nasilja, ima pa tudi druge pozitivne učinke na zdravje. Z njimi lažje prenašamo bolečino, kar najbrž ve že vsak, ki se je kdaj udaril in avtomatsko zaklel, to pa mu je 'pomagal', da ga je manj bolelo. Tudi študija, v kateri so poskusni zajčki držali roko v ledeni vodi, je prinesla zanimive rezultate. Tisti, ki so zraven lahko preklinjali, so roko v ledenem oklepu v povprečju držali 40 sekund dlje od tistih, ki so ponavljali nevtralne izraze, in bolečina se jim je zdela manj intenzivna.

Delavci, ki so v tovarnah več preklinjali, so med seboj ustvarili večjo povezanost. Kletvicam pa naj se vseeno izogibajo tisti, ki se vzpenjajo po službeni lestevici, saj velja, da tisti, ki preklinja med uradnim sestankom, ni kompetenten. Preklinjanje nas sprosti, z njim se zniža raven kortizola, hormona, ki ga povezujejo z nastankom srčnega infarkta, osteoporoze in debelosti. Raven adrenalina je višja, zato se počutimo močnejši od nasprotnika.

Moški, ki tu in tam uporabi kakšno kletvico, je privlačnejši nasprotnemu spolu, podobno je tudi z žensko, če le kletvice niso vulgarne, saj naj bi bile po mnenju moških takšne ženske bolj strastne. Na 'grde' besede so navajene tudi babice v porodniških sobah, kjer so na udaru kletvic predvsem bodoči očetje.

Otroško posnemanje in mladinsko uporništv

Otroci začnejo v povprečju preklinjati pri šestih letih, kot odrasli preklinjajo pri 11 in 12, ko vstopijo v šolo, pa imajo vokabular z okoli 40 žaljivimi besedami. Slišijo in naučijo se jih v vrtcu ali

v šoli od sovrstnikov, v medijih, pri starejših bratih in sestrah ali pa od staršev. Fizično kaznovanje zaradi tega pa ni primerno, saj malček ne razume ne pomena besed ne kazni, ki bi sledila za njihovo uporabo. Bolj ko neki temi dajemo pozornost, bolj bo otroku beseda zanimiva in bolj jo bo hotel uporabljati. Tudi ko bo iskal pozornost, bo vedel, katere izraze uporabiti. Pazimo torej, kako govorimo sami, ko je dete večje, pa mu razložimo, zakaj določeni izrazi niso primerni za uporabo.

Ljudem se pogosto zdi normalno, da preklinjajo odrasli, a so zgroženi, če to počno mladostniki. Kletvicam so še zlasti izpostavljeni adolescenti, kjer je 'vsaka druga' beseda psovka. In ko ves čas poslušaj takšne besede, ne moreš ostati indiferenten, pravijo. Ti naj bi največ preklinjali zato, da izrazijo jezo ali razočaranje, da bi pritegnili pozornost ali da bi jih sprejeli vrstniki. 'Fak' in 'bulšit' se danes udomačujeta, saj si nove generacije v odporu do staršev izmislijo svoj žargon. Ti izrazi delujejo kot vezivo med mularijo in ne gre več za kletvico, ampak za obarvanje njihovega govora. To dvojje pa je treba ločiti," pojasnjuje Bernard Nežmah, ki tudi pravi, da morajo biti kletvice prepoznavne. Kletvica je hipna in v hipu mora biti razumljiva, le takšna je učinkovita. Vrag te pocitraj, krščenmatiček, ti šment, bes te plentaj, naj te koklja brncne in še kaj enako slikovitega danes več nima zelenega učinka, ampak nas kvečjemu nasmeje. "Mož ded je, na primer, uporabljal saprabolt, tega danes mladi ne poznajo in taka kletvica ne more delovati," pove Nežmah.

Preklinjanje v domeni sosedskih narodov

Mit, da nimamo svojih kletvic in smo jih morali zato uvažati iz bivših jugoslovanskih republik, ne drži. "Slovenski akademik Trstenjak trdi, da smo bili Slovenci čist narod, dokler se ni začelo podjarmljanje tujcev, edina slovenska kletvica pa naj bi bila prekleti hudič. "Nekulturno početje običajno pripisujemo sosedom. Tako smo mi rekli, da so kletvice, ki jih uporabljamo, srbske, oni so trdili, da so madžarske, Madžari so jih pripisovali Turkom, ti pa Mongolom. Tudi s sifilisom je bilo podobno: Italijani so rekli, da je bolezen francoska, Poljaki, da je ruska," razlaga Nežmah, ki je v slovarjih protestantov našel izraze za spolne organe, potrjujejo pa jih tudi stari

priimki. Ti so bili dokaj pogosti tudi na angleškem govornem področju. Same besede, ki opisuje dele telesa, pa včasih niso imele tako negativnega prizvoka. Beseda p-- je danes v angleščini eden najhujših izrazov, s katerim lahko nekoga naslovite, v preteklosti pa je bilo njeno pojmovanje precej blažje. Z njo so poimenovali celo ulice, a vse se je spremenilo z renesanso, ko so seksualni termini dobili več moči.

V sodobnem svetu veljajo za notorične porabnike profanosti prebivalci Hongkonga. Zato so tamkajšnje oblasti pred desetletjem začele akcijo proti javnemu preklinjanju. Aktivisti so menili, da si psovke, še posebej tiste na račun matere, zaslužijo status kaznivega dejanja. Tudi sicer je tam preklinjanje na avtobusih, plažah in parkih denarno kaznivo. V Rusiji pa bo treba za kletvico v medijih, torej za zmerjanje na televiziji, radiu in v časopisih, odšteti tudi do 5.000 evrov kazni. Kaznovane naj ne bi bile le založbe, televizijske hiše in novinarji, ampak tudi oseba, ki bi preklinjala v pogovoru. Zakonodajca, s katero želijo družbo zaščititi pred 'nemoralnim informacijskim sistemom', bo veljala tudi za splet.

Izpostavljenost kletvicam

Dandanes smo izpostavljeni večji količini profanih besed kot kdajkoli, a to nujno ne pomeni, da preklinjamo več kot naši predniki. Od začetkov raziskav do danes se vidi, da se tabu besede pojavljajo konstantno v enakih količinah. Preklinjanje je pogostejše pri adolescentih in pri moških, povprečje pa je menda 10 kletvic na dan. Novih kletvic si niti ne izmišljujemo, je pa danes toleranca do njih zelo velika. Zlepa ni bila taka v zgodovini, ugotavlja Nežmah. Ker se je pogostost kletvic v ameriških programih povečala za 2500 odstotkov, so besede izgubile žaljiv pomen in se uporabljajo tudi kot mašila.

Med filmi je rekorder Volk z Wall Streeta ameriškega režiserja Martina Scorseseja; v treh urah, kolikor traja, so besedo 'fuck' in njene derivate naštel več kot 500-krat. Med glasbeniki štafeto nosijo raperji. Lil' Jon v pesmi Real Nigga Roll Call izusti kar 295 profanih besed, sledijo mu Snoop Dog, Jay Z in DMX. Največje število kletvic, ki jih je mogoče slišati na enem albumu, je 3094, posnel pa jih je Mickey Avalon na istoimenskem albumu. Človek se vpraša, ali je

Foto: Bori Grabovac Morse

V filmu Volk z Wall Streeta ameriškega režiserja Martina Scorseseja so v treh urah, kolikor traja, besedo 'fuck' in njene derivate naštel več kot 500-krat. Med glasbeniki štafeto nosijo raperji. Lil' Jon v pesmi Real Nigga Roll Call izusti kar 295 profanih besed, sledijo mu Snoop Dog, Jay Z in DMX. Največje število kletvic, ki jih je mogoče slišati na enem albumu, je 3094, posnel pa jih je Mickey Avalon na istoimenskem albumu.

sploh še kaj prostora za kakšno drugo besedilo. Med rekordnimi preklinjevalci je tudi pokojni 2Pac, ki je med prvimi petimi mojstri takšne besede omenjen kar trikrat.

Tarče kletvic pa smo danes vsi, čeprav moramo imeti določene lastnosti: majhni otroci in senilni starčki se zlepa ne bodo pojavili kot psovalne tarče, saj bi bilo degradirajoče predvsem za psovalca, v knjigi Kletvice in psovke pravi Bernard Nežmah in doda, da so tarča redko tudi živali, manj prikladne pa so še osebe z

višjim, cerkvenim, političnim in finančnim statusom. Idealne tarče so zatorej znanci in prijatelji, ki kletvice ne bodo razumeli kot verbalne agresije. V sodobnem svetu nam gre marsikaj na živce, gneča, mobilni telefoni ali val rdečih luči na semaforjih. "V cestnem prometu so se psovke in žaljivke čisto razcvetele, niso pa več osebne, saj je njihov uporabnik osamljen, naslovljenec torej več ni neposredno konfrontiran z virom komunikacije," zaključuje Bernard Nežmah.

Bori Grabovac Morse

Je drevo, od katerega ostane le deblo, sploh še drevo?

Kočevski, deželi gozdov, nesporno sledi mesto Kočevje, ki je zaradi številnih dreves v mestu relativno zeleno mesto. Bogastvo dreves v mestu se ne kaže le v številu, temveč tudi v njihovi vrstni pestrosti. V Kočevju po ulicah, naseljih in parkih zeleni več kot 40 različnih drevesnih vrst.

Drevesa predstavljajo naravo v mestu. Ohlajajo in čistijo zrak, dajejo senco, zadržujejo padavine, imajo vpliv na kakovost bivanja, ki ga na noben drug način ne moremo doseči. Drevesa v pre mnogih mestih po svetu povečujejo vrednost nepremičnin in sosesk. Drevesa z vsemi svojimi funkcijami, ki jih opravljajo (ekološka, biotopska, varovalna, estetska, hidrološka ...), in koristimi, ki jih ponujajo, nedvomno povečujejo kakovost bivanja človeka v mestu, naselju ali vasi. Vloge ter funkcije dreves se v naprednih državah zavedajo in zato odrasla drevesa varujejo. ne glede na lastnino. "In bolj ko so države razvite, bolj so mesta pri tem ambiciozna," razloži **mag. Maja Simoneti**, urbanistka in krajinska arhitektka iz družbe LUZ in Inštituta za politike prostora.

Mestno, drugače poimenovano tudi kot urbano drevje na kočevskih ulicah, parkih, stanovanjskih naseljih, tudi vaških jedrih je pretežno odraslo, mestoma staro drevje. Pogosto starikav videz dajejo tudi posamezna mlajša drevesa, ki v mestih oz. naseljih živijo bistveno težje življenje od drugih dreves. Življenjsko dobo jim skrajšujejo povežena in poteptana, tlakovana in pozimi soljena tla, temperaturni in sušni ekstremi skozi leto, pomanjkanje potrebnega ravnega prostora ... Temu se pridružujejo še gradbeni posegi v njihovi bližini in vzdrževalci dreves, ki to niso.

Matjaž Mastnak, po izobrazbi diplomirani inženir gozdarstva, svetovalec v Arboretumu Volčji Potok, je v nedavno objavljenem prispevku v prilogi časopisa Delo podal odlično primerjavo, ki je razumljiva vsakomur: "Medtem ko nam pri zobobolu ne pride na misel, da bi pomoč iskali pri konjederu, za vzdrževanje mestnih dreves ta primerjava drži. Upravljalci mest, naselij, zasebni lastniki izbirajo 'obžagovalce', ki so najcenejši – v splošno razširjenem zmotnem prepričanju, da je drevesa treba obžagovati samo zato, da se jih klesti."

Posebno pozno jesenski čas ter pomladni meseci so čas, ko v Kočevju naletimo na drevesa, ki s pomočjo neukih ljudi v delčku dneva spremenijo svojo podobo

– od drevesa s krošnjo ostane le še štrcelj. Tako iznakažena drevesa izpričujejo popolno pomanjkanje občutka za ravnanje z živimi bitji, predvsem pa neukost in neodgovornost do javnega (tako soljudi kot prostora). V maju preteklega leta obglavljena platana ob lepo obnovljenem bloku v Turjaškem naselju, konec lanskega oktobra obglavljeni javorji ob Tomšičevi, vrsta dreves, ki to niso več v Turjaškem naselju ... vse to so primeri, ki kažejo na povsem nepravilno ravnanje z mestno (javno ali zasebno) drevnino. To, da skupnosti stanovalcev ali hišniki z najemom nestrokovnih izvajalcev klestijo vsak po svoje, je iz vidika upravljanja zelenih površin povsem nedopustno!

Za dobro sobivanje z drevesi moramo narediti veliko več, kot jih zgolj posaditi in nato pozabiti na njih do prvih večjih 'problemov'. Ni vsaka lokacija primerena za rast drevesa in ni vsaka drevesna vrsta primerna za dano lokacijo. Treba je izbrati drevo primerne drevesne vrste, ga pravilno posaditi, mu zagotoviti rastni prostor nad in pod zemljo in nato pravočasno ter pravilno skrbeti zanj!

Kot pri vseh živih bitjih je tudi pri drevesih ključno obdobje mladosti, ko se večina najpomembnejših arborističnih ukrepov opravi z ročnimi škarijami; pozneje, pri že oblikova-

nem drevesu, so potrebni le še vzdrževalni ukrepi. "Nobenemu odraslemu drevesu ne smemo odvzeti hkrati več kot desetino krošnje, pri zelo hitro rastočih vrstah do petino. Vse, kar je več, je nestrokovno. Arboristika namreč pravi, da če drevo že obrežeš, moraš to početi redno, tj. na tri, pet, največ deset let, da povzročiš majhne rane, ki jih drevo lahko hitro in brez težav zapre – to je velikost, ki jo lahko objamemo s palcem in kazalcem ene roke. Če je bilo treba žagati nosilne veje krošnje, to pomeni, da je izostala nega v mladosti," še pojasni Matjaž Mastnak.

Z majhnimi koraki pa občina Kočevje kljub nenačrtnemu in neaktivnemu delu na področju obravnave mestnega drevja v

preteklosti le izboljšuje stanje v mestu in njegovi okolici. Leta 2013 nam je nekako uspelo doseči dogovor, da o usodi posameznega drevesa na javnem zemljišču odloči skupina strokovnjakov, predstavnikov Zavoda za gozdove Slovenije, Komunale Kočevje in Občine Kočevje. Na ta način nam je pred motorno žago uspelo obdržati linijo smrek vzdolž igrišča pri Javnem zavodu za šport Občine Kočevje, klek na Cankarjevi ulici, cipreso na Črnomaljski, urediti loge črne jelše v širši okolici stadiona, kot tudi odstraniti potrebno drevje v parku pred OŠ Zbora odposlancev, odstraniti gledališče pred Gimnazijo itd. Občina Kočevje je v letih 2015 in 2016 strokovnemu

obrezu dreves v mestu namenila 20.000 evrov. Podoba Ljubljanske ulice, mestnega jedra, Gaja in nekaterih vaških jeder se z naraščajočim številom strokovno obrezanih dreves počasi spreminja. Skrbi za mestna drevesa na javnih površinah bo Občina Kočevje sledila tudi v letu 2017. Seveda pa to ni dovolj. Občina Kočevje v sodelovanju z Zavodom za gozdove Slovenije in Komunalo Kočevje pripravlja dolgoročen načrt (strategijo) ravnanja z mestnim drevjem, ki med drugim vključuje tudi letni sanitarni obrez, permanentno zamenjavo drevnine z mladim drevjem, kjer je to potrebno, ter vzpostavljanje novih potez za oblikovanje zelene infrastrukture v mestu. Pomemben cilj, h kateremu je treba strmeti, je zagotovitev strokovne obravnave drevnine ter varstvo odraslih dreves, ne glede na lastnino. Mag. Maja Simoneti meni, da je slednje stvar politične volje. "Če mesto ali občina želi, lahko sprejme odlok, ki temelji na viziji varstva in razvoja zelenih površin, ki je vgrajena v strateški prostorski načrt občine. V tej strategiji občina opredeli, kako se na javnih in zasebnih zelenih površinah v naselju ravna, predpiše izdajo dovoljenj za posek ali obrez dreves ter določi, kako bo izvajala zadane cilje," še doda.

Tina Kotnik, Tanja Štajdohar

Med žrtvami mode tudi okolje

Kar se je začelo z zaščito pred mrazom in prešlo v oznako pripadnosti določeni družbeni skupini in redu, se je v 21. stoletju razširilo v drugega največjega onesnaževalca okolja. Pred tekstilno industrijo, ki je svojo proizvodnjo preselila v države tretjega sveta, je namreč večja umazanka le še nafta. Povzročča ne zgolj ekološko, temveč tudi socialno katastrofo ter množični porast samomorov ljudi v državah proizvajalkah cenениh oblačil.

Proizvajalec za eno bombažno majico porabi več kot 2700 litrov vode, 8 kilovatnih ur elektrike in množico pesticidov, s katerimi škropijo bombažna polja. Bombaž, še posebej gensko spremenjeni, za rast porabi ogromne količine vode. Vse to pa zastruplja tla in onesnažuje ter zmanjšuje vodne vire. Na udaru so Kitajska, Bangladeš in Kambodža. Tudi Indija, ki je sprejela ameriška gensko spremenjena semena bombaža, v upanju, da bo pridelek večji. Kmetje so tako prisiljeni vsako leto na novo kupovati semena, ki so za 17.000 % dražja in ki na začetku še prinesejo obljubljeni povečanje, leto ali dve za tem pa ne obrodijo več. Več jih uporabljaš, več jih potrebuješ. Zemlja postaja nerodovitna, izsušena, zadolženi kmetje ne vidijo izhoda, na koncu pa pride agent korporacije in jim vzame še zemljo. Onesnaženost zaradi pesticidov povečuje število rakavih primerov, duševnih motenj, genskih napak ob rojstvu, a tudi to gre na mlin korporacij, saj so ti hkrati tudi lastniki farmacevtskih podjetij. V zadnjih 15 letih so tako v Indiji zabeležili več kot 250.000 samomorov.

Vsak šesti Zemljan dela v poslu, ki je povezan z globalno modno industrijo, več kot 85 %

delavk je žensk, ki za plačilo dnevno dobijo 2 evra. Poročilo agencije International Labour Union poroča, da v tovarnah, delavnicah in na poljih dela 215 milijonov otrok, starih od 5 do 17 let. Delajo od jutra do večera za plačo, ki ne pokrije najnujnejših stroškov. Ko zahtevajo bolj pošteno plačilo, jim lastniki tovarn grozijo z zaprtjem ali selitvijo proizvodnje, jih pretepajo in odpuščajo.

Raziskovanja vseh teh povezav so se pred nekaj leti lotili ustvarjalci dokumentarnega filma *Prava cena*, ki so odprli Pandorino skrinjico, vredno tri trilijone dolarjev. Toliko namreč znaša letni dobiček, ki ga na bedi ljudi tam in pohlepu ljudi tukaj kuje modni svet. Ta vsako leto proda 8 milijard novih kosov oblačil, kar je za 400 % več kot pred 20 leti. 30 % oblačil, ki jih kupimo, nikoli ne oblečemo. Največja uvoznica je Evropska unija z 38 odstotki, sledijo Američani, ki uvozijo petino vseh oblačil, vsako leto pa jih med odpadke odvržejo 11 milijonov. Nekateri kosi končajo v trgovinah z rabljenim blagom, druga izvažajo v države tretjega sveta. Ljubljancani, na primer, v letu dni odvržejo 43 ton odpadnih oblačil. Njihove cene padajo iz leta v leto, stroške pa plačujejo tisti, ki jih izdelujejo.

Foto: Bori Grabovac Morse

Za obdelavo blaga se porabi velike količine kemikalij, ki škodijo najprej izdelovalcem in okolju, nato pa kupcem oziroma tistim, ki taka oblačila nosijo. Oblačila, tudi otroške obleke, se šele po desetih ali več pranjih znebijo strupov. Nekatera barvila razpadejo v toksične amine, ki so kancerogeni. Drugi so hormonski motilci, ki škodijo reprodukciji. Določene spojine so našli že v človekovi krvi, te pa škodijo jetrom, ščitnici, pljučem in ledvicam.

In kaj lahko storijo ustvarjalci modnih trendov in mi, potrošniki? Nekateri oblikovalci postajo

bolj ozaveščeni, uporabljajo in predelujejo že rabljene kose oblačil. Širijo se alternativne oblike nakupovanja, kot so pravična trgovina, butiki, ki prodajajo rabljene stvari, centri ponovne uporabe; enega teh imamo tudi v Kočevju. Nekateri, ki poznajo to ponudbo iz večjih mest ali tujine, so navdušeni. "Nasploh se trend spreminja, ker čedalje več ljudi spremlja proizvodnjo oblačil in se zgrozijo, koliko kemije imajo na sebi, če kupijo nov kos oblačila. Hitro jim postane jasno, da je treba oblačila večkrat oprati in da ni dobro, če imaš prepogosto na sebi nov

kos," pravi **dr. Marinka Vovk**, ustanoviteljica slovenskih centrov ponovne uporabe. S takimi nakupi se da tudi ogromno privarčevati. "Ciljna skupina, ki ne pozna trendov, slabo izobražena večina kupuje v nizkocenovnih trgovinah poceni kose oblačil, ki jih mora zaradi slabe kakovosti pogosto menjati. Takšni k nam ne zahajajo, saj se želijo pokazati navzven, da si lahko kupijo novo!" zaključuje Vovkova. Preostali, ki jim je mar, pa iščejo drugačne poti in slalomirajo med napol polno denarnico ter skrbjo zase in za okolje.

Bori Grabovac Morse

TRADICIONALNA KITAJSKA MEDICINA BLAŽ ABRAHAMSBERG

Z masažo in ostalimi terapijami lahko zdravimo sledeče težave:

- boleča hrbtenica, križ, išias, lumbago
- boleč vrat, ramena, bolečine za lopatico
- migrenski glavoboli
- težave s sinusi
- **diagnostika je brezplačna**

Informacije in naročanje: **gsm 031 260 358**,
Blaž Abrahamsberg s.p., Tomšičeva 13, Kočevje

DARILNI BONI Dobite jih v
Mestni cvetličarni,
Reška cesta 10A

Kočevski gozd – turizem na nivoju petih zvezdic

Da je gozd potencial razvoja turizma na Kočevskem, so ugotovili že številni, npr. ponudniki turističnih storitev, dijaki in študentje, zdaj pa to potrjuje in poudarja tudi spremenjena strategija razvoja turizma v občini Kočevje. 30 strani dolg dokument, ki ga bodo kmalu dobili na mizo kočevski svetniki, kot glavno konkurenčno prednost destinacije Kočevsko navaja gozd in vode. Ker so posebnost Kočevskega vsa doživetja v naravi, spremenjena strategija gradi na razvoju t. i. naravnega turizma. "Gost mora izkusiti celovito doživetje narave, zato mora biti tudi nastanitev v naravi," je na predstavitvi 13. februarja povedala avtorica spremenjene strategije **dr. Maja Uran Maravič**. In dodala: "Pri oblikovanju turistične ponudbe je treba stremeti k oblikovanju čim večjega števila blagovnih znamk, ki se navezujejo na gozd in naravo." Kot primerne oblike nastanitve v naravi, ki ustrezajo načrtovanemu razvoju petzvezdičnega turizma na Kočevskem, predlaga glampinge, eko kampe in hiške na drevesih.

Spremenjena strategija razvoja turizma odklanja ponujeno destinacijsko znamko Čar odmaknjenosti in jo zamenjuje z znamko Kočevsko, skrivnostni gozd Slovenije. Prvo je po naročilu

Občine Kočevje za nekaj več kot štiri tisoč evrov pred leti izdelal Memo institut, leta 2015 pa jo je v Strategiji razvoja turizma v občini Kočevje 2015-2025 potrdila peterica, ki se je podpisala pod dokument. Zavod Kočevsko je lani izdelal novo destinacijsko znamko in izbral novo celostno grafično predstavitev. Nova znamka – tako pojasnjujejo v zavodu – z grafično podobo in izborom besed postavlja kot sidrišče identitete gozd. "Temeljno pozicijo znamke definira gozdnata pokrajina, ki vabi k raziskovanju in odkrivanju posebnosti na tem območju Slovenije," je že za julijsko številko časopisa Kočevska pojasnila **Vesna Malnar Memedovič**, direktorica omenjenega javnega zavoda.

Se pa spremenjena strategija strinja z ugotovitvami Lilijane Štefanič, Anje Pugelj, Jana Čibeja, Julije Valentič in Irene Škufca, ki so septembra 2015 predlagali izboljšanje kulinarične ponudbe z lokalnimi proizvodi, npr. sirom, medom in gozdnimi sadeži. Spremenjena strategija sicer ne omenja blagovne znamke Zakladi lesa, pod katero bi omenjena peterica združevala prepoznavne kulinarične izdelke, poudarja pa pomen sistematične uvedbe jedi in pijač, ki jih ponuja okolje. Dr. Maja Uran Maravič med ukrepi

predlaga uvedbo znamke Okusi gozd. Ta restavracijam predlaga izbor tipičnih jedi, tudi gozdnega zajtrka. Barom pa, v sklopu iste znamke, uvedbo tipične ponudbe, ki bi vključevala medice, gozdne žganice, kočevske medenjake in gozdne slaščice. Predlagana novost je tudi uvedba piknik košare.

Da je spremenjena strategija boljše od tiste iz leta 2015, se je strinjala večina udeležencev javne predstavitve. "Strategija iz leta 2015 je bila pomanjkljiva. Prej bi rekel, da je tisto bil nabor opisa stanja v turizmu z nekaj željami. Predstavljena dopolnila k omenjeni strategiji pa šele lahko imenujemo strategija," pravi **Tone Krkovič** iz Turističnega društva Brezpotja. Predstavniki drugega društva, ki se ukvarja s turizmom, Turističnega društva Kočevje, **Uroš Jelenovič**, pa dodaja: "Bodoča strategija je kakovosten dokument, ki je strateško usmerjen in strmi k primarni turistični ponudbi, gozdu ter doživetjih, povezanih z njim." Oba sicer priznavata, da njuni društvi nista bili vključeni v pripravo dokumenta. "Organizirane so bile delavnice, na nekatere smo bili povabljeni in smo se jih tudi udeležili. Tesnejšega sodelovanja in posvetovanja pa ni bilo," pojasnjuje Jelenovič. Njegove navedbe potrjuje Tone Krkovič:

"Turistično društvo Brezpotja ni bilo vključeno v pripravo. To je tudi razlog, da sem skeptičen glede izvajanja strategije." Na premajhno vključenost v pripravo strategije so sicer tisti, ki se leta ukvarjajo z razvojem kočevskega turizma, opozarjali že na javni predstavitvi prve strategije, septembra 2015.

Udeleženci nedavne javne predstavitve so glede predlaganih nastanitve v naravi poudarili težave glede pridobivanja različnih dovoljenj, urejanja kanalizacijskih in preostalih napeljav, nujnih za obratovanje nastanitvenih objektov, ter višino cene, ki jo ti dokumenti in postopki zahtevajo. Poudarili so nujnost varovanja pragozdnih rezervatov in reke Kolpe. Spraševali so se tudi, kako bo šel turizem z roki s projektom Life Kočevsko, ki varuje ogrožene ptice. Izpostavili so nujnost pazljivosti pri posredovanju sporočil tujcem: npr. opazovanje medveda in fotolov na eni strani ter lov na medveda (ubijanje) na drugi. Poudarili so nujnost učenja primerne kadra za vodenje in dodali, da se tako dragih projektov – glampinga – ne bo lotil noben domačin.

Jože Kolar iz Rekreacije Gaj je strategijo pohvalil, a jo označil za pobožne želje. "S turizmom se ukvarjam že več let, zaradi neza-

nimanja občine in pomanjkanja podpore pa smo mi investirali na drugem območju Slovenije," je sklenil.

Kočevski župan **dr. Vladimir Prebilič** meni: "Strategija mora vključevati drzno razmišljanje in dolgoročno načrtovanje. Določeni cilji imajo smisel, ampak nikakor niso dosegljivi v letih, ki so pred nami. Sicer nakazujejo smer, s kakšnimi koraki bomo hodili, pa je odvisno od nas." Strinja pa se, da veliki projekti, kot je glamping, zahtevajo velike investitorje in niso v občinskem načrtu.

Javni zavod, zadolžen za razvoj turizma, mora konec vsakega koledarskega leta pripraviti podrobno analizo izvajanja strategije v preteklem letu in jo predstaviti občinskim svetnikom skupaj s predlogom načrta izvajanja strategije za prihodnje leto. V prvotni strategiji razvoja turizma v kočevski občini je še zapisano, da se analiza lahko predstavi tudi vsem ostalim ključnim deležnikom, ki delujejo na področju turistične ponudbe na Kočevskem. "Na ta način se aktivno vključi deležnike v prihodnji razvoj in trženje turistične ponudbe na Kočevskem," so pred letom in pol zapisali Lilijana Štefanič, Anja Pugelj, Jan Čibeja, Julija Valentič in Irena Škufca.

Petra Šolar

KOMUNALA OBVEŠČA

Spoštovani uporabniki!

Na vrata trka pust. Odprimo jih in mu pustimo prosto pot, da prežene zimo. Najbolj pridne med vami prsti najbrž že srbijo in kličejo po motikah, pogled vam zasnanjano uhaja tja na vaš vrt, ki vas hrepeneče vabi, da mu vrnete urejeno in zavidanja vredno podobo.

Preden se boste lotili spomladanskega odstranjevanja plevela in ostalih pripravljajnih del pred prvo setvijo, si pripravite ustrezen prostor na vrtu, kamor boste odlagali vrtno biološko razgradljive odpadke. Če že imate kompostnik, ga boste s temi odpadki polnili še naprej. Če ga še nimate, bo zdaj pravi čas, da si ga postavite. Potrebujete okoli 2 m³ prostora na senčni, zavetrni strani vrta. V trgovinah lahko izbirate med več vrstami kompostnikov: plastičnimi, lesenimi ali betonskimi, s pokrovi ali brez. Tisti, ki imate malo ustvarjalne žilice in volje, ga lahko izdelate sami. Pomembno je, da ima kompostnik stik s tlemi, da je z vseh strani primerno prezračen in da odvečna voda lahko odteka. V ta namen osnovno plast izdelajte iz zdobljenih vej. S pravilnim nalaganjem odpadkov na kompostnik boste zagotovili zadostno količino kisika, da preprečite gnitje odpadkov. Vlažni nestrukturni material (trava, kuhinjski odpadki) in suhi strukturalni material (veje in zeleni obrez) naj se vedno med seboj mešajo. Ostanke hrane je priporočljivo prekrito z listjem, zemljo, travo ali rahlo zagrebsti, da preprečite neprijetne vonjave in ne privabljate neželenih gostov (ptice, glodavci). V procesu razgradnje, ki poteka pri temperaturi med 50 in 60 °C, bakterije in glive proizvajajo humus in hranljive snovi. Za to potrebujejo zadostno količino vlage in kisika. Med daljšo poletno sušo je zato priporočljivo vlaženje kompostnega kupa.

Ko je hišni kompostnik poln oziroma približno po pol leta, njegovo vsebino preložite. S tem ga prezračite in tako pospešite razkroj odpadkov. Dozorel kompost presejte, preostanek pa uporabite za nadaljnji razkroj kot strukturalni material.

Kaj kompostiramo? Kompostiramo kuhinjske odpadke, kot so zelenjavni in sadni odpadki vseh vrst,

jajčne lupine, kavno in čajno usedlino, filter vrečke, prehranske izdelke, kuhane ostanke hrane, papirnate robčke in brisačke, moker papir ... Kompostiramo tudi zeleni vrtni odpad, kot je vejevje, travo, listje, staro zemljo ločnic, rože, plevel, ostanke vrtnih pridelkov, gnilo sadje, lesni pepel, steljo rastlinojedih živali ...

Zrel kompost lahko uporabite na svojem vrtu za dognojevanje, za sajenje rož, grmovnic ... Vsebuje veliko hranilnih snovi, zato nadomešča umetna gnojila, hkrati zadržuje vodo in toploto.

Kaj pa gospodinjstva v blokih, ki možnosti kompostiranja nimate? Vsak blok ima v sklopu zbirnega mesta poleg zabojnikov za embalažo in mešane komunalne odpadke nameščene tudi zabojnike za biološke odpadke z rdečim pokrovom, kamor lahko gospodinjstva odlagajo večinoma kuhinjske odpadke. Biološko posodo lahko uporabljajo tudi gospodinjstva v strnjenih primestnih naseljih. V letu 2016 ste gospodinjstva v rdečih zabojnikih odložila za dobrih 721 ton bio odpadkov, ki smo jih v kompost predelali na kompostarni Mozelj. Biološke odpadke v zabojnike odlagajte v bio-razgradljivih vrečkah, v papirnatih vrečkah ali zavite v časopisi papir.

Omogočite predelavo (recikliranje) tudi bioloških odpadkov in vračanje mineralnih snovi v zemljo. Biološke odpadke zbirajte ločeno in jih kompostirajte sami ali jih odložite v rdeče zabojnike. Ne mešajte jih z drugimi odpadki. K takšnemu ravnanju vas zavezujejo državni in občinski predpisi, kjer so za kršitelje predvidene kazenske sankcije. Kar se mora, ne sme biti težko.

V letu 2016 so bili z optimizacijami ravnanja z odpadki stroški poslovanja nižji (tritedenski odvoz). K boljšim rezultatom dela ste prispevali tudi uporabniki s kakovostnejšim ločevanjem. Razliko oblikovanih prihrankov bomo v enkratnem znesku uporabnikom vrnili v sklopu februarske položnice.

Marca bomo v sklopu projekta, katerega nosilec je ZEOS, podjetje za ravnanje z odpadno električno in elektronsko opremo (OEEO), na nekaterih ekoloških otokih po občini postavili 8 zabojnikov, v katere boste uporabniki prinašali manjšo OEEO (npr. sušilnike za lase, brivske aparate, male gospodinjske aparate) in baterije. Seznam lokacij bo objavljen na naši spleti strani in v naslednji številki časopisa.

ZAKAJ LOČEVATI ODPADKE?

Preprost odgovor na to vprašanje bi se glasil ... ker je tako prav. O razlogih smo že nešteto pisali, pa očitno še vedno premalo, saj se (pravilno) ločevanje odpadkov še ni vrezalo v zavest našim uporabnikom. Torej ponovimo: če ločite odpadke in jih odložite v ustrezen zabojnik, sklenete njihov življenjski krog in jim omogočite predelavo v nove izdelke. Stroške za njihovo predelavo so že plačali proizvajalci. Tako pripomorete k manjši porabi naravnih virov in varujete okolje, hkrati pa zmanjšujete količino mešanih komunalnih odpadkov (MKO), za katere za obdelavo in odstranjevanje plačujemo veliko denarja.

Da bi vas spomnili na pravilno ravnanje z vašimi odpadki, naši delavci in Medobčinski inšpektorat kontrolirajo vsebine zabojnikov. Za neločevanje odpadkov so z občinskim odlokom predpisane kazenske sankcije. Zato vam v izogib slabi volji priporočamo, da svoje odpadke ločujete, kot je navedeno v navodilih. Ta so vam bila večkrat posredovana v lokalnih časopisih, na položnicah, objavljena so na naših spletnih straneh www.komunala-kocevje.si in v zavihku Odpadki in na povezavi <https://odpadki.komunala-kocevje.si/>, kjer uporabite iskalnik odpadkov. Julija 2016 je vsako gospodinjstvo prejelo tudi info plakat. Zato so izgovori, da še vedno (po 15 letih obveznega ločevanja) ne veste, kam kateri odpadki spada, neupravičeni.

Komunala Kočevje

Predstavljamo: Kühlschrank

V poplavi pop in rock skupin, ki napadajo slovensko glasbeno sceno, je redkost najti izvajalca, ki ne hlepi po čim večji prepoznavnosti, ne vidi smisla v izdajanju zgoščenke, nima nastopov in ne najema dragih snemalnih ekip. In izstopa po zvrsti glasbe, ki jo, kot pravi, dela za svojo dušo. Njegove skladbe nimajo namena pripraviti ljudi do poskakovanja ali vrtenja. Glavna moč **Kühlschranka** je v besedilih.

Ta se večinoma ukvarjajo z odnosi. Med poslušanjem komadov Simona Fugine, ki se skriva za 'hladnim' imenom, se poslušalec zamisli, kje je, ali želi tam ostati, ali oditi in s kom.

"Rad bi gledal na stvari s tvojimi očmi. Bi še verjela v ljudi, če bi lahko brala misli?" prepeva (in nagovarja) v pesmi S tvojimi očmi. Simon, ki se strinja, da ustvarja večinoma melanholična besedila, ima glasbo rad. In to je tudi edini razlog, da jo ustvarja. "Svet je danes drugače naravnani, vse gre prehitro mimo, stvari so razvrednotene. In avtorstvo se izgublja," izpostavlja samostojni ustvarjalec, ki je tudi službeno povezan z ustvarjanjem, a na drugem področju. Ravno zaradi prej naštetega ne vidi smisla v izdaji albuma. "Fajn je, da te sliši več ljudi," priznava glasbenik, hkrati pa pod vprašaj postavlja smiselnost majhnih naklad, recimo 500 izvodov (za en album). Simon se sicer ne želi žanrsko popredalčkati, glasbo ločuje zgolj na dobro in slabo. Navdih išče pri angleškem pevcu Morrisseyju in indie rocku. Njegove samostojne skladbe so odraz poskusov razumevanja, in ne zgolj dojemanja sveta. Svet se ne vrti za naju in Odhajaš postavljata v ospredje par, ki spozna (ali pa vsaj eden od njiju), da njun odnos ni nekaj najlepšega na svetu. Daleč od tega, velikokrat sta 'tam' zgolj zaradi navade. "Besedila niso osebno izpovedna," pojasnjuje Simon Fugina, a priznava: "Seveda pa poberem delčke iz tega, kar doživljam." Takšno glasbo poslušata tudi sicer in se v njej najde: "Veselih komadov pravzaprav ne znam pisati, lažje se izražam na takšen način," še odgovori na mojo opazko, da so skladbe malce žalostne.

Videospoti so nadgradnja besedil, a nikoli ne želi, da slika pripoveduje identično zgodbo kot besede. Ustvarja jih skupaj s fotografom, za 'igralce' vskočijo prijatelji in znanci, ki se za dobro zgodbo tudi jeseni večkrat potopijo v mrzlo Kolpo. "Zabavamo se, dobro nam je, prijatelji mi pomagajo in glede na to, da nikoli niso profesionalno stali pred kamero, opravijo odlično delo," se zasmije Simon.

Kühlschrank je 'one man band'. Simon zapoje besedilo, odigra instrumente ali jih do-

polni z virtualnimi studijskimi in naredi vso glasbo. "Takšen način je lažji, ker ne sprejemaš kompromisov in ker delaš, kadar želiš. Težje pa zato, ker nimaš povratnih informacij," pravi v Ljubljani živeči Kočevar.

V srednji šoli se je začel sam učiti kitaro, pozneje v Ljubljani spoznal nekaj ljudi, ki so imeli podoben glasbeni okus, skupaj so našli staro zaklonišče v Litiiji, kjer so nekaj let vadili in leta 2008 kot Gutti izdali prvenec. All eyes on you je požel odobravanje glasbenih kritikov, ki so ga ocenili za 'svežega' in 'originalnega'. Med opisi njihovih 11 skladb so bili tudi "ustvarili so povezavo med alternativno rock glasbo ter elegantnim in kakovostnim popom" ter "občutka za skladanje izrazito melodičnih skladb Guttijem ne primanjkuje." Peterica – Simon Fugina je bil eden od dveh kitaristov – je po dobrih odzivih koncertirala predvsem po Sloveniji, nastopila na festivalu v Berlinu in imela mini turnejo po Srbiji (Novi Sad–Kragujevac–Beograd). "Bilo je lepo. Zadnji špil smo imeli leta 2011," pojasnjuje Simon in dodaja, da je skupina postopoma sporazumno razpadla.

Kühlschrank – ime je izbral zato, ker dobro zveni – je nastal pozneje, pred petimi leti. "Vedno sem nekaj delal in leta 2012 videl razpis Vala 202 Imamo dobro glasbo. Za 'hec' sem prijavil skladbo Skrivnostno nebo," pojasnjuje samostojni začetek. Imel je dva tedna, da naredi komad in ga prijavi na razpis. Po dobrih odzivih je Kočevar, ki od zaključka srednje šole živi v Ljubljani, dobil voljo in začel ustvarjati nove komade. Edini do zdaj izdani samostojni komad, ki je v angleščini, je Fadeout. Na vprašanje, ali mu veliko pomeni, ko sliši svoje skladbe na radijskih postajah, pa odvrti, da izbira, na katerih se bodo vrtele. Glasbenik, ki ne skriva tega, da so nekatere radijske postaje v smislu vrtenja glasbe bolj kakovostne, nekatere pa (žal) ne.

Petra Šolar

Foto: Žiga Lovšin

Kozmetika & Pedikura

Studio B

Reška c. 5a, Kočevje 1330

tel.: 01 895 73 37, 051/737 003

NOVO NOVO NOVO

SAVNA V KOČEVJU

FINSKA, ZELIŠČNA, INFRA SAVNA

www.studio-b.si

Možnost zakupa celotnega prostora savn.

Ženski četrtki - ob četrtkih rezervirano samo za ženske

Prepustite se toplini savn, trenutkom miru in sprostitve

Ob obisku savne lahko koristite ostale kozmetične storitve z 10 % popustom..

Masaža

Pedikura

Manikura, IBX, Trajni lak

Limfna drenaža

Delovni čas savn, po predhodnem dogovoru, vsak dan od 16h do 21h.

Prihaja knjiga o Gotenici

Vsi smo že kdaj slišali za Gotenico, ki je kot del zaprtega območja Kočevske Reke s svojimi podzemnimi objekti burila domišljijo tako prebivalcev Kočevja kot tistih od drugje. Dolgo je bil kraj nedostopen, zaprt z zapornico in dobro zastražen. Danes je tam vadbeni center ministrstva za notranje zadeve, podzemni objekti, kjer naj bi se v primeru vojaškega napada skrivalo politično vodstvo države, pa so namenjeni tudi Arhivu Republike Slovenije, ki tu shranjuje filmsko gradivo. Vendar kljub širši prepoznavnosti kraja malokdo ve, kaj se je v Gotenici dogajalo do tistega leta 1949, ko so izselili celotno prebivalstvo in

leta 1949, morda z večjim poudarkom na medvojnem obdobju. Iz tega časa je ohranjenih kar nekaj izpovedi prič, različnih zgodb in dokumentov, kar predstavlja največjo vrednost knjige. Posebno poglavje je namenjeno tudi šoli v Gotenici in pa partizanski bolnišnici, ki se je zaradi varnosti morala večkrat seliti. Drugi del je namenjen hišam. V knjigi je dokumentiranih vseh 108 hiš, ki so nekoč stale v Gotenici, vključno z zaselkom Mrzli Studenec, opremljene pa so s podatki o njihovih prebivalcih in kjer je bilo možno, tudi s slikovnim gradivom. Bistvo vasi namreč predstavljajo ravno ljudje, ki so tu živeli in ustvarjali

drugimi je tudi Gotenica prosila za pet topičev ali pušk. Tabor v Gotenici so porušili leta 1839, iz materiala pa so zgradili štiri hiše in povečali cerkev. Pri prezidavi ene od hiš so leta 1910 našli taborski kamen z letnico 1500.

V drugi polovici 19. stoletja je Kočevsko zajel val izseljevanja, predvsem iz ekonomskih razlogov (razdrobljena kmečka posestva, propadanje starih obrti, želja po boljšem zaslužku). V tem obdobju se je iz Gotenice odselilo 296 oseb, večinoma v Ameriko. Le peščica se jih je vrnila nazaj. Izseljevanje se je nadaljevalo tudi po prvi svetovni vojni. Po razpadu Avstro-Ogrske in z ustanovitvijo Kraljevine

nim vzdevkom Krojnerji, nekateri pa so bili do Slovencev nevtralni in lojalni. Sredi vasi v hiši št. 14 so imeli dom kulture. Ivanka Lapajne z Mrzlega Studenca se spominja prigode iz šolskih dni: "Enkrat, ko sem šla iz šole gredoč po mleko, me je obkolilo osem sošolcev Kočevarjev pred Höglerjevo hišo št. 5, eden od njih je stekel po fižolovko in z njo so me pretepali. Pri tem so uporabili tudi ravnila. Domov sem prišla ob pol enih vsa črna po hrbtu od udarcev. Moja mama je šla k učiteljici in se ji potožila. Učiteljica ji je rekla, da naj kar potrpi in da bo že prišlo povračilo."

Druga svetovna vojna je prinesla italijansko okupacijo in

obiskal leto pred smrtjo (1959) in se precej začudil, ko je na steni opazil sliko maršala Tita, župnik Gliebe pa je komentiral: "Njemu sem neizmerno hvaležen, da lahko uživam dostojno življenje!"

Po končani vojni so se v Gotenico priseljevali prebivalci iz Loškega Potoka in okolice Plešč. Po ustanovitvi državnega posestva so bili junija 1947 v Gotenico prisilno priseljeni prebivalci iz obmejnih predelov Prekmurja in Koroške in istega leta oktobra iz obmejnih predelov Gorenjske. Zaradi zaprtega območja Kočevska Reka in izgradnje podzemnih objektov so 8. decembra 1949 izselili vse prebivalce Gotenice. Povojno obdobje je prineslo

Pogled na ulico, kjer stojijo hiše s hišnimi številkami od 19 do 22, na koncu je cerkev sv. Ožbolta, leta 1940. • Foto: dr. Arnošt Brilej, arhiv Toneta Šega.

začeli graditi te objekte. Kdo so bili ljudje, ki so prvi prišli na to območje in sredi nepristopnega pragozda ustvarili vas, se skozi stoletja s težkim delom na slabo rodovitni zemlji in z ostrim podnebjem borili za vsakdanji kruh, kljub temu pa ustvarili skupno zgodovino, ki se jo še dandanes radi spominjajo. Tako imenovani *Goteničarji*, kolikor jih je še ostalo, se namreč vsako leto dobijo v Gotenici in ob prijetnem družanju obujajo spomine na vas, ki jim je nekoč predstavljala dom. Eden od njih je tudi Tone Šega, ki se je z družino iz Loškega Potoka preselil sem med drugo svetovno vojno. Da Gotenica in njeni prebivalci ne bi utonili v pozabo, je poskrbel z obsežno in poglobljeno knjigo, ki zajema praktično vse, kar se je tu dogajalo. Dolga leta raziskovanja, pisanja, pogovorov in iskanja informacij končno rojevajo sadove.

Knjiga z naslovom *Gotenica in njeni ljudje* je razdeljena na dva dela. Prvi zajema celotno zgodovino od same naselitve območja do prisilne izselitve in praznjenja

zgodovino, kar pove tudi sam naslov knjige.

Slovinci so naselili območje na severozahodu goteniško-reške planote že pred 13. stoletjem, naselbino pa so poimenovali Kotnica, kar naj bi pomenilo vas v kotu. Kmalu zatem so grofje Ortenburški, lastniki kočevskega ozemlja, Kočevsko poselili z nemškimi poljedelskimi naseljenci, ena skupina pa se je pridružila tudi tedanjim slovenskim prebivalcem v Gotenici.

V času turških vpadov na začetku 16. stoletja so podložniki začeli graditi obrambne tabore, utrdbe ob cerkvah v Mozlju, Koprivniku, Kočevski Reki, Starem Logu, okrog župnišča v Borovcu in tudi v Gotenici. Utrdbe z meter debelim in do 10 m visokim dvojnimi obzidjem s stolpi in strelnimi linami so morali oskrbovati in braniti podložniki sami. Ob pomanjkanju in prevelikih stroških za tabore so prosili deželnega vicedoma oziroma avstrijskega nadvojvoda za orožje, strelivo, podporo in popust pri davkih. Med številnimi

SHS se je na Kočevskem marsikaj spremenilo, posledično tudi v Gotenici. Kočevski Nemci so izgubili svoj privilegirani položaj, nemščina ni bila več uradni jezik, ukinili so nemška društva in šole. V katastru iz leta 1936 je bila vas Gotenica označena kot popolnoma nemški kraj. Le za 11 družin od 85 podatki kažejo, da so bili njihovi člani slovenskega ali deloma slovenskega rodu.

Odnosi med Slovenci in Kočevskimi Nemci so se začeli krhati, ko so mladi Kočevarji po letu 1928 organizirali Švabsko-nemško kulturno zvezo z ustanavljanjem krajevnih skupin Kulturbunda po kočevarskih vaseh, s čimer so začeli širiti nacistično gibanje. Vodstvo nacistično usmerjenih Kočevarjev z Wilhelmom Lampetrom na čelu je na Kočevskem ustanovilo 25 šturmov, med njimi tudi v Gotenici. Z ustanovitvijo Kulturbunda se je življenje v vasi precej spremenilo. Med Kočevarji sta bili dve struji, nekateri so bili pravi 'hitlerjanci' z negativnim odnosom do Slovencev, ki so jih zmerjali s sramotil-

Josef Kraker, župnik v Kočevski Reki, in Josef Gliebe, župnik v Gotenici, v letih pred 2. svetovno vojno. • Foto: Pokrajinski muzej Kočevje

množično izseljevanje Kočevarjev. Iz Gotenice naj bi se odselilo 239 oseb, ostalo pa jih je 52, med njimi tudi župnik Josef Gliebe. Znan je bil po svoji dobrodelnosti, prebivalcem Gotenice je ves čas stal ob strani in celo pošiljal prošnje za izpust iz internacije posameznih vaščanov, ki so bili zajeti med vojno. Nепrestano se je boril proti narodnostnemu zatiranju in je, čeprav je bil slaboten zaradi bolezni, do konca zgleđno opravljal svoje dolžnosti. Avtor Tone Šega pravi, da ga je

tudi načrtno rušenje sakralnih objektov, med njimi tudi cerkve sv. Ožbolta v Gotenici, ki je stala na mestu, kjer danes še vedno stoji mogočna stara lipa in spominska plošča.

Knjiga o Gotenici ni namenjena le nekdanjim vaščanom in njihovim potomcem, temveč vsem, ki se zanimajo za lokalno preteklost in tudi tistim iz druge, ki sicer Gotenico poznajo, pa jo želijo videti v drugačni luči. Njen izid lahko načrtujemo spomladi.

Jana Pintar

**Pleskarstvo
Steklarstvo**
Branko Lebar s.p.

Za pripravo ponudbe nam pišite na:
info@storitve-lebar.si

Reška cesta 15
1330 Kočevje
01/89 555 97

SLIKOPLESKARSKA DELA

**IZDELAVA TOPLOTNO
IZOLACIJSKIH FASAD**

UOKVIRJANJE SLIK

**STEKLO IN STEKLARSKA
DELA**

stekleni nadstreški, ograje, pregradne stene, ...
steklene stene za tuš kabine
steklene kuhinjske stenske obloge

Najboljša spletna trgovina za vse ljubitelje sestavljanek (puzzle)

S sprehoda po Kočevju: 'Majstrska hiša' na Trati

V decembrski številki Kočevske nas je sprehod po Kočevju popeljal do ene izmed obeh 'majstrskih hiš', ki jih premore naše mesto. Če je tista ob cesti v Mahovnik že od vsega začetka bila namenjena bivanju tekstilnih delavcev, pa za njeno soimenjakinjo ob cerkvi Corpus Christi na Trati to ne velja. O tem ne nazadnje priča tudi med ljudmi še vedno ohranjeno ime 'staro župnišče', čeravno morda ni čisto ustrezno. Je pa stavba, ki danes žal ni več v najboljšem stanju, svoje dni res služila duhovnim potrebam. Hkrati pa ima še zanimivo, lahko bi rekli celo burno preteklost.

Njen nastanek je namreč zaznamoval spor med kočevskim dekanom Kresetom in njegovim kaplanom Smrekarjem. Medtem ko je prvi ob koncu preteklega stoletja razmišljal o gradnji nove mestne cerkve, pa je drugemu bila bližja zamisel, da bi v Kočevje pripeljal lazariste, ki so se ukvarjali s socialnim delom. Prepričanje je privedel do tega, da si je znani kočevski mecen Georg Stampfl, ki je bil za novogradnjo pripravljen posoditi denar, na koncu premislil. Cerkev so zato začeli graditi šele leta 1900.

Ker so se nesoglasja med duhovnikoma zaostri do te mere, da je Krese škofu zagrozil z odpovedjo župniji, je Smrekar sicer moral oditi iz Kočevja, a je vendar dosegel svoje: na Trati je nastal lazaristični samostan oziroma misijonska hiša. Mimogrede, na veliko jezo liberalcev, ki so o tem, da naj bi jo lazaristi postavili s prevaro, pisali celo v češkem časopisju. Dovoljenje, da na tem mestu zgradi mizarstvo, kamnoseško in kiparsko delavnico s stanova-

Corpus Christi z misijonsko hišo • Foto: vir www.gottschee.nett.tif

nji za zaposlene, naj bi namreč sprva dobil obrtnik Franz Jonke iz Velikih Lašč, ki pa mu je nato 'zmanjkalo' denarja in iz delavnice je nastal misijon.

Leta 1893 so časopisi poročali o dokončanju stavbe. Lazaristi so tudi dejansko prišli v Kočevje, vendar niso ostali dolgo. Hišo je tako na svoja pleča moral prevzeti Smrekar. Pozneje se je zamenjalo še nekaj lastnikov, čeprav znova ne brez afer. Oktobra 1898 je Grazer Tagsblatt

denimo zagnal vik in krik, da bi skoraj prazna stavba – v njej je tedaj živel le neki upokojen policijski inšpektor – zaradi bližine cerkve utegnila postati okop slovenizacije Kočevja. Predlagal je, naj se vanjo preseli mestna bolnišnica. To se seveda nikoli ni zgodilo, ko so hišo odkupili ustanovitelji Tekstilane, pa je tako ali tako postala del nove zgodbe – zgodbe kočevske tekstilne industrije.

Mihael Petrovič ml.

Majstrska hiša na Trati, okoli 1930; • Foto: Anton Sovre, Pokrajinski muzej Kočevje

Dnevi bele tehnike

gorenje

PRALNI STROJ
Gorenje W6202

Redna cena: 349,99€

Akcijska cena: 299,99€

Energijski razred učinkovitosti A++
Zmogljivost pranja 6 kg
Število obratov 1000obr./min
5 let garancije

gorenje

SUŠILNI STROJ
Gorenje D85F656T

Redna cena: 599,99€

Akcijska cena: 519,99€

Energijski razred učinkovitosti A++
Zmogljivost sušenja 8 kg
Toplotna črpalka; DA
Kondenzacijsko sušenje; DA
5 let garancije

BEKO

KOMBINIRANI HLADILNIK
Beko CN232220X

Redna cena: 439,99€

Akcijska cena: 399,99€

Energijski razred učinkovitosti A+
Neto prostornina hladilnika (v l) 197 l
Neto prostornina zamrzovalnika (v l) 90 l
Višina (v cm) 185 cm
5 let garancije

Jana invest d.o.o.

Kolodvorska cesta 16A, 1330 Kočevje

gsm: 070/700-802

e-mail: trgovina.jana@siol.com

www.jjana.si

STROKOVNO SVETOVANJE

DOSTAVA NA DOM

MONTAŽA

UGODNO FINANCIRANJE

PLAČILO TUDI NA OBROKE

do **60** mesecev

Deklica s piščalko šla v roke Borisu A. Novaku

Žirija za podelitev priznanja deklica s piščalko je letos med tremi prispelimi nominacijami za strokovno odličnost na področju umetnosti, humanističnih znanosti in kulture izbrala Borisa A. Novaka, pesnika, prevajalca, avtorja pesniških in dramskih del za otroke in mladino.

Potem ko so na poziv prispele tri nominacije, in sicer je SNG opera in balet Ljubljana nominirala Gregorja Guština, Gimnazija in srednja šola Kočevje je nominirala Petra Movrina, Založba Goga pa je nominirala Borisa A. Novaka, je strokovna žirija svojo odločitev o tem, da mora prejemnik Priznanja Občine Kočevje Deklica s piščalko dosegati v slovenskem kulturnem prostoru nacionalno ali mednarodno primerljive vrhunske rezultate na področjih svoje ustvarjalnosti tako, da je njegovo delo povezano z regionalnim področjem Občine Kočevje, in zato bistveno prispeva k umetniškemu, znanstvenemu in kulturnemu razvoju Kočevske, za prejemnika priznanja deklica s piščalko razglasila Borisa A. Novaka. Žirija je v obrazložitvi zapisala: "Boris A. Novak je eden naših najvidnejših literarnih ustvarjalcev. Je pesnik, prevajalec, avtor pesniških in dramskih za otroke in mladino, akademsko se posveča verznim oblikam in jih potem tudi praktično izpisuje; v njegovem zadnjem pesniškem naboru je čez 200 različnih pesemskih oblik, od tega jih je v slovenščino kar 60 sam prvi prenesel iz tujih vzorov in jih ducat in pol sam izumil. Je vrhunski prevajalec najtežje prevedljivih francoskih simbolističnih pesnikov, pa tudi trubadurskih predhodnikov. Njegove drame so igrive, kadar govori o slasti jezika, kadar se loteva perečih družbenih tem, recimo razprodaje lipincev ali anomalij pri lastninjenju založb, je vpleten in do konca neizprosen. Novakovo poezijo so primaknili postmodernizmu, ker je bilo to moderno. Zaradi vračanja k tradicionalnim pesniškim oblikam po obdobju, ko je bila bolj cenjena destrukcija forme in sintakse. Vendar je po sonetnih vencih in umetelnih verzifikacijah že z Mojstrom nespečnosti pokazal, da je njegov pesniški zastavek globlji, da mu ne gre za dvoumno izmuzljivost in vseenost nasproti zahtevam časa. Vojna in nasilje na področju nekdanje skupne države, predvsem pa Novakov osebni angažma pri pomoči pisateljem, ki so ostali v obleganih mestih ali zaradi vojnih grozot prehajali skozi Slovenijo, so zazveneli tudi v poeziji. Enako bridkost ob slovesu od staršev ali rekonstruirani spomini na sorodnike, bolj ali manj vse vojake zgodovine in celo revolucije, ki so jih pogoltnile čistke znotraj partije, internacije, zapori – ali pa so padli v vojni.

Iz tega kar najbolj intimnega gradiva je sestavljen tudi njegov ep Vrata nepovrata,

Foto: Gorazd Svete

obsežno delo, ki do zdaj, ko smo dobili dva od treh delov, obsega kakšnih 1.200 strani verzov. V prvem delu, Zemljevidih domotožja, so popisi, pesniški katalogi vsakdanjosti: bivališča, domovi, predmeti, rekviziti, ob katerih se spominja prijateljevanj in družabljenj. V drugem delu, V času očetov, se ozira v zgodovino in v lastne spomine na pokojne in tudi žive. Predvsem na prednike in očeta, pa na vse matere in tete, ki jih je iz političnih zaporov in preganjanja potegnilo v vojno vihro in jih je ta prekalila in nekatere ugonobila, na heroje in na žrtve. Osrednji del Časa očetov, ki poteka v dialogu z Dantejevo Božansko komedi-

Foto: Gorazd Svete

Foto: Gorazd Svete

jo, katere najbolj očarljivi in pesniško učinkoviti deli so opisi krogov pekla, je posvečen očetu Anteju, komandantu Kočevskega bataljona in njegovemu partizanjenju na Kočevskem in še

posebej v času roške ofenzive; zaradi navezav na Kočevsko mu žirija soglasno podeljuje nagrado deklica s piščalko. Novak verzno mojstrsko izpisuje očetovo borbeno zvižanost, s

katero so zavzeli most na Brodu na Kolpi, se navdušuje nad slepilnimi manevri, s katerimi so prevzijačili premočnega nasprotnika. Kot njegovi bratje je bil tudi Ante na meji sprejem-

ljivega in zato v nemilosti pri zapečarskih vodjih revolucije, vendar njegovo – in Borisovo – razočaranje ne velja predvsem umanjkanju njihovih vojnih večšin. Še bolj se razvname ob grozi, da je v času vznesenosti zaradi silnosti zmage nastopil čas obračuna, ko se je del prejšnjih žrtev in preganjanih prelevil v krvnike. Za Anteja je vojna izgubljena nad Trstom, ko vidi transporte civilistov na poti v fojbe, za Borisa, ko mora preišljevat, ali je s svojim priimkom upravičen, da obišče brezno pri Krenu. Poezija se zadev zgodovine loteva z lastno odprtostjo in večznačnostjo, pri tako občutljivem pesniku, kot je Boris A. Novak, je ob junaštva vedno pripuščen tudi dvom in pod površnico vsake lepote tiči groza. Hkrati je z verznimi in pesniško raznovrstnimi postopki, ki jih imenitno obvladuje in se jim nikoli ne pusti zapeljati, temveč ostaja na sledi sporočila, Novak spisal lastno zgodbo, ep o sebi in najbližjih in o narodovem hrepenenju po svobodi. Novakov ep je toliko bolj naš, splošen in obče veljaven, kolikor bolj je oseben. Zaradi vsega navedenega je odločitev žirije, da se priznanje deklica s piščalko dodeli prav njemu."

V okviru kulturnega programa je avtor in režiser Marko Glavač obiskovalce popeljal s konceptom kulturnega programa z naslovom Razsrediščenost ter s reartikuliranim razsrediščenim prerformansom z naslovom: Kdo smo, ste, so?, ki so ga izvedli dijaki Gimnazije in srednje šole Kočevje: Tjaž Mihelič, Tilen Rac in Helena Petkovič. Kot nastopajoča pa sta se pod vodstvom domačina Gregorja Guština predstavila baletna plesalca, Barbara Potokar in Kenta Yamamoto, oba člana ansambla SNG Opera balet Ljubljana.

Pri samem projektu so sodelovali številni priznani, predvsem domači umetniki, med drugim **Gašper Jarni**, domačin, slovenski dramski, filmski igralec in lutkar, **David Šušel**, pesnik z izvedbo pravljice Čolnički z lučjo v obliki knjižice, ki so jo obiskovalci prejeli po sami prireditvi, **Klavdija Križ Potisk**, vodja gledališko-plesne skupine KUD-a Godba Kočevje s članicami: Klara Bilbija, Neja Erjavec, Ana Šančič in Ajda Bradeško.

Glasbeni del programa sta zapolnila glasbenik in kitarist svetovnega renomeja Damir Halilić Hal ter Tolkalna skupina glasbene šole Marjana Kozine.

Prireditelj je obiskalo ogromno kulturnih presežkov, željnih Kočevjarjev. **Nina Sambolec**

Luč sveta ugledal 3. zbornik ob tematskih letih

Spominu na pomembne osebnosti in dogodke iz naše preteklosti posvečena tematska leta, ki jih na Kočevskem pripravljamo od leta 2011, so se v tem času očitno dodobra prijela in postala tradicija. Že tretje leto zapored pa je njihov spremljevalec tudi literarno-likovni natečaj, ki ga v sodelovanju z občinsko upravo pripravlja kočevska izpostava Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti. Ob

stava, že prej značilna za ustvarjalce literarnih prispevkov, prvič razširila še na polje neliterarnega, kar kaže, da s tem zbornik vse bolj postaja dejanski prerez trenutne kočevske (in širše) ustvarjalnosti v vseh starostnih skupinah. Žal le, da omejenost prostora ne dopušča predstavitve večjega števila likovnih in fotografskih del, kar bi gotovo dodatno prispevalo k reprezentativnosti publikacije.

MOČ VODE, RAZKOŠJE SVETLOBE

Dela udeležencev natečaja JSKD OI Kočevje ob Letu vode in luči

Naslovnica zbornika • Avtor: Aleš Škaper

zaključku leta vode in luči je v tednu po prazniku slovenske kulture tako ponovno izšel zbornik, v katerem so zbrana dela avtorjev in avtoric, ki so se odzvali vabilu k sodelovanju.

Na šestdesetih straneh knjižica tudi tokrat ponuja široko paleto pristopov k razpisni tematiki, ki je bila ob 120-letnici Vodarne in elektrarne Kočevje opredeljena z naslovom Moč vode, razkošje svetlobe. Vsekakor je v primerjavi s prejšnjima letoma natečaj prinesel tudi kakovosten premik, saj se je pestra generacijska se-

Seveda bodo izvodi zbornika vsem, ki jih zanima, kaj lahko na Kočevskem 'na ogled postavimo' dobro poldrugo stoletje po izidu Prešernovih Poezij, brezplačno na razpolago v Pokrajinskem muzeju Kočevje, Knjižnici Kočevje in v predverju občinske stavbe. Bo pa marca predvidoma predstavljen tudi v prostorih kočevske knjižnice, ki se tako še dejavneje vključuje v prizadevanja za promocijo tematskih let in vsestransko spodbujanje domačih ustvarjalnih potencialov.

Mihael Petrovič ml.

Naslovnica: Nataša Briški

KOLUMNA

Kako preživeti v poplavi izmišljenih novic, lažnih zgodb in alternativnih resnic

Foto: Grega Žunič, Viva

Kratek odgovor je: ne vem. Ker je vsega toliko, da se je v tem močvirju težko znajti že aktivnemu uporabniku medijskih vsebin, kaj šele nekemu, ki morda ni tako zelo več ločevanja tovrstnih zrn od plev. In niti nima časa, da bi na različnih naslovih preverjal, kaj drži in kaj je laž. Skratka, zapleteno je, če si izposodim Facebookov status.

Pred dnevi me je šokirala zgodba dveh morilcev, ki sta se brutalno spravila na 26-letnega moškega. Umor sta celo v živo prenašala prek spleta in svoje Facebook strani. Kakšen stvor od človeka moraš biti, da se nasilno izživljaš nad drugim? Kakšen pezde, da to snemaš in v živo prenašaš? In kar je dodatno zaskrbljujoče, ljudje so video množično delili po spletu, v nekaj urah je imel na desettisoče ogledov. Kljub pozivom slovenske policije in številnim prijavam je brutalen posnetek umora obvisel na Facebooku za celih 13 ur, preden so ga administratorji končno umaknili. Četr milijona ljudi si ga je na koncu ogledalo. Četr milijona ljudi je čutilo potrebo po tem, da se naslaja nad surovim pretepanjem in umorom sočloveka. Da te kap. In po naši zakonodaji predvajanje umora prek spleta sploh ni kaznivo dejanje.

Vse to so tudi stvari, s katerimi bi se morali ukvarjati tudi pisci in piske nove medijske strategije. Ne samo, da jo sestavljajo in neuspešno pišejo že leta, da je strahovito zastarela in brez rešitev na izzive sodobnega časa, na žalost ostaja tudi brez odgovora na takšne in podobne težave. Živi še v časih tradicionalnih medijev, medtem pa ljudje iz leta v leto v vse večjem številu in vse pogosteje visimo na ... spletu. Kje so šele debate o lažnih novicah in zaježitvi podobnih norosti.

Založba slovarjev Oxford Dictionaries je za besedo leta 2016 razglasila "post-truth" (op. post-resničen). Pridevnik, ki opisuje okoliščine, v katerih imajo objektivna dejstva manjši vpliv na javno mnenje od pozivov, ki apelirajo na naša čustva in osebna prepričanja. Ali vsaj tako se zdi. Koncept post-resničen je bil, kot so zapisali v obrazložitvi, v rabi že kakšno desetletje, a je v kontekstu Brexita in ameriških predsedniških volitev dobil silovit zagon. Resnica postaja irelevantna, laganje, izmišljevanje in izkrivljanje dejstev pa so nova črna. Tudi v Sloveniji smo iskali besedo leta 2016. Izbor je izpeljal Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Slovenci in Slovenke pa smo najbolj množično glasovali za besedo: begunec.

Splet se nam je zgodil tam nekje sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja. Fascinirani nad tem, kaj vse se da na njem in z njim početi, smo skočili v bazen, zdaj pa sproti odkrivamo pasti, ki prežijo na nas. Verjetno drugače niti ne bi šlo. Kako naj se sicer naučiš vožnje, če novosti ne vzameš v roke in se zapelješ krog ali dva. Mar ne? No, težava je v tem, da te novosti pred nami nihče ni peljal na poskusno vožnjo. Na sovoznikovem sedežu manjka inštruktor, ki bi nam znal razložiti, kako delujeta gas in sklopka, kje se pritisne na bremzo in kakšne so omejitve. In tako se zdaj precej na pamet vozimo že dobri dve desetletji. Manjka tudi medijski opismenjevanje. Da bi že najmlajše učili rokovanja z novimi orodji, preden jih začnejo uporabljati, predvsem pa odbiranja med zrnjem in plevelom. Med oglasi in novico. Čas bi bil, da se končno postavijo kakšna pravila igre. Ne govorim o cenzuri, ampak osnovnem paketu navodil za uporabo. Ali vsaj tutorial o pripomočkih, ki bi nam pomagali, da bi se lahko v novi medijski realnosti, v katero smo bili pahnjeni povsem nepripravljeni, bolje znašli.

Težava današnje ponudbe ustvarjalcev medijev namreč ni, da bi mi kot bralci, gledalci in poslušalci imeli preveč informacij, teh je res na voljo več kot kdajkoli prej v naši zgodovini. Težava je v tem, da so zatajili filtri. Če so včasih hlastali za novicami, je teh danes toliko, da ne veš, kaj bi z njimi. Več ali manj se ponavljajo na vseh naslovih in zato nimajo vrednosti. Tudi medijev je za eno malo morje. V našem razvidu jih je po zadnjem štetju (op. datum izpisa 5. januar 2017) zabeleženih 2073 medijev. Kdor ima pet minut časa, lahko v Sloveniji dandanes registrira svoj medij. A če zanje še veljajo neka pravila igre, pa so družbena omrežja čisti divji zahod. Kako med tistimi, ki pridejo na tvojo časovnico, ločiti izmišljene od pravih novic? Komu sploh še zaupati?

Francoski časnik Le Monde je denimo v ta namen lansiral Decodex, spletno platformo, ki uporabnikom omogoča preverjanje verodostojnosti spletnih strani in informacij. Objavili so bazo, v kateri je že preko 600 nezanesljivih spletnih strani, ki objavljajo neresnične vsebine oz manipulacije.

Fenomen lažnih novic utegne biti še bolj strašljiv, kot si morda predstavljamo. Če so bili do zdaj to 'zgolj' zapisi in 'obdelane' fotografije, se moramo v prihodnje pripraviti tudi na zmanipulirane audio in video posnetke. Tehnologije, ki jih uporabljajo v Hollywoodu, in poganjajo tudi video igre, so že zelo blizu temu. Adobe je pred nekaj meseci denimo predstavil produkt, ki uporabnikom omogoča, da z aplikacijo posnamejo glas od nekoga, vtipkajo poljuben tekst, ki bo na koncu slišati, kot bi ga govorila ta ista oseba. Torej, videli in slišali bomo nekoga govoriti, a bodo njegove besede in obrazna mimika zgolj posledica računalniške manipulacije. In zelo težko bo ločiti pravo od nepravega.

Realnost postaja vsota informacij, ki jih dobivamo prek medijev. Ti isti mediji, prek katerih dobivamo informacije in oblikujejo našo podobo o svetu, pa zaradi krčenja proračunov v vse večji meri objavljajo zgolj še reciklirane informacije. Zgodbe, ki jih najdejo na drugem naslovu. Predelajo v nov paket in objavijo. Zapisi tako niso več posledica neposrednih izkušenj, ampak kopije producirajo originale.

Dobrodošli v krasnem, novem svetu. Ampak brez panike, časopis, ki ga ravno držite v rokah, je na svetli strani Sile.

Nataša Briški

GRADBENIŠTVO IN KRAJINSKA ARHITEKTURA
Maja Govže s.p., Roška cesta 43, Kočevje

GIKA

TEL: 040 830 213 / 051 330 993
email : gika.gradnje@gmail.com

- GRADBENA IN ZAKLJUČNA DELA
  - novogradnje
  - adaptacije stanovanj, kopalnic
- FASADERSTVO
  - brezplačna barvna študija
  - priprava dokumentacije za pridobitev ekosubvencij
- UREJANJE IN NAČRTOVANJE OKOLICE

In memoriam: Jure Bradeško (1965–2017)

Morda spominskega zapisa res ni najprimerneje začeti s citatom, toda ob slovesu Jureta Bradeška se človek kar nehote spomni rekla, da mlad umre, ko gar ljubijo bogovi. Pa tudi misli, ki je bila sicer izrečena v drugačnem kontekstu, vendar nazorno ponazarja vso neizprosno resnico človeške minljivosti: da ne vemo ne ure ne dneva.

Za Jureta drži oboje. Umrli je tako nepričakovano, da tisti, ki smo ga poznali, težko verjamemo. Marsikdo je ob novici najprej pomislil, da gre le za slabo šalo. Rojenice, ki so mu po verovanju prednikov ob zibelki krojile usodo, pa so nas oropale tudi iskrivega duha, ki je vedno znova presenečal s svojimi idejami ter sposobnostjo in energijo, da zamišljeno uresniči. Bogovi, karkoli si že kdo pod tem pojmom predstavlja, so morda profitirali, Kočevska in njeni ljudje pa smo izgubili. Veliko izgubili.

Čeprav Juretu kultura že v srednješolskih dneh ni bila tuja, saj je bobnal in pel v kočevski skupini 8 Ton, zadnja leta pa v duetu Kine Mine, so ga številni poznali predvsem kot enega prvih ambicioznejših podjetnikov v Kočevju na prelomu stoletja. Pekarna Hram, tista, kjer so 'pridne roke peklo kruhek po babičinih receptih', je Kočevjarjem pomenila dobrodošlo popestritev lokalne ponudbe in številni se še spominjajo, kako so ponoči hodili kupovat svež kruh na 'Festungu', kjer je še vroč prihajal naravnost iz krušne peči. V Kočevju malodane ni bilo mize, na kateri se ne bi kdaj znašel ta ali oni Hramov izdelek.

Foto: Urban Bradeško

Še pomembneje pa je Jure Kočevsko zaznamoval, ko je z Igorjem Rančigajem pod okriljem Centra za mladinsko kulturo Kočevje aprila 2010 ustanovil prvo lokalno spletno televizijo v Sloveniji.

Televizija je v samo nekaj letih prerasla začetne okvire in s svojo zasedbo postala podlaga za zahtevnejše podvige, kakršen je bil denimo projekt Centra za mladinsko kulturo Kočevje Izgubljene kočevske vasi, z informacijskimi tablamami in spletno predstavitev nadgrajen niz dvanajstih dokumentarcev o naselbinski dediščini Kočevske. Film Kolpa Kupa Koupa, ki so ga v produkciji Freeloaders Media House posneli Jure, njegov

sin Urban in ostali, pa je gostoval na številnih festivalih ter doma in v tujini prejel več priznanj. Vsekakor lep uspeh za kočevsko ekipo, ki si je ime 'priskledniki', kar beseda freeloaders pomeni, naredila, ker si je na začetku vso potrebno opremo izposojala pri TV Kočevje.

Jure je s prijatelji in sodelavci sedežu TV Kočevje na Ljubljanski cesti 7a, ki je nekoč služil potrebam hotela Sonce, v povojnem času pa nazadnje tekstilni proizvodnji, tudi sicer znal vdihniti življenje. Kot Kreativno središče Zezenina je stavba po letu 2013 postala zbirališče vseh, ki so radi prisluhnili dobremu koncertu, si ogledali razstavo likovnih del ali pa ob predavanjih spoznavali ko-

čevsko preteklost, da o Kočevski filmski jeseni in Festivalu urbane kulture, ki sta prav tako plod ustvarjalne zagnanosti moštva Zezenine, niti ne govorimo.

Nekateri ljudje meje premikajo kot divja reka, z nebrzdano silo, rušec vse pred seboj. Jureni bil tak. Če bi veljalo izpostaviti katero izmed njegovih lastnosti, bi bili to verjetno predvsem povezovalnost in zmožnost sodelovanja z drugimi. Sposobnost dojemanja celote ter hkratnega zaznavanja detajlov, ki mu je bila lastna kot fotografu, ga je odlikovala tudi v pristopu k vsakdanjim življenjskim izzivom. V tem pogledu je bil neprecenljiv sooblikovalec kulturnega življenja na Kočevskem, med drugim pri

snovanju občinskih tematskih let, nastajanju strategije kulture in še kje.

Ena izmed na videz drobnih zamisli, ki so se porodile v Juretovi glavi, je bila tudi oživitev stare trte za Cetinskijevo hišo oziroma nekdanjo mestno knjižnico spomladi 2014. Na prvi pogled se dogodek v primerjavi z vsem, kar je naredil, mogoče zdi skorajda banalen, a nazorno kaže, kako zelo se je zavedal, da Kočevje potrebuje nekaj, kar bi mu dajalo dušo, in da je včasih za to potrebno zelo malo. Ko je tisti marčevski dan najstarejši kočevski trti, vinski veletrgovec Ivan Cetinski jo je verjetno zasadih kmalu po dograditvi hiše v tridesetih letih minulega stoletja, mojster Anton Kostelec z rezi vračal življenje, pa gotovo ni nihče pomislil, da bo Jureta kmalu doletela podobna usoda kot Cetinskega.

Ta je, star komaj 44 let, za posledicami srčne kapi umrl avgusta 1941. Juretu ni bilo dano živeti veliko dlje in tudi njega je smrt v neznano odpeljala polnega snovanj in načrtov za prihodnost. Tako bo Cetinskijeva trta, ki prav po Juretovi zaslugi še vedno šepeta njegovo ime, poslej žal morala šepetati tudi Juretovega. Seveda pa je Jure v svojem prekratnem življenju kot ena osrednjih osebnosti kočevske kulture začetka 21. stoletja za seboj zapustil tako bogato dediščino, da bodo na njej lahko gradili še številni. Zato niti ni povsem na mestu trditi, da se je poslovil. Je odšel, a ostaja.

Mihael Petrovič ml.

Kulturijada 2017

Klub kočevskih študentov februarja ponovno organizira tradicionalni festival Kulturijada, na katerem ste si v preteklosti lahko privoščili obisk skrbno izbranih glasbenih, literarnih, filmskih in družabnih vsebin. Lansko Kulturijado je zagotovo zaznamoval koncert skupine Čompe, ki jo sestavljajo vrhunski slovenski izvajalci. Klub kočevskih študentov želi s festivalom opozarjati na kakovostno slovensko produkcijo in izkazati podporo slovenskim ustvarjalcem.

Tudi letos ne bo nič drugače – potovali bomo po svetu in predstavili slovenske godbe. Na odprtju, ki je bilo 4. februarja, je Bazo 13 obiskala ekipa iz ljubljanskega Second Homa, migrantskega prostora, ki zadnje pol leta deluje v avtonomni tovarni Rog. Gosti z vsega sveta so predstavili politično stanje, ki jih je pregnalo iz njihovih domovin,

opisali pot, po kateri so prišli v Evropo, ter nevdržnost in negotovost, v kateri so v Sloveniji tako tisti z že odobrenim azilom kot tisti, ki ga še čakajo. Po okrogli mizi, na kateri so bila dobrodošla tudi vaša vprašanja, je program nadaljeval Iman Šahriari, mlad raper z umetniškim imenom Naji, ki se je znašel v slovenski prestolnici potem, ko je s svojimi družbeno kritičnimi pesmimi stopil na žulj politikom v rodnem Iranu in bil prisiljen bežati.

10. februarja se je kočevskemu občinstvu predstavila etno skupina Istranbul, ki je nedavno povila nov album.

Najbolj pričakovan koncert sezone pa je zagotovo pustno rajanje s skupino Repetitor, srbskim triom, ki žanje uspehe po največjih evropskih festivalih. Prvič se bodo 25. februarja predstavili medvedjemu občinstvu ob plesu v maskah.

Goran Kompoš je v tedniku Mladina zapisal: "Od prejšnjega albuma Dobrodošli na okean beograjskega trojca so minila skoraj štiri leta, to pa je danes, v času glasbene hiperprodukcije, zelo dolgo obdobje. Vsekakor dovolj dolgo za to, da bi se bend po prvem desetletju delovanja lahko poskušal reinventirati ali pa poiskati morebitne nove smernice. No, tistim, ki so trio Repetitor v tem času slišali v živo, za kar je bilo več kot dovolj priložnosti, je bilo bolj ali manj jasno, da z novim, tretjim albumom ne bo odkrival tople vode. In to se je zdaj potrdilo. Dobra novica za fane, ki si zasedbe v drugačni podobi pravzaprav ne znajo predstavljati. V tem, kar zna in kar je izpilila na neštetihih koncertih, je preprosto preveč prepričljiva. Ob tem se velja spomniti Nirvane, zasedbe, ki se (upravičeno) najpogosteje

Istranbul • Foto: Primož Belak

pojavnjala ob omembi Repetitorja, in njene prelomne plošče Nevermind. Sodeč po hrupnosti in punkovski ostrini novih skladb Repetitor s ploščo Gdečeš? ni kalkuliral."

V sklopu festivala Kulturijada bodo kočevski študenti zbirali

sredstva za obdaritev OŠ Zbora odposlancev z glasbili v sodelovanju s projektom Soki 20 za 20. Kočevje je z razlogom znano kot glasbeno mesto, zato želimo, da s kakovostno glasbeno izobrazbo mladine tako tudi ostane!

Klara Zupančič

**ČETRTEK, 2. MAREC
OB 17.00 URI**
Ame., Lux., Bel.
Animirani družinski
sinhroniziran
VRABČEK RICHARD
(RICHARD THE STORK)

**ČETRTEK, 2. MAREC
OB 19.00**
Romunska drama
MATURA
(BACALAUREAT)
Film predvajamo v okviru art kino programa

**PETEK, 3. MAREC
NEDELJA, 5. MAREC
OB 17.00**
Ruski animirani družinski
sinhroniziran
**SNEŽNA KRALJICA 3
OGENJ IN LED**
(SNEZHNAJA KOROLEVA
3. OGOŃ I LED)

**PETEK, 3. MAREC
OB 19.00 URI**
Ameriška komedija
UDARI KOT DEDEC
(FIST FIGHT)

**NEDELJA, 5. MAREC
OB 19.00**
Ameriška romantična
glasbena drama
DEŽELA LA LA
(LA LA LAND)

**ČETRTEK, 9. MAREC
OB 16.30**
Ameriški pustolovski
fantazijski
KONG: OTOK LOBANJ
(KONG SKULL ISLAND)

**ČETRTEK, 9. MAREC
OB 19.00**
Ameriška drama
LEV: DOLGA POT DOMOV
(LION)
Film predvajamo v okviru art kino programa

**PETEK, 10. MAREC
OB 17.00**
Animirani družinski
sinhroniziran
VRABČEK RICHARD
(RICHARD THE STORK)

**PETEK, 10. MAREC
NEDELJA, 12. MAREC
OB 19.00**
Ameriški ZF pustolovski
LOGAN

**NEDELJA, 12. MAREC
OB 19.00**
Ameriška komična drama
T2 TRAINSPOTTING

**PETEK, 17. MAREC
OB 16.30**
Ameriški fantazijski film
LEPOTICA IN ZVER
(BEAUTY AND THE BEAST)

**PETEK, 17. MAREC
OB 19.00**
Ameriški pustolovski
fantazijski
KONG: OTOK LOBANJ
(KONG SKULL ISLAND)

**NEDELJA, 19. MAREC
OB 16.30**
Ameriški fantazijski film
LEPOTICA IN ZVER
(BEAUTY AND THE BEAST)

**NEDELJA, 19. MAREC
OB 19.00**
Slovenska drama
ANINA PROVIZIJA
Film predvajamo v okviru art kino programa

**ČETRTEK, 23. MAREC
OB 17.00**
Ruski animirani
sinhronizirani
MAŠA IN MEDVED

**ČETRTEK, 23. MAREC
OB 19.00**
Ameriška zgodovinska drama
MOLK (SILENCE)
Film predvajamo v okviru art kino programa

**PETEK, 24. MAREC
OB 16.30**
Ameriški animirani glasbeni
sinhroniziran
ZAPOJ
(SING)

**PETEK, 24. MAREC
OB 19.00**
Ameriški triler
**KAKO OZDRAVITI
DOBRO POČUTJE**
(A CURE FOR WELLNESS)

**NEDELJA, 26. MAREC
OB 17.30**
Ameriški mladinski akcijski
fantazijski pustolovski
POWER RANGERS

**NEDELJA, 26. MAREC
OB 20.00**
Ameriški triler
BOSTONSKI HEROJI
(PATRIOTS DAY)

**ČETRTEK, 30. MAREC
SOBOTA, 1. APRIL
NEDELJA, 2. APRIL
OB 18.00 URI**
Ameriška animirana
družinska komedija
sinhronizirana
SMRKCİ : SKRITA VAS
(SMURFS: THE LOST
VILLAGE)

**ČETRTEK, 30. MAREC
OB 20.00**
Ameriška drama
24 TEDNOV
(24 WEEKS)
Film predvajamo v okviru art kino programa

**SOBOTA, 1. APRIL
OB 20.00**
Ameriški, akcijski,
kriminalni
DUH V ŠKOLJKI
(GHOST IN THE SHELL)

**NEDELJA 2. APRIL
OB 20.00**
Slovenski, glasbeno
dokumentarni,
**LAIBACH - DAN
OSVOBODITVE**
Film predvajamo v okviru art kino programa

KCK Kino
Kočevje si
pridržuje pravico
do spremembe
programa.
Obiskovalce
prosimo, da
spremljate
program na
spletni
www.kck.si,
kjer bodo
vnesene vse
spremembe.

OTROŠKI ABONMA KCK

SOBOTA | 18.3. | 11:00
ZMAJČEK ANDREJČEK
Lutkovna predstava

KLEMEN BUNDERLA JURE GODLER

PETEK | 31.3. | 20:00

KULTURNO DRUŠTVO MLIN RADOMLJE

vabi na komedijo
Joeja Ortowa

**KAJ JE VIDEL
BATLER**

SOBOTA | 4.3. | 19:00

**ŽUPANOV
DOBRODELNI KONCERT**
SOBOTA | 18.3. | 22:00

**VLADO KRESLIN &
MALI BOGOVI**

RAIVEN
SOBOTA | 11.3. | 22:00
KOALA VOICE

gledališki abonma

tudi za izven

SREDA | 15.3. | 20:00
ČETRTEK | 16.3. | 20:00
KO SEM BIL MRTEV
Odrska burleska

V Kočevju ponovno program strojni tehnik

Konec gospodarske krize in pozitivne spremembe v gospodarskem okolju na Kočevskem nakazujejo vse večje potrebe po novih znanjih. Za Gimnazijo in srednjo šolo Kočevje je to pomnilo nujnost, da pridobi nov štiri-letni srednješolski program. Ob nakazovanju možnih širitev gospodarskih družb, predvsem podjetja Yaskawa, smo v preteklem šolskem letu poskusili na GSŠK pridobiti program tehnik mehatronike, a nam žal ni uspelo. Od lanskega informativnega dne naprej smo se zato na šoli zavzemali, da poskusimo še s programom strojni tehnik, za katerega številni gospodarstveniki ocenjujejo, da je tudi širše zaposljiv.

Potrebe lokalnega gospodarstva nam je uspelo predstaviti kabinetu ministrice za izobraževanje skupaj z nekaterimi direktorji gospodarskih družb in županom Občine Kočevje že v juniju. V anketi, ki jo je opravil Podjetniški inkubator Kočevje, se je izkazalo, da bi regijsko gospodarstvo že danes lahko zaposlilo 57 strojnih tehnikov. V septembru smo o interesu za program strojni tehnik povpra-

Demonstracija lego robota • Foto: Mitja Bončina

šali še devetošolce. Interes je izkazalo kar 34 učencev. Na podlagi teh podatkov smo oddali vlogo za razmestitev programa v začetku oktobra in nato čakali

na odločitev, ki je bila sprejeta v januarju 2017. Poleg tega smo na MIZŠ predstavili pripravljenost gospodarstva, da podeli do 30 štipendij.

Informativni dan • Foto: Mitja Bončina

Pogovor dijakov s štipenditorji • Foto: Mitja Bončina

25. januarja letos smo povabili učence na pred-informativni dan. Skupaj s starši nas je obiskalo 29 učencev. Večina je v anketi sporočila, da jih program močno

zanima. Zaupali smo tem številkam in z veseljem pričakali bodoče strojne tehnike na informativnem dnevu.
Meta Kamšek

PODJETNIŠKI
INKUBATOR
KOČEVJE

3 dnevi
**odprtih
vrat**

KOČEVSKIH PODJETIJ

13. - 18. 3. 2017

**SPOZNALI BOSTE LOKALNA PODJETJA, NJIHOVE PROIZVODE IN STORITVE
DOBILI BOSTE VPOGLED V DELOVNA MESTA, KJER BODO PODJETJA ZAPOSLOVALA
SEZNANILI SE BOSTE Z MOŽNOSTMI PRIDOBITVE KADROVSKIH ŠTIPENDIJ IN PRAKSE**

INFORMACIJE: 040 567 786 (VLADO) INFO@INKUBATOR-KOCEVJE.SI

Natančni urniki obiskov podjetij bodo objavljeni na spletni strani Podjetniškega inkubatorja Kočevje, v obliki tiskovin in preko medijev.

Trener se igra z našimi mislimi in živci

Čast kočevskega športa zadnja leta branijo predvsem dekleta, ki posegajo tako po državnih kot po svetovnih odličjih. Med njimi sta tudi sestri **Šalehar, Iza in Lia**, ki svoje znanje in talent v badmintonu zadnji dve leti in pol izpopolnjujeta v danskem Odenseju. 19-letna Iza in 17-letna Lia loparje vihtita že šest let, za ta šport pa sta ju navdušila starša, ki sta badminton igrala rekreativno. "Ob tem sva prej trenirali še odbojko in atletiko. Potem pa sta mama in oče rekla, da se morava odločiti in izbrati eno stvar," pravi Lia. "In sva se odločili za badminton, ker je bil edini, ki ga lahko igrava skupaj. Tudi veliko turnirjev in ogromno potovanj po svetu je, zato bova doživeli več stvari," jo dopolni Iza, ki še pove, da sta na začetku v Kočevju trenirali enkrat ali dvakrat tedensko. Ampak to ni vodilo nikamor, saj so ju premagovali tudi pet let mlajši fantje! Zato sta se odločno izboljšali in kmalu začeli zmagovati. Pri tem so jima pomagali tudi individualni treningi pri trenerki Urški Silvestri v Ljubljani, na treninge pa sta hodili celo v Celovec. Na urjenja po Sloveniji in tujini ju je prevahal oče, ki jima je veliko pomagal in mu, tako dekletu, ni bilo enostavno. Ne njemu ne mami. Potem pa so vsi skupaj od trenerke Silvestrijeve izvedeli za dansko akademijo badmintona. Tam imata zdaj veliko več treningov, vse je bolj profesionalno in tudi pogoji za ta šport so mnogo boljši. "Na teden imava 12 treningov, manj jih je le takrat, ko so med vikendi turnirji in morava biti spočiti," pravita dekletu, ki imata dokaj naporen urnik. Povprečni dan na akademiji se začne ob 8.

uri, po dvournem treningu je čas za kuhanje kosila, pranje perila in druge domače obveznosti. Nato sledi drugi trening, med 12.30 in 14. uro. Okrog četrte popoldne je na vrsti še fitness, domov pa se vrneta okrog 19. ure. "Veliko se posvečamo kondicijski tehniki, udarcem, hitrosti, eksplozivnosti, tudi psihološki taktiki. Trener se včasih igra z našimi mislimi in živci. Pred treningom ti na primer včasih pove kaj takega, da te zmede, nato pa ves čas opazuje tvoje reakcije pri igri," pojasnjuje Iza. Pomembno je tudi pozitivno razmišljanje: če greš nekam tako daleč, ne moreš biti negativen, se strinjata dekletu.

Lia, ki je še srednješolka, do pet ur dnevno porabi še za učenje. "Vpisana sem na športno gimnazijo Franceta Prešerna v Kranju, kjer lahko delam na daljavo. Sama predelam snov, odpišem teste, največkrat na daljavo, tudi spraševanje poteka prek Skypa. To je bila edina možnost, drugače ne bi mogla delati obojega," pove Lia. Iza poleg treninga dela izpit za avto ter obiskuje tečaj danščine in je desna roka trenerja pri organizaciji. To ji gre izvrstno od rok, saj trdi, da lahko narediš vse, če se le znaš dobro organizirati. Lia občasno čuva dve dekletu in tudi ona prispeva v družinski proračun. Danska je draga in brez dela bi bilo tam veliko težje bivati in se izobraževati. "Vsak tega ne bi zmožel," pravita dekletu, ki jima na začetku ni bilo enostavno. Na akademiji je veliko tujcev, in ko sta prišli na sever, sta bili stari dobrih 14 in 16 let, vsi drugi pa so bili starejši, čez 20 let. Poleg domačinov tam trenirajo Slovaki, Finci, Nemci, Belgijci,

tudi Indijci in Japonci, onidve pa sta bili edini z juga Evrope. "Danci so precej zaprti in hladni, znajo biti tudi arogantni. Leto in pol sva porabili, da sva jih z najinimi večerjami malce 'otoplili'. Zdaj smo pa že njihove," povs-

Sestri Šalehar sta v finalu premagali Emo Cizelj in Nastjo Stovanje in znova postali državni prvakini • Foto: Grega Valantič

ta mladenki, ki izven akademije nimata veliko prijateljev, saj šport terja odrekanje druženju in zabavi. "Danci se znajo zabavati, ko jih enkrat spoznaš," pravi Iza, Lia pa doda: "Ja, ampak to pa zna trajati."

Šaleharjevi, ki imata na akademiji enega trenerja in dva pomočnika ter trenerja za fitness, sta večkratni zmagovalki v dvojicah na državnih prvenstvih in sta v svetovnem mladinskem vrhu, veliko pa nastopata tudi za slovensko reprezentanco. Leta 2015 sta bili izbrani za mladinsko svetovno prvenstvo, a si je Lia poškodovala kolenske križne vezi in je udeležba padla v vodo. Takrat sta v dvojicah zasedali okoli 40. mesta na svetu, individualno pa je bila Lia 35., Iza pa nekaj mest za njo. "Ni bilo enostavno, ko

sva se morali odpovedati nastopu. Ampak potem čakaš, da pride naslednje svetovno prvenstvo, in upaš, da boš bolje pripravljen," brez večjega obžalovanja ugotavlja Iza, ki skupaj s sestro razmišlja o olimpijskih igrah v letih

začela študirati, zato se tudi uči danščine, saj bo le tako imela širši izbor možnosti. Danci imajo v angleščini tri ali štiri programe in vsi so povezani z ekonomijo, kar ji ne diši najbolj. Rada bi študirala športno psihologijo ali pedagogiko, Lia pa se še odloča med farmacijo in fizioterapijo. Če imaš delo in študiraš, na Danskem dobiš tudi štipendijo, to pa bi dekletoma precej olajšalo življenje. Sponzorje je namreč tudi tam težko dobiti.

In koliko časa bosta še na Danskem? Odvisno. Vsaj tako dolgo, dokler bosta trenirali. Morda bo ena nekoč v Tokiu, druga pa v Ameriki, kdove, kaj jima bo prineslo življenje. Danska pa ... "Tja bolj paše Lia, ki je bolj resna. Danci niso topli, ne kažejo čustev, jaz pa imam bolj južnjaški temperament in bi se bolje vključila kam v Španijo ali pa Bosno," navihano pravi 19-letnica. Lia je po sestrih besedah tudi bolj tekmovalna in usmerjena k ciljem. "Težje jo spraviš iz tira, mene zmotijo malenkosti in vse to se pozna na turnirjih. Med sabo sva tekmovalni, a druga drugi privoščiva uspeh," še razloži Iza. Ne glede na njune prihodnje dosežke pa je ta izkušnja neprecenljiva. Vse delata sami in sta sploh zelo samostojni. Zdaj, ko sta dobrih 1.300 kilometrov od doma, sta tudi bolj povezani. "Seveda se kdaj skregava, saj sva skupaj 24 ur na dan, ampak nikoli ne mine dolgo, ne da bi se pogovarjali. Če ne drugega, je treba razčistiti, kaj bova tisti dan kuhali," v smehu pravita skromni sestri Šalehar, ki na severu Evrope najbolj pogrešata družino. **Bori Grabovac Morse**

2020 in 2024, glavni cilj pa je, da sta na vrhu na stari celini in da sta konkurenčni.

V Evropi je šest ali sedem podobnih akademij, danska pa je ena najboljših. Tudi igralce badmintona ima v samem svetovnem vrhu. Med vsemi Korejci, Kitajci in drugimi Azijci, ki prevladujejo v tem športu, so eni redkih zahodnjakov, ki jim uspevajo izvrstni rezultati. Delo tam v celoti poteka v angleškem jeziku, obe pa že kar dobro razumeta dansko. Čeprav doma govorita slovensko, sta že začeli pozabljati posamične besede, pogosto že kaj rečeta v angleščini, zdaj se začanja vmešavati še danščina. "Včasih ne najdeva besede, pozabiva izraz in ga potem iščeva po slovarju," povesta Iza in Lia. Prva bo prihodnje leto

Očesni center Preskar

**Okulistični pregledi v Ribnici.
Brez čakalnih dob.**

Ob nakupu očal je pregled brezplačen.

Škrabčev trg 20 | 1310 Ribnica | optika@preskar.si | 031 767 666

Zakaj je učenecem OŠ Ljuba Šercerja všeč RTM?

V petek, 3. februarja, je v Športni dvorani Kočevje potekala prireditev na temo Rad te 'mam Kočevska :). Bila je že peta po vrsti, predstavljena pa je bila tema vode in luči. Leto 2016 je bilo posvečeno temi vode in luči in učenci pod mentorstvom učiteljev vseh osnovnih šol v Kočevju so ustvarjali na to temo. Povzemamo nekaj občutkov učencev.

Luka je povedal, da mu je bila prireditev zelo všeč, najbolj pa je bil vesel, ker smo ga prišli pogledat tudi učitelji in sošolci. "Polepšali ste mi dan," je zadovoljno povedal. Ajdi je bila prireditev tudi zelo všeč, predvsem ji je bila všeč zadnja točka, ko je rock skupina igrala na instrumente. Oba sta povedala, da jima ni bilo težko in naporno hoditi na vaje in da bi to izkušnjo še ponovila. Pri tem je sodelovala še ena učenka naše šole, Neža Kovačič, ki je v igri imela vlogo čistilke. Vlogo je zelo dobro od-

igrala in počutila se je kot prava igralka, ki jih lahko spremljamo po televiziji. Povedala je, da ji je bila vloga všeč in se je zelo dobro počutila. Učenje teksta ji ni predstavljalo veliko težav, mogoče tudi zato, ker ji je bila vloga všeč. Prav tako ji je bila všeč celotna prireditev in najbolj si je zapomnila glasbeno skupino, ki so izvajali pesem z naslovom Moja mama je strela.

Naši učenci so ob sodelovanju na prireditvi res uživali, take izkušnje so za njih še toliko bolj dragocene, ker si s tem krepijo samozavest. Zelo dobro je bilo, ker so se ob tem, ko so vadili, družili z učenci drugih šol in niso bili obdani s sošolci in otroki, ki jih že zelo dobro poznajo. Naše učence je ves čas podpirala in usmerjala ustvarjalna in kreativna mentorica Jožica Grmič.

Na koncu prireditve smo si lahko vsi ogledali 'izum', ki je nastal na OŠ Ljuba Šercerja, pod vodstvom Jana Čibeja. Pri

Foto: Jan Čibej

izdelavi so mu pomagali učenci osmega in devetega razreda pri pouku tehnike in tehnologije. Idejo je dobil s pomočjo že narejenega Van der Graffovega generatorja, ki proizvaja statično elektriko. Za izdelavo tega je potreboval kolo, ki je bil prek trenažerja povezan na Van der Graffov generator. Van de Graffov generator je naprava, s katero lahko ponazorimo zbiranje in prenos električnega naboja.

Foto: Jan Čibej

Naprava je narejena tako, da v ozemljenem spodnjem delu vrtimo kolo, prek katerega teče jermen proti zgornjemu delu, ki je oblikovan kot kovinska krogla. Glavniček ob spodnjem delu jermena poskrbi za naelektritev jermena s pozitivnim nabojem. Jermen naboj prenese do zgornjega glavnička, ki je povezan s kovinsko kroglo. Človek, ki drži kovinsko kroglo, se lahko naelektri tako, da mu gredo lasje

pokonci, pogosto pa lahko pri poskusih z Van de Graffovim generatorjem vidimo tudi iskrenje ob razelektritvi kovinske krogle. Če se teoretična razlaga skupaj ni bila in ponosni smo na naše učence, da so pri izdelavi pomagali, in na učitelja, da se je tega domislil.

Vsi skupaj smo preživeli čudovito uro in pol. Vidimo se prihodnje leto! **Sandra Rusec**

Literarni večer na OŠ Zbora odposlancev

Na Osnovni šoli Zbora odposlancev je bil v četrtek, 19. januarja, literarni večer. Osrednja gostja večera je bila pisateljica Sonja Pucer, z obiskom pa nas je presenetila in razveselila tudi ilustratorka njenih knjig, gospa Barbara Koblar. Obe živita v Ribnici.

Pisateljica je do upokojitve poučevala na osnovni šoli v Ribnici, kamor je prišla s Krasa. Sonja Pucer in Barbara Koblar sta skupaj ustvarili osem ilustriranih otroških knjig, ki jih je izdala založba Viharnik. Pet knjig je izšlo v knjižni zbirki Čarobni jantar, v kateri izhajajo izvorne zgodbe iz zakladnice slovenske kulturne in naravne dediščine. "V deželo suhe robe sem prišla iz dežele kamna," piše, "/.../in vendar, najprej se je rodila pripovedka Kako je Čapljič izumil suho robo." Za tem je iz ljubezni do rodne kraške dežele ustvarila zgodbo *Kraški trojčki*. Slovenski kulturni dediščini se je poklonila še z zgodbami o sloven-

skem kozolcu, o idrijskih čipkah ter o čebeli in o panjskih končnicah. Povedala nam je, da se pred snovanjem vsake zgodbe teoretično poglubi v posamezno področje ljudskega izročila. Tako nastala zgodba dobi dodatno vrednost.

Poleg zgodb iz zbirke Čarobni jantar so otroke navdušile tudi knjige *Bajker Jure*, *Primabalerina* in *Benjamin*. Z zgodbami so se učenci srečevali med urami knjižnične vzgoje in pravljničnega krožka, v okviru katerega smo se pripravili na obisk pisateljice in oblikovali vprašanja za vodeni pogovor z avtorico. Pisateljico smo povprašali o vzgibih za nastanek posamezne zgodbe, o povezanosti zgodbe z njenimi lastnimi izkušnjami, o ljubezni do kulturne in naravne dediščine, o njeni pisateljski poti, pa tudi o tem, ali se v kakšnem knjižnem junaku morda skriva pisateljica sama. Gostja je z iskreno duhovitostjo odgovarjala na naša vprašanja in nam včasih

Foto: Neya Šprinczar

kakšno vprašanje spretno vrnila. Učenci so uživali ob poslušanju njenih zgodbic iz otroštva, saj je imela pisateljica že kot deklica bogato domišljijo in smisel za humor.

Za nastanek ilustrirane knjige je ilustrator ravno tako pomemben kot pisatelj. Ilustratorka Barbara Koblar je povedala, da sta se po Sonjini prvi napisani zgodbi *Kako*

je Čapljič izumil suho robo slučajno srečali in dogovorili za ilustracije, od takrat dalje pa sta ostali zvesti pisateljsko-ilustratorski par. Skladno se dopolnjujeta pri ustvarjanju in izbiri ustreznega sloga.

Po pogovoru je naš večer popestrila glasbena skupina GLE-GLA s skladbico, ki so jo učenci zaigrali na Orffove instrumente, pisateljica pa je povabila otroke k

igranju zabavne igre s pantomimo za ugibanje naslovov njenih knjig in s tem poskrbela za nasmeh in zaključek našega druženja. Urica se je v prijetnem vzdušju prehitro iztekla in razšli smo se v upanju, da se še kdaj srečamo.

Vsako srečanje z avtorjem je nepozabno in navdušujoče, saj nam odpira nove poti do branja in pisanja. **Meta Šilc**

Zgodnje poučevanje angleščine v vrtcu

V času, ko se naša vsakodnevna komunikacija odvija v večkulturnem in večjezičnem svetu, je srečevanje z angleškim jezikom pogostejše kot kdajkoli prej. V Vrtcu Kočevje smo začeli program zgodnjega poučevanja angleščine, kjer so predšolski otroci med igrano urico izpostavljeni angleškim besedam in frazam. Na uricah angleščine s ponavljanjem besed in besednih zvez ter s stimulativnim okoljem in prek

gibanja omogočim, da otroci hitro in neobremenjeno usvojijo nova znanja. Otroci so izpostavljeni naravnemu načinu učenja skozi gibanje, mimiko, petje in ples. Izpostavljam jih jeziku prek svojega govora in avdio posnetkov. Nove besede jim predstavim z gibom, melodijo, fotografijo, različnimi predmeti ... Otroci tako srkajo zvoke in besede, ki jih pozneje povežejo s pomenom. Jezika se učijo intuitivno, skozi že znane besede

pa poskušajo razumeti pomen novih, neznanih besed. Besede, ki se jih otroci naučijo v zgodnjem otroštvu, se ohranijo v trajnem spominu. Številne raziskave kažejo, da se otrok, ki se s tujim jezikom sreča že v zgodnjem otroštvu, tega nauči lažje in hitreje, hkrati pa za otroka zgodnje učenje prek igre ni obremenjujoče. Otroci, ki se tujega jezika začnejo učiti v predšolskem obdobju, imajo boljše razvit občutek za melodiko (fonetiko)

tujega jezika. Tudi v poznejših letih lažje in hitreje usvajajo nova znanja, tako v besednem kot nebesednem izražanju. Program učenja je prilagojen otrokovim interesom in aktualnim temam. Otroci se na uricah zabavajo, so samozavestni in odprti. Navadno poučevanje začnemo s pesmijo in pozdravom, se predstavimo in takrat otroci sami izrazijo zanimanje za nove besede in teme. Glavni cilj zgodnjega poučevanja angleščine je

razvijati pozitiven odnos do tujega jezika, seveda se poleg tega veliko naučijo. Predšolski otroci so radovedni, odprti, se radi gibljejo, se učijo iz izkušenj ter iz aktivnosti, kjer so dejavni. Z obiskovanjem igralnih uric v angleščini so dalj izpostavljeni tujemu jeziku, pridobivajo medkulturna znanja, oblikujejo izgovorjavo, se naučijo preprostih trikov učenja in se ob vsem tem zelo zabavajo. **Alenka Jalovec**

Mesec kulture na OŠ Stara Cerkev

Februar je mesec, ki je posvečen kulturi, jeziku in največjemu slovenskemu pesniku, ki je iz ljubezni do svojega naroda slovensčino s svojo poezijo povzdignil na raven preostalih evropskih jezikov, v katerih so pesnili največji mojstri verza.

K praznovanju slovenskega kulturnega praznika smo 7. februarja dodali svoj delček s prireditvijo v šolski telovadnici tudi na OŠ Stara Cerkev. V programu so sodelovali vsi, ki radi deklamirajo, pojejo, plešejo, igrajo, pišejo in rišejo. Ob zvokih flavte, klavirja, trobente, ubranem petju OPZ in MPZ, učencev 4. in 5. razreda in doživetih recitacijah učencev od 1. do 9. razreda smo se spomnili najpomembnejših postaj pesnikovega življenja in dela. Ob tej priložnosti smo tudi letos podelili nagrade nagrajencem Prešernovega likovnega in literarnega natečaja z naslovom

Moja, tvoja, naša prihodnost, v katerem so učenci razmišljali o svoji prihodnosti, o prihodnosti našega mesta in planeta.

Svojo inovativnost in gledališko ustvarjalnost so pokazali učenci gledališkega krožka z lutkovno igrico Sovica Oka, s katero so se predstavili tudi 10. 2. 2017 na prireditvi Otroška gledališka mini karavana, ki jo je letos organizirala naša šola.

Ob zavedanju, da je bistvo kulture tudi skrb za našo kulturno dediščino, smo že od začetka šolskega leta na različne načine spoznavali temo projekta RTM Kočevska. O začetkih in pomenu vode in luči na Kočevskem smo razmišljali v literarnem in likovnem natečaju Moč vode, razkošje luči. Z literarnimi in likovnimi prispevki za priložnostno publikacijo, ki vsako leto izide ob zaključku tematskega leta, in razstavo na šolski galeriji

ter skupno zaključno prireditvijo smo želeli obeležiti zgodovinski dogodek pred 120 leti, ko je 700 električnih svetilk prvič razsvetlilo kočevske ulice in ko je 19. novembra 1896 v kočevska stanovanja po vodovodnih ceveh prvič pritekla pitna voda. S skupinsko masko na to temo se bomo na pustno soboto udeležili praznika odganjanja zime.

Kultura je zatočišče najzlahnejših človeških lastnosti – inovativnosti, medsebojnega razumevanja, povezanosti in sodelovanja. Svojo ustvarjalnost in sodelovanje so uspešno dokazali učenci naše šole na 10. mednarodnem likovnem natečaju Bodi umetnik v organizaciji Centra Jazna Levca Ljubljana in Društva za kulturo inkluzije. Njihova likovna dela so razstavljena v Cankarjevem domu v Ljubljani. Razstava bo zaokročila tudi po šolah, vrtcih, mladinskih centrih

Foto: Aleš Cimprič

in drugih ustanovah po Sloveniji in tujini.

Ob dnevu varne rabe interneta, 6. 2. 2017, so si učenci tretje triade ogledali neposredni prenos pogovora – online debate s Hipster Bedancem in strokovnjakom Benjaminom Lesjakom, ki sta pripravila zabavno in poučno učno uro o kulturi na internetu in

uporabi mobilnih naprav. Učenci nižjih razredov pa so sodelovali v Unicefovi delavnici, na kateri so se pogovarjali o varni in odgovorni uporabi spleta.

Kultura je torej v nas in okoli nas, le zavedati se je moramo in jo s spoštovanjem ustvarjati in ohranjati.

Irena Hodnik

Moč domišljije in ustvarjalnost

Vse bajke nočnih senc

(odlomek)

Pustite me,
naj s svojim malim srcem
ležem na prod
med bele kamne
in naj tišina morja
me oblije.

Pustite, naj srce
še malo,
čisto malo
samo zame bije.
(Saša Vegri)

V februarju na naši šoli že tradicionalno teden dni vedno posvetimo kulturi. Kot šola z nazivom Kulturna šola se takrat še posebej potrudimo in jo učencem poskušamo približati. Letos so učenci predmetne stopnje ponedeljkov dan začeli z ogledom filma v KCK. Šesto- in sedmošolci so si ogledali nizozemski film Žabji učitelj, osmi in deveti razredi pa švedski film z naslovom Najboljše smo. Tako so

učenci imeli možnost spoznati del skandinavske kulture in jezika. Tega dne so šestošolci in sedmošolci spremljali tudi internetno online debato s Hipster Bedancem, ki je eden izmed projektov spletne strani safe.si. V debati je učence o kulturnem obnašanju na spletu poučil Boštjan Gorenc – Pižama.

Torek je minil v pripravljanju prireditve ob slovenskem kulturnem prazniku in zaključku Prešernovega nagradnega natečaja. Ravnateljica, mag. Darja Delač Felda, je podelila priznanja in nagrade na treh področjih – literarnem, likovnem in plesnem. Učence je letos pri ustvarjanju vodil naslov Moč domišljije in ustvarjalnost. Izbor stvaritev ni bil lahek, vendar je šolski komisiji uspelo izbrati prejemnike nagrad. Skupaj je bilo podeljenih 18 nagrad na vseh treh področjih ter kar 91 priznanj. Prireditve je počastila tudi kulturni praznik in tako so iz otroških grl kot recitacije ali v

Foto: Virineja Goričan

izvedbi MPZ pod vodstvom Mojce Hribar Osmak zazvenele Prešernova 7. gazela, Od železne ceste, Kam? in O, Vrba. Otroški pevski zbor Livold in Kočevska Reka se je predstavil s pesmijo Brum Brum, OPZ pod vodstvom Saša Balovskega je zapel pesem Jaz imam pa konjiča belega, OPZ pod vodstvom Nataše Mikulič pa ljudsko pesem Papjev. Posebna novost

je bila glasbena točka z zabavnimi glasbenimi cevmi. Ritmično udarjanje barvitih cevi je očaralo učitelje, učence in obiskovalce. Zaplesali so nam učenci 1. in 2. razreda na pesmico Tik Tak ter Tita Brus, ki je bila s svojim avtorskim plesom tudi prejemnica nagrade za plesno ustvarjanje. Učenci so si prireditve ogledali dopoldne v šoli, dobro pa je bila obiskana tudi

popoldanska prireditve, namenjena javnosti. Kulturi smo se posvetili tudi v četrtek, ko smo pri urah pouka posebno pozornost namenili prebiranju zgodb. V petek pa so si najmlajši ogledali še Mini gledališko karavano v Stari Cerkvi. Naj ta članek zaključim z mislijo našega učenca Jana: Brez domišljije bi živeli zgolj eno življenje.

Virineja Goričan

ZAJLA CENTER d.o.o.

Tel.: 041 764 966 • e-mail: info@zajlacenter.si

Prodajni program:

- jeklene vrvi za gozdarske vitle (dvakrat valjane)
- gozdarske verige
- bremenske verige
- bremenski trakovi
- traktorske pnevmatike

Slikarska in plesarska dela

Zvonko Čerimović s.p.,
Ljubljanska c. 23, Kočevje
☎ 041 267 937 ✉ leplesk@gmail.com

Leplesk Zvonko Čerimović

- pleskanje lesenih in kovinskih izdelkov (okna vrata ograje)
- industrijsko brizganje in barvanje

Recept

Pustni krofi

Foto: Jernej Primčič

SESTAVINE:

- 1 kg moke (pol ostre, pol gladke)
- 2 kvasa
- 1/2 litra mleka
- 7 rumenjakov
- 10 dag sladkorja
- 1 vaniljev sladkor
- 1 dl ruma
- 1 žlička soli
- sok pol limone
- 1 dl olja

PRIPRAVA: Rumenjake penasto umešamo s sladkorjem in vaniljevim sladkorjem. Nato dodamo olje in rum. Počasi dodajamo sol, limonin sok, kvasac, mleko in moko. Mešamo 10 do 15 minut. Oblikujemo kroglice in jih pokrite pustimo pol ure, da vzhajajo. Olje segrejemo in kroglice polagamo v vroče olje z vzhajano stranjo navzdol ter znižamo temperaturo. Naj se pečejo počasi! Posodo pokrijemo. Krofe obrnemo in spečemo še na drugi strani v odkriti posodi. Polnimo jih z marelično marmelado in posujemo s sladkorjem v prahu. Dober tek! *Jana Primčič*

MEDOBČINSKI INŠPEKTORAT IN REDARSTVO OBČIN KOČEVJE, KOSTEL IN OSILNICA OBVEŠČA

ODGOVORNOST MLADOLETNIKOV ZA STORJENE PREKRŠKE

Tokratno vprašanje se nanaša na prekrškovno odgovornost otrok oziroma mladoletnikov: ali oziroma kako so otroci in drugi mladoletniki odgovorni za svoja ravnanja glede storjenih prekrškov ter ali so odgovorni v tem okviru tudi njihovi starši?

Dejstvo je, da so tudi mladoletniki dostikrat storilci različnih prekrškov, zlasti na področju javnega reda in miru (popivanje, povzročanje hrupa, vandalizem, nedostojno obnašanje) ter prometa (vožnja brez vozniškega izpita ali čelade). Temeljno razdelitev po različnih kategorijah in s tem možnost različnega obravnavanja določa Zakon o prekrških. **Otroci do dopolnjenega 14. leta starosti** za prekrške v nobenem primeru niso odgovorni in se zoper njih ne morejo voditi prekrškovni postopki (v naši zakonodaji velja, da do tega leta starosti osebe niso odgovorne celo za katerakoli kazniva dejanja). O storjenem prekršku take osebe lahko prekrškovni organ (policija ali redarstvo) zgolj obvesti starše (ali druge skrbnike) in kadar je to zaradi teže prekrška potrebno, tudi pristojni organ socialnega varstva (CSD).

Mladoletniku, ki je bil v času prekrška že star 14 let, ni pa še dopolnil 16 let (*mlajši mladoletniki*), se smejo izreči zgolj vzgojni ukrepi, kot so: ukor, navodila in prepovedi (med njimi denimo prepoved druženja z določenimi osebami, prepoved dostopa na posamezne kraje, obvezno zdravljenje v zdravstvenem zavodu ali udeležba na programih socialnega treninga, osebno opravičilo oškodovancu in druge) ter ukrep nadzorstva. Globa pa se sme izjemoma (zlasti glede na težo dejanja in stopnjo krivde storilca prekrška) izreči zgolj **starejšemu mladoletniku, tj. osebi, ki je bila v času prekrška že stara 16 let**, ni pa še dopolnila 18 let. Bistveno pri tem pa je poudariti, da so za vodenje postopkov o prekrških mladoletnikov pristojna izključno okrajna sodišča (torej sodna veja oblasti), prekrškovni organi, kot sta policija ali redarstvo, lahko zgolj vložita obdolžilni predlog, o katerem odloči pristojno sodišče glede na kraj prebivališča mladoletnika.

Posebno situacijo glede odgovornosti mladoletnikov za prekrške na področju prometa pa obravnava 7. člen Zakona o pravilih cestnega prometa. Ta določa, da so starši, skrbniki ter rejniki dolžni skrbeti in izvajati nadzorstvo nad otrokom ali mladoletnikom, ki je udeležen v cestnem prometu. Opustitev dolžne skrbi ali nadzorstva nastopi zlasti tedaj, ko ti omogočijo, dovolijo ali dopustijo, da mladoletniki ravna v nasprotju s cestnoprometnimi predpisi. *Posebej je treba poudariti, da v takem primeru nastopi prekrškovna odgovornost samih staršev* (skrbnikov, rejnikov), ki so to dolžnost opustili: za to je predpisana globa v višini 200 evrov. Če gre za prekrške, povezane s potrebno izločitvijo vozila iz prometa (denimo zaradi izreka prepovedi nadaljnje vožnje brez veljavnega vozniškega dovoljenja), in zaradi tega prekrškovnim organom pri izvajanju teh pooblastil nastanejo stroški, so za njihovo plačilo prav tako odgovorni starši.

V veljavnih predpisih je torej določena posebna obravnava mladoletnikov – storilcev različnih prekrškov, za katere so zadolžene institucije, kot so center za socialno delo in zlasti okrajna sodišča, vse s temeljnim ciljem mladoletniškega prekrškovnega prava za (pre)vzgojne namene, v izogib storitvam (ponavljanju) prekrškov tudi v dobi polnoletnosti.

Damir Marinč

Kulturni dan na Društvu upokojujencev Kočevje

Da imajo naši upokojujenci radi kulturo, so z obiskom dokazali tudi letos, saj je bila večnamenska dvorana na društvu polno zasedena in obiskovalci so z zanimanjem prisluhnili kulturnemu programu, ki so ga pripravili člani društva. Proslava se je začela z Zdravljico, nadaljevala se je s pozdravnim nagovorom predsednika Bojana Levstika in nastopom MePZ DU. Pod vodstvom zborovodkinje Nine Skebe so zapeli tri pesmi in prikazali zares ubrano petje. Redna spremljevalka kulturnih prireditvev je tudi glasba, za katero poskrbijo učenci glasbene šole. Tokrat sta na klarinet zaigrali Neja Oberstar in Lučka Perko. Poseben pečat pa kulturnemu prazniku vedno dodajo tudi naše članice bralnega krožka. Tokrat so svoj nastop posvetile Prešernovi sodobnici Luizi Pesjak in

Foto: arhiv društva

predstavile njena dela. Na koncu se je povezovalka proslave Barbka Bižal-Kolar zahvalila vsem nastopajočim za njihov prispevek k uspešno izvedeni prireditvi, obiskovalce pa povabila na druženje in klepet ob

čaju in dobrotah, za katere so poskrbele članice za postrežbo.

Dan brez kulture, pa čeprav je to le prijazen dober dan in nasmešek, je kakor dan brez sončnega žarka.

Barbka Bižal-Kolar

Obvezna smer v desno, • Foto: Petra Šolar

Mladi planinci na Krimu

V soboto, 11. 2. 2017, se je 58 mladih planincev pod vodstvom vodnic in petih mentorjev odpravilo na 1107 metrov visoki Krim, ki je po nadmorski višini sicer že gora, po videzu pa hrib na obrobju ljubljanske kotline.

Po dobri uri vožnje smo skozi megleno barje, na katerem se je sneg bolj slutil kot opazil, prispeli do izhodišča, vasi Gornji Ig. Proti vrhu smo po rahlo zasneženi in strmi gozdni poti krenili v dveh skupinah (mlajši in starejši). Mladi planinci so po navodilu vodnic previdno merili korake, saj se je pod tanko snežno plastjo skrival led. Z vsakim višinskim metrom se je spreminjala tudi podoba gozda, saj so se veje bolj in bolj upogibale pod

ivjem. Pod vrhom je bil gozd že zimsko čaroben. Sem in tja se je stresla kakšna veja (včasih sama, včasih s pomočjo kakšne roke) in presenetila pohodnika z obilno snežno ploho za vrat.

Po dveh urah hoje smo prispeli do oddajnika ter koč, oboje ujetu v ivje in led. Odstranili smo sneg z vetrovne rože in se poskušali orientirati, toda gosta megla nam je razglede onemogočila. Po malici in čaju so mladi pohodniki vestno izpolnili dnevnike, vse natančno pospravili in že smo spet previdno sestopali po drugi strani hriba. Tretješolko, sopotnico dobršnega dela poti, sem vprašala, zakaj se tako redno udeležuje pohodov. Odgovorila je kratko in jedrnato: "Ker sem

rada v naravi." Res je opazila ledeno skulpturo pod skalo, poskušala izpod snega potegniti v zmrznjeno zemljo ukleščeno vejo, pobrala del skorje, ki jo je pritegnila s svojo obliko ... Narava ji je nudila tako izziv kot igro – in kljub turobnemu vremenu je skupaj z vrstniki aktivno preživela zanimivo soboto. Brez celodnevnega gledanja v zaslone vseh vrst.

Po debelih dveh urah nas je v vasi Jezero pričakal topel avtobus in z njim konec pohoda. Še dolgo pa nas bo grela izjava oskrbnika koč: "Od kod pa ste? A iz Kočevja? Tako kulturnih in umirjenih mladih planincev pa tu še nisem gostil."

Marija Erjavec

Vpis otrok v Vrtec Kočevje

Vrtec Kočevje objavlja **razpis za vpis otrok** v dnevni program predšolske vzgoje. Vpis otrok za šolsko leto 2017/18 bo **od torka, 14. februarja 2017, do vključno torka, 28. februarja 2017**, vsak dan od 7.00 do 15.00 in v sredo do 16.00, na naslovu enote Ostržek – uprava vrtca, Cesta na stadion 3, pri svetovalni delavki.

Vlogo za vpis otroka v vrtec dobite:

- na upravi Vrtca Kočevje
- v vložišču Občine Kočevje
- na spletni strani Vrtca Kočevje: <http://www.vrteckocevje.com/vpis.html>
- na spletni strani Občine Kočevje: <http://www.kocevje.si>

Staršem, ki ste vlogo za vpis otroka v vrtec **že oddali med letom in Vam je bila dodeljena šifra, ni treba ponovno oddati vloge.**

Vlogo za vpis otroka v vrtec vložijo starši oz. skrbniki otroka na upravi Vrtca Kočevje, Cesta na stadion 3, 1330 Kočevje **osebno ali po pošti.**

KNJIŽNICA KOČEVJE PRIPOROČA

Isabel Allende

Japonski ljubimec

Mladinska knjiga, 2016

Presunljiva epska zgodba o vztrajnosti človeškega srca in neustavljivi moči ljubezni.

Alma Belasco, deklica, ki jo starši iz rodne Poljske pošljejo k bogatim sorodnikom v San Francisco, se spoprijatelji z vrtnarjevim sinom Iči-meijem. A usoda ju loči, ko po napadu na Pearl Harbor, s tisočimi japonskih Američanov, izženejo v taborišče tudi Iči-meijevo družino. Leta in leta sta prisiljena zatajevati svoja čustva. Čilsko-ameriška pisateljica Isabel Allende slovi kot ena najbolj priljubljenih špansko pišočin avtoric.

Tomaž Humar

Svet ni meja

Humar-Third Eye, 2016

Tomaž Humar, sin vrhunskega alpinista, je najmlajši človek (19 let), ki je sam obkrožil svet s kolesom. Prekolesaril je 28.968 kilometrov dolgo pot. Zdaj pa ta svoj izjemni podvig deli z nami v knjigi Svet ni meja. Knjiga, obogatena s fotografijami, je potopis, a je v njej zajetega veliko avtorjevega osebnega razmišljanja. Sam pravi, da pri njegovem podvigu ni šlo za doseg rekorda ali potrjevanje ega, "ampak zgolj za to, da veš, da zmoreš, če nekaj res hočeš."

Anna Piwowska

Frančiška

Mladinska knjiga, 2016

Nimamo prav pogosto priložnosti, da bi v slovenščini prebrali mladinski roman poljske avtorice. Avtorica je namreč uveljavljena pesnica Anna Piwowska in roman Frančiška je njen prvi. Morda je obarvan avtobiografsko, saj govori o štirinajstletni deklici Frančiški, ki želi postati pesnica. Njeno življenje odraščajočega dekleta se spremeni, ko mama zboli za zahrbtno boleznijo, saj se mora preseliti k babici, ki je nikoli v življenju ni videla. Boleča izkušnja ji pomaga, da hitreje dozori, postane bolj strpna in pripravljena priznati tudi svoje napake. To je lastnost, ki se je mladi ljudje najtežje naučijo. Njena občutja se odražajo v pesmih, ki so vse boljše, in dočaka tudi svoj prvi nastop. Zanimiv in berljiv roman, ki obravnava odraščanje malce drugače.

Arne Svingen

Pesem o razbitem nosu

Zala, 2016

Skandinavski avtorji so izjemno priljubljeni med slovenskimi bralci, in to prav v vseh žanrih. Tudi mladinski romani niso izjema in Pesem o razbitem nosu, ki ga je napisal Norvežan Arne Svingen, je odličen primer skandinavske književnosti. Glavni junak je trinajstletni Bart, čigar življenje ni lahko. Živi z mamo, ki ima težave s pijačo in seveda zato še z zdravjem in službo. Toda Bart je resen in vreden fant, dobrega srca, ki se ne da kar tako. Zna izvabiti najboljše iz ljudi, ki ga obkrožajo. Ima zanimiva konjička, ki ga gradita in bogatita, boks in operno petje. Kako gresta ti dve tako različni dejavnosti skupaj, izvemo ob koncu romana. Prijetno branje, polno zanimivih obratov in zapletov.

Utrinek

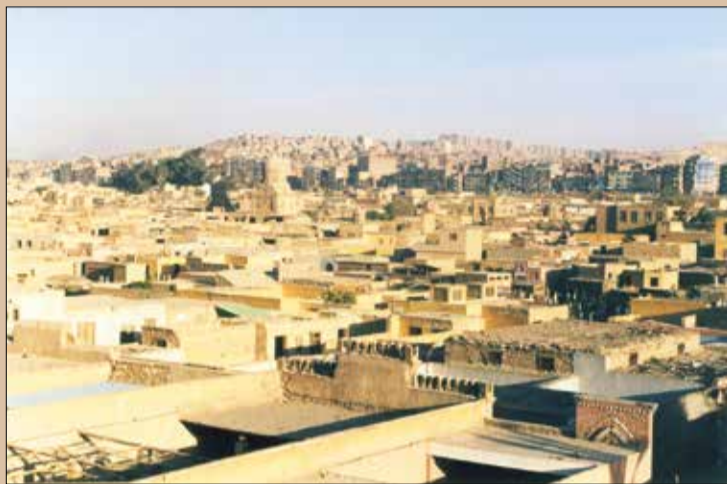
Ženska živi na splošno dlje kot moški, tako da ima še tu zadnjo besedo.
Jean Delacour

Anekdota

Bankir Rotschild je nekemu beraču vsako leto podaril 200 kron. Ko je možil hčer, se je berač spet pojavil, a mu je tajnik odštel le polovico zneska, češ da poroka veliko stane in je treba nižati stroške. Berač je odšel iz palače in srečal prijatelja, ki ga je vprašal, zakaj tako poklapan obraz. "Samo pomisli! Rotschildova hči se možji na moje stroške!" je odvrnil berač.

Skok čez plot

V glavnem egiptovskem mestu od življenja ne vrvijo samo ulice, temveč tudi pokopališča. Del kairske četrti al-Arafa zasedata dve največji islamski počivališči v državi, ki zavetišče dajeta živim Egipčanom. Danes tam v sožitju s pokojniki živi med pol milijona do milijon Kairčanov. Sprva so se tja naseljevali le skrbniki grobov ali stražarji grobnic. Na začetku 20. stoletja, ko se je začelo množično priseljevanje v glavno mesto, pa je pokopališče predstavljalo eno od možnosti bivanja za revne sloje in prišleke z vasi. Mesto mrtvih se od našega tudi precej razlikuje, saj so tamkajšnji grobovi pravzaprav grobnice z več sobami, ki vodijo na vrt. Grobove naj bi že v 13. stoletju uporabljali za prenočišča in zabave, menda celo za konjske dirke, vse to pa je postalo sramotno s prihodom kolonialistov. A ker je za najrevnejše to edina možnost, ki jo vidijo, sobivanje ostaja tudi v 21. stoletju.

Zanimivosti

V šestdesetih letih je svetovno slavo požel francoski slikar Pierre Brassau, ki je v sramoto spravil številne umetnostne kritike. Po odprtju razstave v švedski umetnostni galeriji so ti o novem odkritju povečini pisali dobro. Še posebej je pretiraval Rolf Anderbergen, ki je v časopisu Göteborgs Posten zapisal: "Brassau slika s čvrsto roko in jasno odločnostjo. Poteze njegovega čopiča so divje, a pedantne. Pierre je umetnik, ki ustvarja z občutkom baletnika." Tudi potem, ko so razkrili, da je Pierre v resnici štiriletni šimpanz, je kritik zagovarjal svoje besede. O nenavadnem slikarju so le redki napisali kakšno slabo besedo, samo en poznavalec pa je dejal: "Kaj takega bi lahko naslikala le opica." Potegavščine se je domislil novinar Åke Axelsson, slike Petra, kakor je bilo 'umetniku' v resnici ime, pa je zasebni zbiratelj kupil za današnjih 400 evrov.

Zakon o zakonu

Po svetu so še danes ali pa so bila vsaj do nedavnega v veljavi tudi takšna zakonska določila:

- V ameriški zvezni državi Alabama so bili še leta 2000 prepovedani medrasni zakoni.
- V Dubaju je nezakonita spolnost zunaj zakonske zveze, za kar je zagroženo več kot leto dni zapora.
- V Savdski Arabiji pri poroki ni obvezne minimalne starosti. Tako je sodišče leta 2008 zavrnilo ločitveni zahtevek 8-letne deklice, ki se je želela razvezati od 58-letnega soproga.
- Edini državi na svetu, kjer je ločitev nezakonita, sta Vatikan in Filipini.
- V ameriški zvezni državi Iowa moški z brki ne sme poljubiti ženske v javnosti. V Arkansasu pa zakon iz leta 1800 dovoljuje možu, da pretepe ženo, vendar največ enkrat mesečno.
- V Franciji je prepovedano poročiti se z mrtvo osebo.
- V Hongkongu lahko žena ubije moža, ki jo vara. Vendar lahko to stori le z golimi rokami.
- Če ste ženska in živite v ameriški zvezni državi Vermont, morate za nošenje proteze imeti moževo privoljenje.
- V nekaterih delih Indije lahko moški, ki je v dolgovi, zastavi svojo ženo, dokler dolg ni odplačan.
- Staroveški norveški zakon, ki še vedno velja, omogoča Norvežanom posiljevalske in plenilske ekspedicije najmanj enkrat na pet let.
- V zvezni državi Utah se lahko poročite s svojim bratrančcem ali sestrično, vendar šele takrat, ko ste stari najmanj 65 let.
- Na Samoi je z zakonom prepovedano pozabiti ženin rojstni dan.

Vrelec besed

Maska: morda gre za izpeljanko iz besede maschera (it. maska, krinka). To je domnevno izposojeno iz arabskega mashara, kar pomeni šala, burka, maska, maškarada. Druga možnost domneva, da gre za izhodišče maskaro – 'črn, namazan s sajami', kar naj bi kazalo na prvotno maskiranje z barvanjem obraza s sajami. (Iz Slovenskega etimološkega slovarja, avtorja Marka Snoja, Založba Modrijan, 2003)

Anketa

Na valentinovo smo odšli k Miškam v vrtec Ostržek in vprašali: **Kdaj imaš nekoga rad? Štiri deklice so odgovorile:**

Uma: Ko si zaljubljen. In mu daš rožico.

Se lepo obnašaš do nekoga. Si priden.

Zoja: Ko mu daš šopek.

Anka: Ko se pogovarjaš z njim, pa se lupčkaš z njim. Lahko se tudi poročiš se z njim.

Maja: Ko si zaljubljen.

Z leve: Uma, Zoja, Anka in Maja

Jezikovni nasvet

Živost predmetov

1. Imam računalnik.
2. Imam brata.

Zakaj je v prvem primeru predmet v imenovalniku, v drugem pa v tožilniku?

Najbrž ste že uganili: računalnik ni živ, brat pa. Preprosto, kajne.

Torej potem jeste matevž ali matevža?

Nazaj v preteklost

Nadja Kovačič, kustosinja kočevskega pokrajinskega muzeja, je kot otrok zelo rada sama vandrila naokrog. Nekoč je, namesto da bi na stopnicah stolpnice počakala na mamo, odhitela čez cesto v samopostrežno trgovino. Tja si je odšla ogledat police z igračami; in medtem ko je tri- ali štiriletnica brskala za najlepšo, jo je iskala cela ulica. Najprej so se zapodili k Rinži, ki Kidričevo omejuje na eni strani, nato pa še na cesto pred stolpnico. Mama si je lahko končno oddahnila, ko je pobeglo deklico iz trgovine pripeljala sosedka. Konec je bil srečen, a povejmo, da Nadja za nagrado le ni dobila zelene igrače.

B. G. M.

